

DUNJA
UJEVIĆ

zlatko sudac
razgovori

NAKLADNIK

Joshua

AUTORICA

Dunja Ujčvić

UREDNIKA

Srjezana Štefok

LIKOVNO-GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Ana Kunej, Zlatka Salopek

TISAK

Kolor klinika d.o.o.

ISBN 978-953-55499-0-1

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 686472.

ZAGREB 2008.

DUNJA
UJEVIĆ

zlatko sudac
razgovori

Riječ autorice

Ovo je knjiga koju nitko nije napisao. Ona se događala. Neizgovorena, nevidljiva, hodala je sa životom. Sa-zrijevala je na uspjesima s kojima se ne znaš nositi, na neuspjesima koje ne znaš podnijeti. Na "sreći" koja ne može ugrijati dušu - a ti, kao, ne znaš zašto! Na sreći koju, kada te pohodi, bahato podcijeniš, e da bi je poslije, u sjećanju, sabirao kao dragocjene kapi po kojima ćeš mjeriti smisao ili besmisao svega što si bio i što si činio.

Dugo je trajalo to da nisam htjela ni čuti za velečasnoga Zlatka Sudca. Zapravo, od prvog trenutka kada se pročulo daje taj mladi svećenik dobio na čelu krvavi križ, ja sam ga prekrižila. A kako su mediji opsjedali tim događajem, i kako sam radila u novinarstvu, ponekad ga uopće nije bilo lako zaobići. Tako, osim što sam izbjegavala društva u kojima se o njemu "sve znalo", s vremenom sam vrlo uspješno razvila i tehniku neprimjećivanja članaka u kojima se o njemu pisalo. Bilo je tu svega. Senzacionalizma, banalnosti, do-bronamjernosti, gluposti, no, u svim varijantama Sudac

je bio čudo. Ja, istina, vjerujem u čuda, ali samo u određenim količinama. Tako, recimo, kada je Hrvatska, nekoliko godina prije no što se pojavio Zlatko Sudac, uspjela preživjeti rat, u tome sam vidjela prst Božji. Doslovce. I što se mene tiče, kvota čuda time je bila ispunjena. I sasvim me zadovoljavala. Dosta. Gotovo. U nekim fanatičnijim sagledavanjima ovog događaja, Sudčev križ uvelike je prerastao razmjere jednoga čovjeka. Premda to nitko baš nije izričito kazao, htjelo se reći daje križ velečasnoga Sudca znak kojim je Bog obilježio sve Hrvate. Postali smo, zamalo, drugi izabrani narod. *Božemiprosti!*

Prošlo je nekoliko godina. Pojavilo se novo čudo. Pasija. Film Mela Gibsona koji je bio na putu "obratiti svijet". Mene nije obratio jer ga nisam gledala. Nije mi se dalo. Previše krvi i bičevanja.

Bio je Veliki tjedan godine 2006. Na televiziji se prikazivala Pasija. Pamtim tišinu u stanu. Pamtim kavu koju nisam popila. Cigarete koje nisam zapalila. I iznad svega, pamtim svjetla. I sad ih vidim. Svjetla koja su u sobi bila upaljena i ulična svjetla koja su osvjetljavala prozor. Došao je trenutak kad Pilat pita Isusa. I Isus mu odgovara. A onda se pojavljuje Herod. Mediokritet Budala. I, naravno, i on se našao nešto pitati. Sad, znam ja da mu u stvarnosti Isus neće odgovoriti. Ali, ne znam što će učiniti Mel Gibson. Neće valjda...

"Šuti, Sudac! Šuti, molim te!"

To sam bila ja. To sam ja rekla tada. O nekim se stvarima ne treba pitati: zašto? Ne treba o

njima ni razmišljati. Jer, racionalnog objašnjenja nema. Ima stvari koje samo treba prihvatiti.

Inače, jako ne volim kad je nešto preko reda. Ali, otići na osobni susret s velečasnim Sudcem za mene je postalo životno pitanje. Imam prijateljicu kojoj se on uvijek javi na telefon, pa sam joj rekla da ga zamoli. Zvala gaje, ali se nije javljao. Onda su mi rekli da postoji *normalan* broj na koji se javlja Sudčeva tajnica. Nazvala sam samo zato da, kad me budu pitali jesam li zvala, mogu reći da jesam. Ako se tko i javi, za godinu, dvije, ili koliko se već čeka, ionako više neće biti bitno. "U ponedjeljak u devet sati", glasio je odgovor. "U koji ponedjeljak?", pitala sam. "Imate li vi kalendar? Ako je danas petak, onda je u ponedjeljak - ponedjeljak."

Jedina misao na putu do Malog Lošinja bila mi je da se okrenem i vratim natrag. Sto ja to radim? Sto mogu reći nepoznatome čovjeku? Sto on može reći meni? A, ako trebam svećenika, pa dvije su mi crkve nadomak kući. Bila sam uhvaćena u nehrabrost. U nehrabrostza susret, ali i za odustajanje. Pa sam se prepustila. 1 dok sam, konačno, iz druge brzine prebacivala u petu, u glavi mi je bilo samo to da se ta priča što prije završi.

Sjedili smo, velečasni Sudac i ja, jedno nasuprot drugome, prilično udaljeni. Šutio je, čekao je da kažem. Ja tada nisam vidjela ni velečasnog Sudca, ni Zlatka Sudca, ni Zlatka. A ponajmanje onog čovjeka iz novina. Vidjela sam u mislima maleno dijete u kolicima koje je netko ostavio nasred raskrižja. Pa sad, hoće li ga pogaziti auto, hoće li ga itko primijetiti, hoće li mu priskočiti u pomoć, hoće li ga netko ukrasti...

Tu sliku nosim i danas. Taj osjećaj da je jednom bio trenutak, daje bilo vrijeme kad je netko trebao biti pri ruci, a nije bio. Kad je netko trebao znati, a nije znao priteći na pravi način. Je li onda čudno što poslije tom djetetu nipošto ne smiješ reći - pazi, lokva! Jer, prije nego što si rekao, ono će u nju upasti. Baš zato će i upasti jer si mu rekao: ne! A, ako zbog toga dobije batine, dijete će smjesta tražiti još veću lokvu u koju će se umočiti. I tako u nedogled.

Sve dok se ti, odrastao, razuman, iskusan čovjek ne nađeš pred vodom, pred zaprekom koju ne možeš ni zamisliti prijeći. Kad, eto, djeteta! Onog istog. Ne, neće ono, kao u biblijskoj slici, razdvojiti more, koje ćeš ti onda lagano prohodati. Nipošto. Dijete će samo mudročću srca, mudročću darovanom, kojoj iskustvo nije preduvjet - ono će samo reći nešto po čemu ćeš shvatiti da ti to more nije ni pogibeljno, ni spasonosno, ni sudbonosno. I da ga uopće ne moraš prijeći. Jer to i nije pravi put. Pravi put je neki drugi. Možda baš onaj na kojem si bio na početku. I ići ćeš naprijed tek ako se vratiš. Jer ono što na drugoj strani tražiš, krivo tražiš.

Velečasni Zlatko kaže da nam Bog govori na tisuće načina. Govori nam, kaže, u pjesmi, u ponekom susretu, u šumu valova, u zalazu sunca. A ja bih rekla da se Bog katkad posluži i kalendarom. Obilježi neke datume, poveže ih i dade ti na volju da odlučiš - slučajnost ili znak.

Prošlo je godinu dana od Velikog petka kad sam, gledajući Pasiju, zazvala Sudca da zaobiđe Heroda, osobu koja ga nije dostojna. Opet je bio Veliki petak, i Zlatko i ja zajedno smo molili u mojoj sobi.

Prošlo je godinu dana otkako sam išla na osobni susret s velečasnim Sudcem. Poklopilo se da sam baš na dan tog susreta prvi put ponovno putovala na Mali Lošinj. Samo što taj put nisam vozila ja. Vozio je Zlatko.

Zlatko je vozio, Bog se šalio, a ja sam u sebi prebivala taj naš prvi susret. Koliko sam mu nebitnog rekla, koliko najhitnijeg nisam rekla. A sve što se poslije događalo, dogodilo se baš na crti tog neizrečenog, najhitnijeg. Sjećam se, htjela sam ga malo odmaknuti od nekih svojih nezgodnih stvari, pa sam skrenula priču na općenitije teme. Tako sam došla i do svojih prijatelja koji robijaju na pravdi Boga. Zlatko na to nije rekao ništa, ali kad sam spomenula jednog meni dragog čovjeka, koji je u Americi osuđen na doživotni zatvor, rekao je: "Bit će pušten." Sumnjam, kazala sam. Zlatko je mirno ponovio da će biti. Taj čovjek pušten je na slobodu dvije godine poslije, baš na dan kada je Zlatko rekao da će biti.

Danas su mi mnoge stvari jasnije. Sada shvaćam da moj nekadašnji otpor, gotovo neprijateljski osjećaj prema Zlatku Sudcu, uopće nije išao na njega. Išao je na pojave oko njega.

Radeći u novinarstvu, imala sam se prilike nagledati glamura.

Slava. Publicitet. Sjaj. Moć. Sve sam to vidjela izbliza. I, ne dao mi Bog da ikada više budem tome blizu! Počelo se to događati s nastankom Hrvatske, kada su u politiku došli ljudi koji su napokon imali ime i prezime. Jer, do tada, u politici nije bilo ljudi s imenom. Nije bilo osoba. Ovo novo što se tada dogodilo bila je

senzacija, atrakcija kakva se teško više može ponoviti, i kako to već biva, i kako je sve to davno napisano u Bibliji, nagledala sam se Heroda i Herodijada, licemjera, pismoznanaca i farizeja. Obožavatelja koji bi ubili za svoje zrnce u zvjezdanoj prašini. A kada je prošla slava svijeta, ravnotežu su održali samo oni koji o sebi nikada nisu mislili da su veliki. Koji su samo služili, radeći ono što im je od Boga dano da čine.

Zlatko Sudac nije imao ni trideset godina kada je postao atrakcija. "Fenomen Sudac". "Čudo". Je li on doista čudo? Ne znam. Ali, preživjeti raskrižje, sve lokve, sve manipulacije i izazove svijeta, i ostati pri tome živ i normalan čovjek, po meni to jest čudo. Ono pravo, čvrsto, tiho, pouzdano Božje čudo pred kojim treba biti ponizan i za koje se treba moliti.

Jednom davno prestala sam moliti. Iz prkosa. Iz inata. Sada molim. Manje za sebe, više za druge. Neke su mi molitve uslišane. Neke su na čekanju. Tu milost dobila sam preko Zlatka. Znam da sam mogla i preko nekog drugog, ali nisam.

Barem toliko mogu posvjedočiti o Zlatku Sudcu.

Put odrastanja

ČEGA SE PRVOG U ŽIVOTU SJEĆAŠ?

Možda ovo zvuči pomalo ludo, ali sjećam se mirisa svoje majke i njene spavačice dok me stavljala na grudi u staroj kući na Vrbniku. Bila je to bijela spavačica s nježno roza cvjetićima, koja se na grudima vezala vrpcom. I sjećam se svoje pokojne bake, koja je dolazila do kreveta i nosila joj šato. Sad, znaš, može biti da su mi to prepričavali pa ja kao da se sjećam. Ali mislim da nije. Ta slika mi je jako tu.

A PAMTIŠ LI OSJEĆAJE?

Pamtim! Pamtim čak i to. Mogu to opisati kao osjećaj sigurnosti, osjećaj blizine, topline, ljubavi, zaštićenosti. E, da! Kad sam kao srednjoškolac prelistavao stare albume svoga pokojnog strica, među slikama je bila i slika moje mame u toj spavačici sa mnom na grudima. To mi je bila potvrda da je to čega se sjećam, za čim sam poslije kao dijete vadio, doista tako i bilo.

ZAŠTO KAŽEŠ DA SI POSLIJE VAPIO?

Zato što su roditelji morali ići raditi u Njemačku i ostavili su me na čuvanje baki. To stoje mama morala otići, to je za nju bilo jako dramatično.

KAD JE OTIŠLA, KOLIKI SI BIO?

Beba od par mjeseci. Da. Baka me odgajala dok nisam krenuo u prvi razred osnovne škole, ali smo dva do tri puta na godinu znali odlaziti u Njemačku. A kad mi se sestra tamo rodila, onda su se moji zajedno s njom definitivno vratili u Hrvatsku.

Kad su roditelji bili otišli, kad su me ostavili, u početku nisam znao što mi se događa. S vremenom, kao dijete, jako sam patio. I moja je majka jako patila. Kad bi čula neku dječju pjesmu na radiju ili televiziji, plakala bi k'o kišna godina. I, koliko je ona proživljavala traume što se odvojila od mene, toliko sam ja proživljavao traume što nisam s njima. Sjećam se k'o danas nekih situacija.

Baka je morala raditi i puštala me ponekad samog u kući. Ja bih se stisnuo u kut i slušao otkucaje jednog starog sata. Ne onog na zidu, nego onog što jako kuca, budilice. Tako da sam nekad proživljavao agonije samoće. Straha. Nema mame, nema tate, ja sam u kući zaključan. A kao djetetu svašta ti prođe kroz glavu. Jedno traženje sebe. Zašto mi se to događa, stoje to da sam ja u tome?!

MOGU LI SE TE STVARI U ŽIVOTU ISPRAVITI?

One su se u mom životu ispravile. Moj je tata, otkako sam dobio križ i stigme, naglo posijedio. Prignuo se,

postao je jedan prosvijetljeni starac. Naglo, naglo je ostario i posijedio. Sada ga često viđam s krunicom u ruci, uz zapaljenu svijeću, s glavom prignutom za stolom. Moja sestra ima osmero djece. Nedavno je rodila blizance. On čuva tu dječicu, premotava ih, pazi, voza ih u kolicima. Mama isto tako. Oni su postali dadilje. Bez njih sestra ne bi mogla izdržati.

Moji su roditelji postali samozatajni, Božji, ponizni molitelji i roditelji. I jako strepe za moj život. Svaku moju bol u srcu proživljavaju na specifičan način. Oni su nadišli fazu da me ispituju, jer me poštuju kao odraslu osobu. Ono što im kažem, to uzimaju jako k srcu, ali sve osjete i sve znaju bez da im išta kažem. Sada su takvi.

KLASIČNA HRVATSKA, GASTARBAJTERSKA PRIČA. SVAKA JE DRUKČIJA, ALI SVE SU DRAMATIČNE.

Da. Nije im dano da prožive svoje roditeljstvo u punini, pa ga sada proživljavaju višestruko kroz sestrinu djecu. I, ne mogu reći da se brinu više za mene nego za sestru. Ali, oni se nikada nisu odvajali. A ja jesam. Kao dijete bio sam odvojen. Onda, za vrijeme teološkog studija odvojen. Pa kao svećenik u Novalji odvojen. Onda sam dobio stigme, pa su me zatvorili u "Cemelli" na ispitivanje. Bio sam odvojen. Zatim u Betaniji, odvojen. Uza svu želju da budu uz mene, situacije su bile takve da se to nije moglo. Tako da sam ja uvijek negdje njihova neispunjena ljubav ili uzrok neispunjenosti u davanju ljubavi sinu. Život je bio takav. Grub ponekad prema njima i prema meni. I zato je draž naših susreta veća. Nemamo vremena za isprazne razgovore. Znamo

pričati do kasno u noć. Iskoristimo svaki trenutak jer imamo potrebu izreći sebe. Mi to nadoknađujemo kad god to možemo.

**JESI LI IH KAO DIJETE OKRIVLJAVAO ZA ONO STO NISI
MOGAO RAZUMJETI?**

Ne bih rekao okrivljavao, nego nisam razumio. Kada sam počeo upoznavati taj jedan duhovni put, kad me je čitava ta duhovna sfera molitve, duhovnosti, Crkve, sakramenata počela zanimati, kad me sve to počelo jako zanimati... to je bilo u osmom osmogodišnjem, prvom razredu srednje škole - oni to nisu razumjeli. Sjećam se da su mi znali reći: pa mi smo u Njemačkoj bili da bismo napravili kuću tebi i sestri, da imate svoju obitelj. Bojali su se u početku da ne bi meni došlo da napustim posao i sve, i da idem za svećenika. Tu bojazan sam indirektno osjetio u ocu. A mama, znajući za zavjet koji je bila dala, ona je mudro šutjela, sve dok se nije rodilo moje zvanje do kraja, dok nisam odlučio, spakirao kofere i otišao.

KAKAV ZAVJET?

Moja je mati kao djevojka željela biti časna sestra. Ali u to vrijeme kad je ona željela ići u Afriku liječiti i pomagati gladne i bolesne, trebalo je za to imati dotu.

Određeni miraz. A kako smo mi bili jako siromašni, baka to nije mogla prikupiti i mama je shvatila da ne može postati časna. Tada se u jednom vapaju, molitvi Bogu, zavjetovala da, ako ikada bude imala sina... Ne "ja to želim", nego "Bože, ja ti predajem svog sina da on učini ono što bih ja sada htjela, a ne mogu. Dajem

ti ga za svećenika." A sve ostalo je Božja milost. Jako je važno reći da mama to nikada nije spomenula sve do onog trenutka kada sam ja otvoreno rekao da želim biti svećenik. Tada je kroz suze i vrlo uzbuđeno priznala preda mnom i pred ocem istinu o tom zavjetu.

Tu se tata naglo počeo mijenjati glede mog studija. Znao je doći k meni i reći da, ako želim biti svećenik, on će podržati moj put. Da će cijeli život moliti za mene da budem pravi svećenik ili bolje da me nema. On je to toliko ozbiljno shvaćao. Sto će reći da nije bio protiv moga duhovnog puta, već je bio svjestan njegove težine i odgovornosti. I tu se malo pribojavao hoću lija to moći. A mama mi je rekla: samo da znaš, svaki put kad pogriješiš, donijet ćeš mi stolac da se popnem i da ti opalim pljusku.

Kad sam dobio križ i kad su se dogodile te nadnaravne stvari, tatu je to promijenilo. Totalno. Od jednog veseljaka koji je jahte, brodove radio, tokarski stroj imao, popravljao automobile, izmišljao razne strojeve, kuću sam sagradio, uvijek nešto, svašta, odjednom se povukao, utihnuo, uzeo krunicu u ruke i postao djed unučadi, koju čuva od jutn do noći. On doslovce bdi je nad tom dječicom, nad mojom sestrom i njenom obitelji, nada mnom kao svećenikom koji je dobio te biljege, koji su mog oca i majku jako promijenili u smislu ljubavi prema Bogu i prema misteriju koji ne razumiješ, a tiče se tvog djeteta, tvoje krvi, i to ne može proći a da se i ti ne promijeniš.

KOLIKO JE TVOJ KRIŽ NJIHOV KRIŽ?

Jednako koliko je moj križ moj križ. Ja bih rekao da i sestra, znaš, pa i šogor, cijela obitelj toliko je uz mene,

prate svaki moj titraj. Kad sam u nekoj patnji, boli, kad sam u previranju, u nekim traženjima, kad osjećam samoću, nemoć, oni sve to osjete. Sve to proživljavaju na svoj način.

ZAVJET TVOJE MAJKE, BEZ OBZIRA STO JE O TOME ŠUTJELA, JE LI TI NJIME ODREDILA ŽIVOT? JE LI JU BOG ČUO I REKAO: DOBRO, MOŽE!

Ja ovako razmišljam. Ne može netko zavjetom odrediti, determinirati nečiji tuđi život. Svatko je slobodan pred Bogom. Alije ona ipak to izrekla u vapaju istinske ljubavi prema Bogu, darivajući nešto od sebe,

a to je njezino vlastito dijete koje tada još nije ni imala. A ljubav ne može zarobiti, nego osloboditi. Ja sam, rastući u slobodi, došao do toga da se poklopio majčin zavjet i moja sloboda srca da budem svećenik.

Ja nikad u životu nisam ničim, ni od koga, pa ni od svoje majke dobio osjećaj da me determiniraju da moram biti svećenik. Dapače. Možda zvuči kontradiktorno, ali, ako je nešto izrečeno iz ljubavi - pa čak se to ticalo i druge osobe - to ne ide protiv slobode te osobe, nego se stvari jednostavno dogode u jednome sazrijevanju i rastu.

ONDA OVAKO: IZ LJUBAVI TE PONUDILA BOGU?!

Ovako bih rekao. Postoje tisuće otvorenih vrata da zakoračimo u slobodu. Jedna od tih vrata da se zakorači u slobodu bio je put svećeništva. Majka me ničim nije odredila. Jednostavno se, možemo to tako reći, poklopio njezin zavjet, iz ljubavi izrečen, s mojom potrebom i ljubavi u srcu prema Bogu i svećeništvu.

SVEMOĆNI BOG NE MOŽE NIŠTA PROTIV LJUDSKE SLOBODE?

Ne može. Bog je meni ponudio i divnu djevojku koju sam volio, ponudio mi je čitav život na raspolaganje, ali moje srce je tražilo nešto još, htjelo je tim putem.

NA STUDIJU TEOLOGIJE, KAKO SI SE TAMO OSJEĆAO? JESU LI SE ISPUNILA TVOJA OČEKIVANJA?

Na teologiji su bile dvije kategorije mladića. Jedni koji su nakon osmogodišnje škole krenuli u sjemenište i tamo prošli klasičnu gimnaziju i onda krenuli na fakultet. Druga kategorija, u kojoj sam bio i ja, i koja je bila u većini, bili su oni koji su završili svjetovne škole, imali svoj život, i onda napustili sve i krenuli za svećenike. To je jako velika razlika. Netko koga već od malih nogu odgajaju da bude svećenik, i netko tko je već osjetio život i odlučio ga napustiti poradi Boga. Ja cijenim oboje, ali iskustvo koje sam ja proživio ne bih dao ni za koje drugo. Jer sam upoznao život, iskusio što je to raditi na poslu, ljubiti djevojku, planirati brak, odlaziti u diskače, zabavljati se kao svi mladi ljudi, i sve to napustiti jer je Bog bio jači.

KOJE SU BILE NJIHOVE DVOJBE, A KOJE VAŠE? JESTE LI RAZGOVARALI O TOME?

Kako ne! I te kako smo razgovarali. Problem onih koji su iz djetinjstva kretali tim putem, njihova muka u duši bila je: redim li se za svećenika zato što me svi žele za svećenika? Da zadovoljim oca, majku, rodbinu. To je bila njihova muka. A naša muka je bila: da li mi tražimo, zapravo, lakši put života? Jer, imati djecu,

brak, odgovornost, to je jako teško i izazovno. Tako da u trenucima neke inspiracije ili milosti Božje, ili zahvata kao stoje kod mene bilo na seminaru patera Emilijana Tardiffa, zaljubljen si u to duhovno i hoćeš i to iskusiti do kraja. Poslije, kad smo krenuli na studij, znali bismo se zapitati: bježimo li mi to od svijeta i života i odgovornosti?

Tako da nije bilo lako ni nama ni njima. Teško mi je sad tu prosuđivati, ali svi smo mi morali ponaosob u odnosu s Bogom riješiti to krajnje "da" pred biskupom. Riješiti tu zadnju odluku. Budiš se katkad noću i razmišljaš. Nije laka odluka. Ne, nimalo nije laka odluka, lako smo slušali neke liberalne struje - pa dobro, ako se i zarediš, pa ima puno svećenika koji su i napustili... Crkva im je dala odrješenje pa sad imaju i obitelj. Kao, ništa nije definitivno u životu. Život je najveća vrijednost. Zdravlje, ljubav, život, je l'? Pa sakramenti nisu iznad života, nego su sakramenti u službi života... To je bila olakšavajuća spoznaja, ali nimalo mi nije bilo lako, uza svu tu spoznaju, reći jedno "da". Jedno pravo "da".

KOJE SU TI BILE NAJDUBLJE DVOJBE?

Pa da budem do kraja iskren, meni su prave dvojbe počele tek tada kad sam se zaredio za svećenika. Ne znam, ali nakon što sam deset godina svećenik, volim grešnike jer se s njima mogu nekako lakše suobličiti. Mogu shvatiti grešnika. Puno mi je teže raditi s ljudima koji su tvrda, konzervativna struja u Crkvi. Ovo sam htio reći. Ja sam tek kad sam se zaredio, kad sam došao na župu, kad sam dobio dekret da radim s mladima, da organiziram molitvene susrete, da radim s bračnim parovima, tek tada sam postajao polako

svjestan stoje zapravo svećenički put. Ima, naime, zvanje i poslanje. Tada sam počeo tražiti specifikum svoga poslanja i rada kao svećenika.

A ja kao student, bio sam dosta buntovan. Nosio sam dugu kosu kao i prije, kao i uvijek. Takav sam ostao i kao svećenik. Dakle, to je za neke konzervativne struje u moje vrijeme bilo vrlo radikalno, vrlo buntovno, kako bih to rekao. Tako da sam u svom srcu bio donekle u sukobu s tradicijom Crkve, s nekim tvrdim načelima i pristupima, a u sebi sam se uvijek opravdavao dvjema zapovijedima ljubavi: ljubi čovjeka i ljubi Boga. Ljubi i čini što hoćeš. Samo sam s vremenom postajao svjestan da treba doći do toga da ljubiš pa da tek onda možeš činiti što hoćeš. Jer, ljubav ne isključuje zakone, nego ih uključuje. Tako da sam tek nakon ređenja počeo shvaćati veličinu i dubinu i odgovornost svećeničkoga poslanja.

ČEGA TO IMA U POSLANJU, A NEMA U ZVANJU?

Svećenik može biti profesor na teologiji, može biti vojni kapelan, može raditi s mladima, može voditi duhovne centre. Svećenik može biti stigmat. Može raditi u bolnici, može se ostvarivati na tisuću načina. Može biti franjevac, benediktinac, dominikanac. Dakle, fundamentalno je biti svećenik. To je zvanje. A poslanje je specifikum ostvarivanja svećeničkoga zvanja. Biti misionar je, na primjer, specifikum ostvarivanja svećeničkoga puta. Biti redovnik, poseban je put. Biti umjetnik, također. Poslanje je specifikum ostvarivanja onog primarnoga, a to je biti svećenik. Zato razlikujem zvanje od poslanja.

**SHVAĆAM. ALI SAD MI SE NAMEĆE OVO: DEČKI KOJI SU IZ
OSMOGODIŠNJE ŠKOLE OTIŠLI U SJEMENIŠTE, ONI SU BAČENI
U SUSTAV. ČINI MI SE TO ODLIČNA PODLOGA ZA ZVANJE.
A ZA POSLANJE? ŠTO JE SA SLOBODOM DUHA IZ KOJE SE
PSLANJE RAZVIJE? AKO SE RAZVIJE. OVO MI DOĐE POPUT
DOGOVORENOG BRAKA.**

Kako za koga. Ja pomalo zavidim tim dečkima koji su nakon osmog razreda krenuli u malo sjemenište, jer su imali puno bolje temelje naobrazbe nego mi. Ja sam se suočio s grčkim, latinskim i hebrejskim kao čovjek koji je završio tehničku školu i imao već tri godine radnoga staža. A oni su imali jake temelje i iz jezika, i iz teologije. Ali ne samo to. Socijalno su bili pripremljeni jer su živjeli već tada polako odvojeni od obitelji u svojim zajedničkim grupacijama. Upoznavali su taj socijalni odnos koji se rada kroz malo sjemenište. A ja sam uletio kao čovjek koji je samostalan, ima svoj stan, auto, posao, ovo, ono, kao i svi moji prijatelji. Takav ulazim u jednu instituciju, dobivam jednu sobu, ormar, stol i stolac. Ulazim u sasvim drukčiji socijalni milje, gdje mi treba vremena uključiti se u sve to. I prilagoditi se poglavarima. To je bila generacija kada su na bogosloviju počeli primati starije osobe, ljude sa zvanjem. Sjećam se jednog čovjeka koji je došao sa 30 godina. I

bio je vrlo uspješan.

Vjeruj mi, ta se razlika jako vidi. Između njih i nas koji smo došli sa životom, poradi Boga. Jer, biti svećenikom, to je zrela, promišljena odluka. Sve pustiti - nije lako. Ali je garancija da se stvarno može voljeti Boga. I mi smo se jako razočarali kad smo ušli u crkvene krugove, jer smo vidjeli razliku između onih koji su se htjeli uhljebiti i onih koji su doista nešto

žrtvovali poradi Crkve.

To se odmah primjećivalo po ponašanju, po ocjenama. To je ono kad svećeniku kasno dođe pubertet u glavu. Za vrijeme kad je trebao proživjeti pubertet, kad se trebao isplesati, izlaziti van, on je bio u jednom klišeju i onda mu kasnije dođe kao daje nešto propustio, a zapravo nije ništa propustio. Nego ih je Bog čak poštedito nekih stvari u životu.

KOJIH, NA PRIMJER?

Mora li čovjek leći sa ženom da bi shvatio stoje istinska ljubav? Ne mora. Ne moraš se opijati po diskačima i probati drogu da bi shvatio koliko te to ubija. Ne moraš se napuštiti marihuane da bi shvatio koliko je to opasno za tvoju psihu i emocije. Ne moraš, jednostavno, proći neke stvari u životu da shvatiš kako ništa nisi izgubio ako ih nisi prošao. Ti su dečki bili pošteđeni jer su živjeli u ustanovama gdje toga nije bilo. Nama je bilo sve podastrto. U vrijeme kad sam ja odlazio u diskače, ekstazi je bio bomba. Uzimao ga je veliki postotak mladih ljudi. Ja nisam, evo priznajem, nikada. Ali joint sam imao priliku vidjeti.

KAŽEŠ, BIO SI BOEM.

Ali ne boem na silu. Nego mi je trebalo vremena da se uklopim. I dandanas još se nisam uklopio u klasičnu figuru svećenika. I vjerujem da se neću uklopiti cijeli svoj život, jer se i figura svećenika mijenja. Sto mene nosi u životu kao svećenika? Ja želim živjeti sa svim izazovima što ih ovo društvo i ovo vrijeme pred

jednog svećenika stavlja. Otići među ljude i pošto-
poto biti svima sve. Biti čovjeku čovjek, biti prosti-
tutki prostitutka, narkiću narkić, branitelju branitelj,
silovanom silovani, biti ženi koja je abortirala onaj
koji je abortirao zajedno s njom. Tako se suživjeti s
nečijim životom. To je izazov svećenika danas. Ali s
ovim se pristupom možda neki neće složiti. Pa ipak,
ozbiljno se pitam koliko je uloga svećenika danas to
što treba biti. Mi trebamo upotrijebiti medije i sva
sredstva koja su nam na raspolaganju da izložimo
sebe vremenu i izazovima vremena.

**PA ŠTO IH NE UPOTRIJEBITE? VIŠE OD 80 POSTO LJUDI, ILI
KOLIKO JE VEĆ KATOLIKA U HRVATSKOJ, IMA PRAVO PO-
STAVITI CRKVI TO PITANJE.**

Da, jer svi se bojimo. Svi imamo neku mrlju, neku
fleku, pa se bojimo daje netko ne bi vidio. Nije lako
priznati da si grešnik da bi privukao čovjeka. Nije
lako priznati da sam se u životu napio da bih razumio
alkoholičara. Da sam u mladosti masturbirao da bih
razumio mladića kojega muče hormoni. Nije mi lako
doći pred Boga sa svim teretom što ga nosim. Ali, to
je jedini put. To je put čovjeka. Čovjeka koji razumije
čovjeka. Ako takav ne bude svećenik u ovom vre-
menu i ovom društvu, onda je pitanje kakvu to Crkvu
i kakvu budućnost imamo, i kakvu to poruku Crkva
odašilje u svijet.

**SAD, ŠTO SE TIČE FLEKA. PO TOJ LOGICI HRVATSKA NIKAD
NE BI IMALA NI VLADU, NI PREDSJEDNIKA, NI PARLAMENT.
PA IPAK, SVE JE FINO POPUNJENO. A TI, OD PRVE MI JE BILO
JASNO DA SI NEPRILAGOĐEN.**

Cijeli život sam neprilagođen. Od srednje škole, čak i na poslu. Ja sam se trudio, ali nikada nisam dopuštao gaziti sebe jer onda to više nisam ja. Ja sam umjetnik u duši. Prvenstveno sam svećenik, ali sam i umjetnik, i ne mogu to apstrahirati. Ja aranžiram, bavim se sportovima, šivam, šišam. Ošišao sam 150 bogoslova na teologiji u Rijeci i Zagrebu. Svoje poglavare, pa i pokojnog biskupa Culeja sam šišao. Svojoj sam sestri kreirao vjenčanicu. Napravio sam 180 ulja na platnu, 15 kipova. Napravio sam pietà za Svetu Mati Slobode u Zagrebu. Radim četirimetarsko raspelo koje želim staviti u jednu špilju 20-ak metara pod morem, jer sam i ronilac. Špilja se nalazi pokraj Malog Lošinja, a naziva se "katedrala". Raspelo bi bilo u spomen svim mornarima i pripadnicima specijalne policije koji su stradali u Domovinskom ratu. Moraš imati strašnu energiju i naboj da to uopće napraviš. Moj pristup životu je umjetnički. Još na bogosloviji razmještao sam namještaj po sobi, ovo ovdje, ono ondje, malo duha. Nagovarao sam dečke da nauče tango, valcer, neke plesove, je l'. Neka svadba, neka prilika, da ne ispadnu neznalice. Alija nisam time izazivao niti ugrožavao nekoga. Možda su to neki na takav način shvaćali. Ali ja sam se zaista trudio njih srcem razumjeti. Živjeti ono primarno svećeničko, a ostati svoj. I ostao sam takav do dana današnjega.

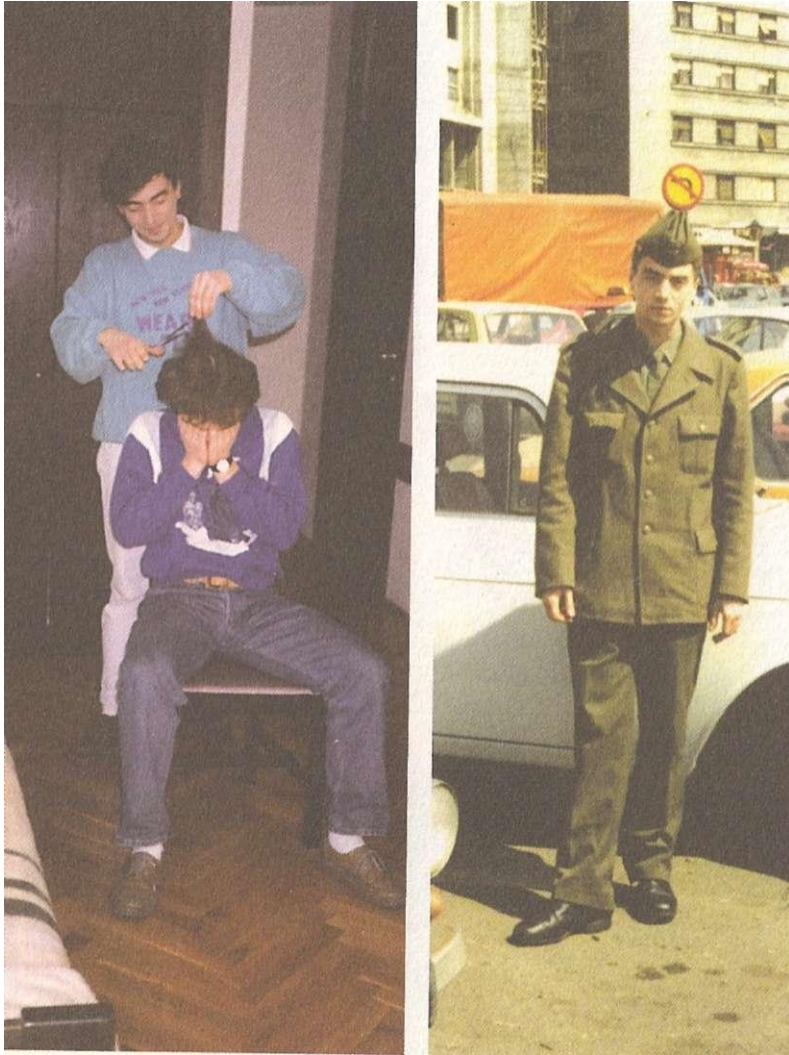
ŠTO JE TO PRIMARNO SVEĆENIČKO?

Ljubiti Boga. Svim srcem i dušom svojom, umom, svim silama svojim. Ljubiti čovjeka kao samoga sebe. "Novu vam zapovijed dajem - ljubite jedni druge kao što sam

ja ljubio vas." To zaživjeti do kraja u svome srcu, to je za mene svećenički put. Biti čovjeku čovjek. Uza sve svoje slabosti i ograničenosti. U ovakvom pristupu mogu samo pomoći da se lakše približim čovjeku. Potražite svece - imate ih na nebu. Potražite svećenika - svećenikje grešnik.

I SVI SU SVECI BILI GREŠNICI.

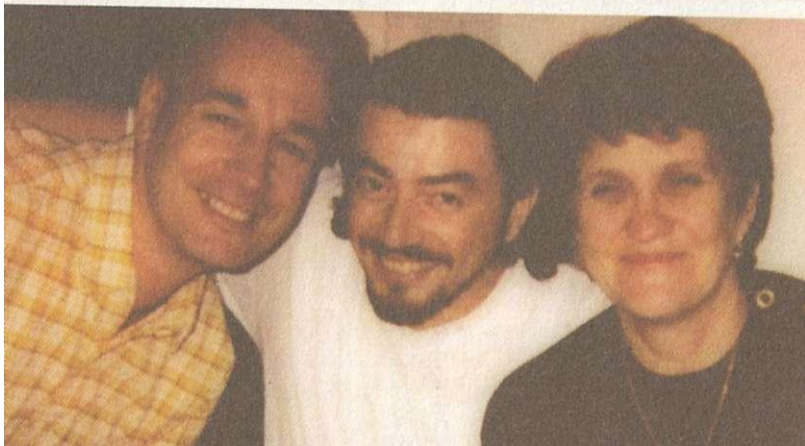
Jesu, ali su sada sveci. Jer su kanoniziram. Ja hodam po ovoj zemlji. I nisam neko sveto brdo ili neko mjesto ukazanja gdje će netko doći kad se raspada od briga. Čovjek sam od krvi i mesa koji mora živjeti i nositi svoje stigme. Neću valjda živjeti čekajući da me jednoga dana Crkva prizna ili ne prizna. Hoću samo da mi dade mogućnosti da ostvarim sebe najprije kao čovjeka, a onda kao svećenika.

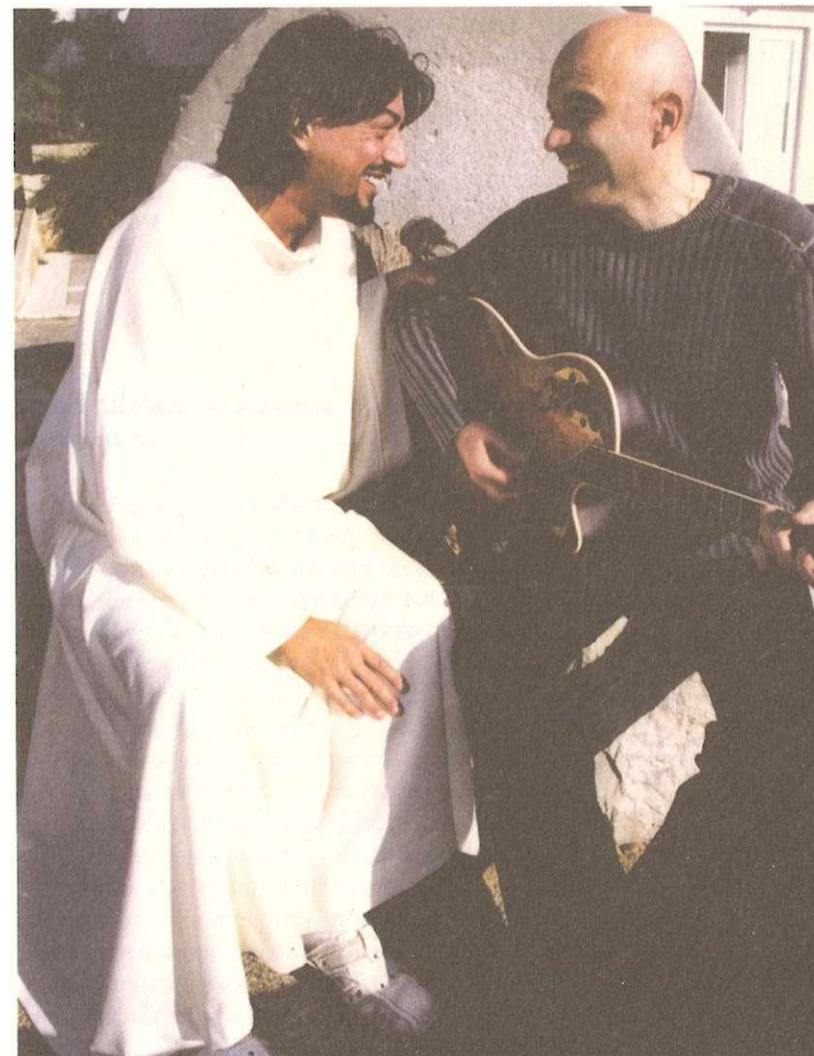
prvi put pod moje škare **3**
u vojsci u beogradu **4**

5 vjenčanje moje sestre katarine -
tango s najljepšom mladenkom

moji najdraži sveci od baškotina *b*
lipi moji ricovi *7*

8 neki ljudi su jednostavno u srcu

Dodir Boga

**KAD SI PRVI PUT OSJETIO BOGA? TAJ DODIR. JE LI TO BIO
TRENUTAK ILI PROCES?**

Jesi li ti nekad u svom životu doživjela stanje... stanje da nisi bila svjesna tog trenutka kad se to događalo, a kad je prošlo izvjesno vrijeme, da si postala svjesna koliko te je to zapravo učinilo Božjom. I da si zapravo tek poslije postala svjesna da si tada imala dodir s Bogom, ali na nesvjesnoj razini. Ako je bilo tako - a ja sam siguran daje kod svakog čovjeka tako - onda je moj prvi dodir s Bogom bio moj prvi susret s majkom. A moj prvi svjesni dodir s Bogom, na razini na kojoj jedno dijete to može, to su ona rana jutro u Vrbniku, u 5.30, kad još nikoga nema, kad sam kroz ključanicu zaključane crkve gledao ravno u tabernakul. Tada to nisam mogao shvatiti, ali bila je to potreba ići u crkvu. Ta potreba, to je moj prvi svjesni dodir s Bogom. Ja ništa tada nisam mogao racionalno razumjeti. Dijete koje s punom crkvom bakica moli krunicu, onako pjevušeći Zdraaavo Marijo, na na na... Ma, nitko mi ne može racionalno dirati u te moje svetinje, jer tada sam

bio najčišd, najoriginalniji, najsvetiji s Bogom. Što sam postajao stariji i sve više upletao razum u to, Bog mi je sve više postajao dalek od originalnosti srca. A što sam se više prepuštao zanosu, strasti u životu, u bilo kojem pogledu, i puštao srce da odgovori na neke životne datosti, to sam više osjećao da sam učinio dobro i da sam više bio Božji.

A POSLIJE?

Kroz osmogodišnju školu mi djeca smo se sami organizirali i imali molitvene skupove. Kao mladić zabavljao sam se kao i svi drugi, ali nikada iz svog života nisam odvajao Crkvu i duhovno. Doduše, ja nisam toliko inzistirao na Crkvi kao Crkvi, nego sam tražio odgovore na fundamentalna pitanja. Odakle sam? Kamo idem? Koji je smisao mog života? Što zapravo želim u životu? Ta prisutnost duhovnog je uvijek bila u meni i u svemu što sam radio, ali ne toliko da bih se odlučio za svećenika. Do jednog seminara koji je održao pater Tardiff na stadionu u Ljubljani. Ali prije toga, bio sam na seminaru duhovne obnove mons. Antuna Toljanića, koji je sada biskupijski ekonom i ravnatelj Biskupijsko-pastoralnog centra Betanija. Bio sam jedini muškarac među ženama tamo, a sve su žene bile starije. Čak je i velečasnoga zaprepastilo to što sam se odvažio doći, jer Vrbnik je tradicionalna sredina. Ali tu se meni zapalilo srce. Tu se počelo nešto dublje događati u mojoj duši.

Nakon toga je bio molitveni susret na Krku gdje su se okupljale molitvene zajednice iz svih naših župa, a i ja sam bio član tih molitvenih susreta. I tako par godina. Već sam se bio i zaposlio. Tada sam trebao ići u vojsku.

U vojsci su se događale divne stvari. Bio sam najprije u Beogradu, na Banjici, Bubanji Potok, a onda sam kao najbolji vojnik premješten u Sekretarijat za narodnu obranu.

KAO NAJBOLJI VOJNIK?

Bio sam najbolji u svemu. Da.

U ČEMU?

U svemu. Čak sam bio nagrađivan. Dobio sam i nagradu da me puste mjesec dana ranije iz vojske. I daje nisam dobio, ne bih mogao otići na taj seminar patera Tardiffa.

Za vrijeme vojske ja sam među Srbima, Makedoncima, Albancima, Hrvatima, Slovencima, imao svoju molitvenu zajednicu u kasarni, gdje je bilo zabranjeno spomenuti ime Božje. Odlazio sam nedjeljom na misu, bio sam čak na seminaru prof. dr. Tomislava Ivančica koji je tada bio održan u Beogradu.

U KASARNI SI ORGANIZIRAO MOLITVENU ZAJEDNICU?

Da. Molitvenu zajednicu s vojnicima, a da nitko to nije znao. Velečasnom Antonu Pećaru, koji je tada u Beogradu bio župnik u župi Krista Kralja, pomogao sam otvoriti prvi Caritas. On je okupio neke dečke za koje je vidio da može imati povjerenja u njih. Uređivali smo prostorije Caritasa, slagali pakete za siromašne. Križ sam stavio na pročelje zgrade. Tako da sam bio nevjerojatno aktivan u toj župi u Beogradu, a da ni to nitko nije znao.

KAKO SU IZGLEDALE TE MOLITVE U VOJARNI?

Skupili bismo se i molili, netko bi pročitao neki dio iz Biblije. Imali smo jedan video. I kad bi ovi neki prostiji dečki završili gledati pomiče, onda bismo mi gledali svoje filmove, pa i one vjerskog sadržaja.

I NITKO VAS NIJE CINKAO?

Nitko. A bilo je strogo zabranjeno nositi bilo kakvu medaljicu, križić. Kažem ti, molili smo te neke molitve koje svi mole. Oče naš, recimo, to moli i pravoslavac i katolik. S više sam žara molio Boga u vojsci nego poslije na teologiji, gdje mi se sve to nudilo, samo na jedan krivi, kako da kažem, uniformirani način. Ne može se Boga moliti protokola radi, nego jer ga voliš.

U VOJSCI TE MAMILO ZABRANJENO VOĆE.

Valjda i to. Inače, tamo sam se brinuo za održavanje. I, jer sam bio marljiv, i jer sam pomagao ljudima, svi su me jako voljeli. Prolazio sam tamo, ma znaš, samo tako.

JESI LI NOSIO ORUŽJE?

U vojsci svi nose oružje.

I ZNAŠ RASKLOPITI PUŠKU?

Znao sam, ali su mi dečki uvijek skrivečki pomagali. I tako sam dobio nagradno i otišao na seminar u Ljubljani. A par dana poslije dogodila se balvan-revolucija. Zapravo, počeo je rat. Doslovce zadnji čas, milošću

Božjom, otišao sam iz JNA. Jer, da sam ostao još tih mjesec dana, ne bih se tako lako kao vojnik izvukao.

ŠTO JE TO ŠTO TE ZAPALILO U LJUBLJANI?

Zapravo, od tog seminara nisam previše očekivao. A kad sam došao tamo, počeo sam pomalo biti skeptik. Jer, taj je čovjek, pater Tardiff, on je stalno govorio kamo je sve išao i koga je sve ozdravljao, a ja vidim, nitko od nas ne ozdravlja. Međutim, ja nisam znao da je u sklopu cijelog tog duhovnog programa također i molitva za ozdravljenje. Etad, kad je on počeo moliti za sve nas, žena ispred mene doslovce je ustala iz kolica. Imala je tanke, tanke nožice i dvojica su joj muškaraca pomogla da ustane i krene prema oltaru. To me toliko potreslo da nekoliko dana nisam ni jeo, ni spavao. Tu su se počeli rušiti svi temelji koje sam do tada kao čovjek gradio. Kao kula od karata sve se srušilo. I počeo sam u sebi graditi novi život. Prvo što sam shvatio, to je da posao koji sam radio nije za mene. Da me obrazovanje koje imam ne zadovoljava i da se moram školovati i dalje. Pa sam se upisao na psihologiju, poslije i na teologiju. Prvo na Laičku teologiju, a onda sam definitivno odlučio da želim biti svećenik i ići na bogosloviju. Tada sam morao raskrstiti sa životom. Kako reći djevojci? Što sa stanom? Morao sam dati otkaz. Kako reći svojimima doma, prijateljima, ljudima u mjestu koji me znaju? Jer, bio sam veoma komunikativan, zabavan, socijalan. Normalan čovjek koji je uza sve to njegovao duhovno i odlazio u crkvu. Ali, sada je to duhovno postalo toliko jako daje u meni puklo, prelomilo se, tako da sam jednostavno odlučio ići do kraja na tom

putu. A do kraja sam mogao jedino ako se posvetim do kraja Bogu kao svećenik. Taj period nakon Ljubljane, to mučenje u meni, trajalo je nekih šest mjeseci. To dok sam malo-pomalo rekao najprije svojim, onda prijateljima, onda u tvornici. Ali ljudi su u mjestu već počeli primjećivati da sam povučeniji, da sad svaki dan idem na misu, u svibnju svaki dan u crkvu na molitvu krunice. I već im je to postalo normalno, i počeli su me zvati mali popić. Šest mjeseci poslije, otišao sam za svećenika. Malo neobično za Vrbnik, odakle su svi svećenici kao mali otišli u sjemenište.

JEDNO OZDRAVLJENJE, DAKLE, KOJEMU SI SVJEDOČIO, BILO JE PRESUDNO?

Da, jer sam tada na licu mjesta vidio Boga na djelu. Ali kasnije su se na tom seminaru dogodila i druga ozdravljenja. Masovna. Kad je paterTardiff po daru spoznaje govorio tko je ozdravio, ljudi bi samo maramicom mahnuli da se zna da se to tiče te osobe i da je molitva uslišana. To je bilo toliko toga... Ljudi su ostavljali štake, ustajali iz kolica, ozdravljali od reume, artritisa, sljepoće, gluhoće, ne znam čega sve. Nevjerojatno. Jedna je žena trebala ustati iz kolica jer ju je Bog ozdravio da ustane. Pater je rekao neka se javi ta osoba. Nitko se nije javljao. Na to je paterTardiff kazao daje ta osoba koju Bog ozdravlja ujedno i gluha. I doista, premda je osjetila da se s njom nešto događa, nije mogla ustati dok nije i pročula. Nego tek kad je pročula, onda je uskliknula daje ozdravila i od gluhoće i od nepokretnih nogu. Na to je paterTardiff u šali rekao: Dragi Bože, ubuduće ih najprije ozdravi da me čuju, pa

tek onda sve drugo.

Takve su se stvari tamo događale koje me nisu mogle ostaviti ravnodušnim. Postao sam neofit. To je obraćenik u pravom smislu riječi. Sila Duha se spustila na mene, osjetio sam vatru u srcu. To je kao kad je čovjek toliko zaljubljen da iščekuje voljenu osobu koja je sveprisutna, koja je tu. I sve što bih radio, i dok sam spavao, imao sam osjećaj da Bog sve vidi. I taj me Bog toliko uzbuđivao u srcu da ni jesti ni spavati nisam mogao te dane. Toliko je to bilo silovito. I iskru tog žara nosim do dana današnjega. To se nikada nije ugasilo. Ta jedna fundamentalna zaljubljenost u Boga. A onda preko Boga i u ljude, i u svećeništvo, i u sve što radim. Tisuće i tisuće ljudi je do sada došlo k meni, i nitko nije otišao a da ja u srcu nisam osjetio ljubav za njega. To nešto posijano, ta božanska ljubav, ta čistoća pogleda na čovjeka, milost opraštanja svakome, to je do danas prisutno u meni.

JE LI TO DAR BOŽJI?

Apsolutno. Bez milosti Božje i bez molitve, čovjek takve stvari ne može osjećati u srcu. Tu silinu ponekad tako jako osjećam da mi se plače. A ponekad se normalno osjećam. Ali sakramentalni život, molitva i euharistija me stalno drže i podržavaju taj duhovni žar u meni. I ja sam dosad u svom životu prošao i padova i previranja, pogotovo kasnije kad sam dobio stigme. Prošao sam svojih muka, nisam čovjek bez grijeha i slabosti. Ali kad sada to s odmakom gledam, doživljavam to kao nužni put na kojem sam i ja morao odrasti da bih bolje shvaćao ljudsku patnju i padove. Jer, čovjek koji za sebe kaže da nema slabosti i grijeha, po meni,

on je Lažna i dosadna osoba. Čovjeku je i prirodno da je slab i grješan. Samo je Bog bezgrešan. I to nas jača u odlukama da se mijenjamo, da rastemo u Bogu. Da mijenjamo svoj život. Na svojim svjedočanstvima i na svjedočanstvima drugih. To je naš put odrastanja. Naš put svetosti.

JOŠ DOK NISI IMAO STIGME, JESI LI NEGDJE OSJEĆAO DA SI DRUKČIJI I DA BI TI SE MOGLO DOGODITI JOŠ NEŠTO?

Bio sam uvijek malo drukčiji od drugih. U nekim stvarima uvijek išao do kraja. Gurao sam neke stvari, tražio malo više i od sebe i od drugih. Još za vrijeme svog teološkog studija u Zagrebu, čak sam i radio kod sestara Majke Tereze. Šišao sam, kupao tamo te nemoćnike, bolesnike. Imao sam potrebu ne samo čitati o duhovnim stvarima nego i živjeti to što sam pročitao. Djela milosrđa raditi.

ONO ŠTO JE HTJELA TVOJA MAMA, A NIJE IMALA PRILIKU.

Upravo to. Ona je htjela raditi s nemoćnom i napuštenom djecom. Dođe sve to na Božje.

Stigme

STIGME NISI MOGAO NI SLUTITI?

Pa, odmah nakon Ljubljane počeo sam moliti zagovore Duha Svetoga i molitve za karizme Duha. Sjećam se da sam molio Duha Svetoga da mi dade dar propovijedanja, dar jezika, razne darove da mogu cijeli svijet obraćati Bogu. Ja sam godinama molio da budem sol ovoga svijeta. Za dar ljubavi sam molio, za dar silne vjere, požrtvornosti. To sam molio. To i dandanas molim. Za stigme kao stigme nisam molio. Kad su se pojavile, bio sam kao čovjek iznenađen, ali sada mi je jasno da one jesu tu s ciljem da budu mamac ljudima da dođu do mene, a onda da se obraćaju u onome što je istinska poruka Božja i Božja riječ.

Kad sam postao svećenik i kad me biskup poslao u Novalju da budem kapelan za mlade..., bio je tamo pastoralni centar, ali nije bilo novca da se završi do kraja. A ja sam upravo taj centar htio imati da radim s mladima. I s obzirom da sam i slikar, onda sam napravio neke slike i u organizaciji s mještanima i s klapom iz Novalje prvi put sam otišao u Ameriku.

Te slike u Americi su se nevjerovatno prodavale. Otišle su na aukciji u jednoj noći. Tada sam održao prvi seminar u Hrvatskoj katoličkoj franjevačkoj misiji u New Yorku. A za slike smo dobili toliko novca da smo mogli završiti taj centar u Novalji.

A BIO SI TADA POTPUNI ANONIMUS.

Anonimus totalni. Ni šest mjeseci još nisam bio svećenik, a crkva je bila puna na tom seminaru. To je nevjerovatno kako Bog vodi. I dok nije bilo stigmi, ljudi su dolazili k meni slušati Božju riječ. Kad smo se vratili u Novalju, i kad je pastoralni centar završen, mi smo intenzivno s mladima počeli raditi, bračne parove okupljati, molitvene zajednice održavati, i sve to. I ja sam dobio stigme.

KAKO SE TO DOGODILO?

Stigme se nisu dogodile preko noći. Moj križ je nastajao na čelu polako se utiskujući sve dublje i dublje do ove dimenzije kako je sada. U početku je bio debljine čačkalice. To je bio žig u obliku rimskoga križa koji se poslije počeo širiti i ulaziti u dubinu i dobivati formu koju ima sada.

Tog dana gospođa Milka Ricov i ja šetali smo prema Straškome. To je dio uz more, uz Novalju. Puhalo je jako. Tamo su velika stabla crnike. Grane su jako šumile. U jednom trenutku, kad smo došli na to mjesto, najedanput je sve utihnulo. Ja to ne mogu objasniti. Ni poslije, kad sam s Milkom razgovarao, nismo to mogli objasniti. U trenutku more je postalo k'o ulje. Tišina, muk, čak se

ni ptice nije čulo. I tad smo vidjeli na nebu sunce koje je žarilo, oko njega krug duginih boja, a između sunca i ruba duge ljubičasti krug koji je titrao. A od sunca krakovi križa doslovce preko cijeloga neba.

To smo vidjeli i Milka i ja. Ona je kleknula glavom prema dolje, a ja sam kleknuo licem prema suncu, zatvorenih očiju, raširenih ruku. Mi ne znamo koliko smo dugo bili u toj molitvi, u toj potpunoj tišini. Ja ne mogu ništa reći nego - potpuna tišina i mir. Mir. Mir.

TO JE BILO NA PLAŽI?

To je bilo uz plažu, na stijenama. Ja sam prvi zazvao Milku. Oboje smo gledali u to, stavljali naočale, skidali ih. To je stalno bilo na nebu. Počeli smo se vraćati. Išli smo prema autu. I znamo, sad to moramo nekome reći. A opet, mislimo da ne moramo nikome reći jer da svi to vide. I tako, hodajući prema autu, gledali smo taj znak i on je stalno bio na nebu. Kad smo došli do auta, počeo je blijedjeti i nestajati.

Kad smo došli u Novalju, shvatili smo da mještani ništa vidjeli nisu. Da smo to vidjeli samo Milka i ja. I onda smo imali potrebu to nekome posvjedočiti. Onda smo se okupili - bilo je tu nekoliko ljudi i bračnih parova, točno znam te ljude, svi su ozbiljni, marljivi, Božji i poslovni ljudi s djecom. Ja nisam mogao o tome govoriti. Rekao sam Milki neka ona kaže što smo vidjeli.

Tada me počelo peći čelo. Otišao sam u kupaonicu da se ohladim, da se umijem hladnom vodom. I tada sam vidio u zrcalu da mi je čelo crveno. Pozvao sam Milku na stranu da vidi stoje to. Čelo crveno, peče. I ona je vidjela da se nešto događa i posjela me na kauč. Svi

su ti ljudi bili oko mene i držali su me za ruke. Počelo me žigosati po čelu. Ja sam samo čuo, nisam gledao, počelo je kao da netko užarenim željezom stišće u čelo. Čuo sam kako cvrči koža i tkivo. Oči su mi suzile, drugi dan bile su natečene k'o krumpiri. Do dva sata u noći valjao sam bocu leda po čelu. A oni su gledali kako mi se, doslovce, utiskuje križ na čelu. Svi ti ljudi kod Milke, kad smo se drugi dan opet okupili, tješili su me da će to proći. Međutim, nije prošlo, nego sam počeo dobivati krvave suze, krvavi znoj. Križ je počeo krvariti, i počeo se utiskivati sve dublje i dublje. U roku od tri mjeseca došao je u ovaj oblik kakav je sada.

A PAGOM SE TADA PROŠIRILO DA SE U NOVALJI "NEŠTO DOGODILO".

Da. Zupnikje tada obaviješten, vidio je kako krvarim. Onda je on obavijestio biskupa. Onda me Milka navečer izvukla iz kuće da malo odemo na zrak, jer se već pročulo, novinari su opsjedali kuću i župni ured, tako da se nigdje nisam mogao micati.

I ONDA?

Onda smo po noći otišli na jednu plažu kraj Novalje gdje sam počeo iluminirati. Svijetlio sam k'o žarulja. Svaki dan se događalo nešto. Počelo me dizati u zrak. Milka se objesila na moju lijevu ruku i vukla me prema zemlji. Toliko me dizalo u zrak da je i nju počelo dizati. Tako daje ona doživjela i moju Levitaciju i iluminaciju. Tada sam imao potrebu hodati po moru, ali mi Milka to nije dopustila.

Uglavnom, onda je sve to išlo u senzaciju, novine su se raspisale, i ne znam što. U Novalji sam ostao najviše dva, tri tjedna, a onda su me jedne noći skrivečki odveli i povukli u Pordenone, gdje sam čekao ispitivanje u "Gemelliju". Već nakon mjesec, mjesec i pol dana nakon toga, vodio sam susret s mladima u biskupiji u Novalji, s krvavim, otvorenim križem. I to je bilo prekrasno. Toliko se mladih nikada nije okupilo kao tada u Novalji.

"GEMELLI" JE PAPINSKA KLINIKA U VATIKANU. TAMO SU TE ISPITIVALI. TEBE I TVOJ KRIŽ.

Kada sam došao u "Gemelli", posjetio me psihijatar. Prvo me pitao znam li gdje se nalazim. Rekao sam da znam. Zatim me pitao znam li kako je ta bolnica dobila ime. Rekao sam da ne znam. Onda mi je on objasnio da ga je dobila po Gemelliju, koji je osudio padre Pija, pa je padre Pio završio 14 godina u izolaciji. Proglasili su ga ludim. Rekao sam-dobro. Znao sam da igraju na kartu da su stigme stvar psihogenoga. Ali, nema veze. Čuo sam da je padre Pio, kad su isto tako postupali s njim, rekao: Stanite vi pred vola, možda dobijete rogove na glavi.

Kad su eliminirali sve mogućnosti da bi križ bio nečim izazvan, operirali su ga i plošno razrezali u tri dijela te odlili u plastici. Jedan dio čuva se u "Gemelliju", jedan je kod mog biskupa, a za treći ne znam. Mislim da ga čuvaju u kongregaciji za kler u Vatikanu. U svakom slučaju, kad su mi operirali križ i sašili to mjesto, Bog mi je na istome mjestu utisnuo novi križ. Sve to vidjela je i pratila dr. Simona Gotovac, kardiologinja koja je bila i prevoditeljica tijekom cijelog ispitivanja.

**ČITALA SAM PONEŠTO O LJUDIMA SA STIGMAMA. NEKI
KAŽU DA IH JE, KAD IM SE TO DOGODILO, BILO SRAM.
ZAŠTO?**

I mene je isto bilo malo sram. Svi gledaju u tebe, u mišju rupu bi se sakrio. Da, to su te faze dok čovjek ne prihvati sve to. Jer si drukčiji od drugih. Ne bih to sada usporedio s tjelesnim hendikepom. Poslije se opustiš i baš te briga. To je to ljudsko što je trebalo proći.

**KAD SU LIJEČNICI POTVRDILI DA TVOJ KRIŽ NIJE NIČIM
PROIZVEDEN, NI KEMIJSKI NI MEHANIČKI, I DA SI,
OPĆENITO, POTPUNO ZDRAV, NEKI SU GA PSIHIJATRI DOVELI
U VEZU S TVOJIM PSIHOSOMATSKIM STANJEM.**

Jesu, ali to je teorija koja ne drži vodu. Jedno je kad je nekoga stid pa se zacrveni, ali da netko može ovako sebi stvoriti biljege na tijelu, ma neka mi nitko ne govori daje to psiha! To je neobjašnjiva stvar. Ne možemo čovjeka dijeliti na tijelo, psihi i duh. Sve to troje čini čovjeka. Ali za ovo baš mislim daje intervent na moje tijelo. A onda i na psihi i na dušu, jer to je povezano. Ja sam možda samo stvorio preduvjet da se to dogodi, jer sam u to vrijeme intenzivno molio i postio i bio opredijeljen za Boga i za čovjeka. Ali, da sam ja snagom svoje psihosomatske moći napravio ovo, to je nemoguće. To je naprosto nemoguće. Dobro, ako je tako, zašto se komunistima, koji su bili zadrti za svoju vjeru, nije dogodila zvijezda na čelu?! Psihosomatski, isto tako. A ubili bi za zvijezdu! To je njihov simbol. Sto im zvijezda nije došla na čelo?! I da, zamisli, da sam to ipak uspio proizvesti, koliko bih onda to morao biti jaka osoba! Je l' misliš i ti tako?

JA SAMO MISLIM DA TE BOG BESKRAJNO VOLI. ZAŠTO, NEMAM POJMA. TAKAV MU JE UKUS, VALJDA. MOŽDA ZATO ŠTO SI ČIST U DUŠI I ŠTO VOLIŠ KAO NITKO. SVE VIDIŠ, SVE ZNAŠ. HTIO BI ZAGRLITI CIJELI SVIJET, A ZLO KOJE TI SE UVUČE U ZAGRLJAJ NE ŽELIŠ VIDJETI I NE ŽELIŠ PRIZNATI. I ZATO SVE PLAĆAŠ STOSTRUKO. A ONDA TI BOG SVE OKRENE NA DOBRO. "ŠTO JE LUDO U OČIMA SVIJETA, ODABRA BOG DA POSRAMI MUDRE." TAKO PIŠE U BIBLIJI.

Ma, meni je teško o tome govoriti. Neki ljudi koji su duhom pronicljivi rekli su da sam osoba milosrdna, nježna, suosjećajna, osoba koja voli. U evanđelju bio bi to tip Ivana. I da imam biblijski smisao za pravdu. Ja ne mogu mrziti nikoga. Ne mogu drugome učiniti zlo. Naivčina sam, to jesam. Ja mogu zgriješiti i onda biti budala za sebe. I onda, sutra, cju, cju, pred Bogom.

O, Bože moj, smiluj se meni grešniku!

KRIŽ SI DOBIO NOĆ UOČI BEATIFIKACIJE PADRE P1JA, ČUVENOG STIGMATA?

Da. A stigme godinu dana nakon toga, na noćnome bdijenju uoči blagdana svetoga Franje Asiškoga, u samostanu časnih sestara u Luganu di Como.

KAKO SI SE OSJEĆAO TADA?

Osjećao sam silnu potrebu za ispovijedi. Kad sam dobio križ, odmah sam se drugi dan ispovjedio. Osjećao sam potrebu da molim Boga. Osjećao sam silno uzbuđenje i, Isuse moj, što se ovo događa?! Kako s tim dalje živjeti? Mene su tješili da će to proći.

I, ja sam se nadao da će taj križ proći. Jedno vrijeme pokrivaio sam ga puderom. Čak, interesantno je, neki su ga ljudi u početku vidjeli - imali su milost da ga vide. A neki ga nisu vidjeli. Tako je bilo sve dok sam bio u NovaLji. Da, osjećao sam se kao čovjek koji hitno treba ispovijed. Imao sam potrebu biti čist, biti Božji. Imao sam potrebu silno i siLovito moliti. I zaista sam se nadao da će taj križ proći. Jer, pitao sam se, kako ću živjeti s tim. I što to Bog hoće od mene? Stigmat je obilježen za cijeli život. To mijenja apsolutno sve što si do tada planirao, htio. Odjednom je Bog učinio neku intervenciju u tvom životu, koja je nepobitno tu.

ŠTO MISLIŠ DAJE BOG UČINIO TIME?

Jednom sam rekao i ponavljam: ja to doživljam kao poljubac Božji. Koji je toliko siLovit u ljubavi da ta ljubav nekad i boli. Jer, tko ne zna patiti, ne zna ni ljubiti. ToLiko me privukao k sebi, gotovo na jedan mističan način. Poljubac koji jako boli, da. A križ je ljubav. To nije samo patnja nego i ljubav. To je misterij.

DA NIJE TOGA KRIŽA, MISLIŠ LI DA BI KAO SVEĆENIK BIO ISTI KAO ŠTO SI S NJIM?

Vjerojatno da. Sa svojim darovima, sposobnostima, sa svime što imam ili nemam. Ali, svakako je neusporedivo kad imam stigme. Neusporedivo je. Ja sam stigmat i s tim sam se pomirio. Ali trebalo mi je vremena da se pomirim. I zato sam u tom periodu bio u teškim krizama.

RAZUMIJEM, I NE RAZUMIJEM.

Najprije sam se morao pomiriti s tim da se vidim s ranama na tijelu. Prvo sam to morao prihvatiti. Onda odmatanje, zamatanje. Sada mi je to rutina, ali morao sam se priviknuti na to. Kao kad netko dobije neku bolest pa mora prihvatiti tu bolest i sve u čemu ga ona ograničava. A mene su stigme u jednoj velikoj mjeri duhovno ojačale, ali su me za ovaj svijet u neku ruku ogradile. Odmakle od svijeta. Kamo god ideš, svi te znaju. I to je u jednom razdoblju postalo za mene silan pritisak. Ja sam se borio kako normalno živjeti, a uza sve to biti i stigmat. To su stvarno bile borbe u meni. Znao sam se neko vrijeme povlačiti u sebe, a svemu tome pridonio je i način na koji sam ispitivan. Sve to skupa je ostavilo traga na meni. Sada, kad sve to gledam s odmakom, znam da sam morao proći kroza sve to. I još ću, znam, proći puno križeva svojih.

U AMERICI SU PRVI PUT DOKUMENTIRALI I FOTOGRAFIRALI TVOJU MUKU.

Da. Dokumentirala su je dva svećenika koja je biskup zamolio da žive sa mnom, da budu uz mene dok sam bio na studiju engleskoga jezika. S tim sam svećenicima zajedno održavao seminare po Americi.

DELIKATNE SU TO STVARI, ALI, KAKVO JE TO STANJE? STO OSJEĆAŠ?

U tim trenucima više boli duša nego tijelo. Jake su to stvari, gdje čovjek na momente osjeća gotovo smrtnu agoniju. Od bičevanja, udaranja, pljuvanja, do razapinjanja.

PROLAZIŠ KALVARIJU?

Dogodi mi se tako nekako. Da. Boli me tijelo, ali, kažem, neusporedivo više boli duša. Imam osjećaj tada kao da sam spušten u hladnu grobnicu gdje nema izlaza i gdje je sve beznađe. Imam osjećaj da proživljavam stanje bez Boga. I to je najveća patnja tada. To je paradoks - kada mi krvare stigme i prolazim muku, kao da trpim zbog nečega, a ne znam zbog čega. Pa sam sebi to protumačio daje to zbog grijeha ovoga svijeta. Ali ne znam zašto sve to mora biti kad je Krist već prošao patnju za sve nas. No, mi se u ljubavi s Bogom također sjedinjujemo s njegovom patnjom, pa si na taj način nekako pokušavam to protumačiti, a ja bih uistinu mogao sada umrijeti za Boga.

NIJE LI PARADOKS DA SE BAŠ ZBOG TIH STVARI OKO TEBE STVORILA NEVIĐENA SENZACIJA, SPEKTAKL?

I to mi je izazvalo veliku tjeskobu. Kad bi mi netko rekao daje u novinama pročitao ovo ili ono, rekao bih - molim vas, šutite! To mi je takav nemir u duši stvaralo, jer znam da ih ne zanima ono bitno i da ih najmanje zanima kako se ja osjećam u svemu tome. Nego samo senzacija i to da prodaju novine. A najviše me je boljelo kad su lagali, iskrivljavali istinu i nadodavali.

KAO NA PRIMJER?

Kao, na primjer, da sam hodao po vodi, što nisam. I masu drugih stvari.

NI 30 GODINA NISI IMAO TADA. A SAMO SI ČOVJEK. OSIM ŠTO TE POLJUBIO, NIJE LI TE BOG STAVIO I NA KUŠNJU NAVENOSTI NA OVOZEMALJSKU SLAVU I SVE ZAMKE KOJE UZ TO IDU?

Da, ali ne u tim prvim, svježim danima. Nego tek poslije, kada su se ljudi već navikli na mene i kada su se počela događati iscjeljenja. Tada su počeli dolaziti ljudi iz medija, estrade, političari, ne znam tko sve ne. E, tada, kada sam se već uhodao u to i donekle prihvatio da sam stigmat, imponiralo mi je u neku ruku, jer sam čovjek. Samo čovjek. Imponiralo mi je što me toliko traže. Bio sam svjestan da mogu ljudima ponuditi Boga, ali morao sam se boriti sa sobom da se ne upletem u mrežu da mi laska to što mi se događa.

I, KAKO TI JE IŠLO?

Ovako bih to rekao. Na moje seminare mogu doći svi. I grešni, i poznati, i nepoznati, baš svi. Ja sam samo čovjek i samo svećenik. I ništa više i ništa manje od toga. Ako čovjek vjeruje, onda svaki svećenik može iscjeljivati. Svećenik može biti u smrtnome grijehu i služiti misu. Taje misa valjana. A on će pred Bogom odgovarati za to što ju je služio u grijehu. Svaki svećenik, ma kakav god bio, može ozdravljati ljude, jer tu je posrijedi sakrament bolesničkoga pomazanja. I, ako čovjek, koji taj sakrament prima, istinski vjeruje, tada može doći do ozdravljenja. Ali bih tu dodao da ima svećenika i svećenika. Kao što ima doktora i doktora. Ja nisam u zabludi da ljudi koji dolaze k meni vole mene, a ne Krista. To bi bilo smiješno. Ja znam da ljudi žele ljubiti Krista. Ali,

onima koji su na putu do toga, koji su tek počeli, njima treba posrednik, poticaj, osoba koja će ih usmjeriti, koja je tu. Kao malome djetetu mati da ga nauči hodati. A kad ga nauči, ono ode, odleprša.

DOGODI LI TI SE KATKAD, KAD SI U GRIJEHU, DA NE OSJEĆAŠ BOŽJU PRISUTNOST? I JOŠ DA TI JE DRAGO DA GA NEMA, DA TE NE VIDI?

Ponekad, ali jako rijetko. I to proizlazi iz mojih slabosti, traženja. Ali, u 99 posto slučajeva, da se tako izrazim, osjećam Božju blizinu. Paradoksalno, ali i kad sam u grijehu, mogu osjećati daje Bog tu.

I KAKO TI JE ONDA UNUTRA, U DUŠI?

Kao djetetu koje je pogriješilo pred majkom.

I ČEKA SLIJEDE LI BATINE?

Ne, ne, nikada seja za sebe ne bojim na taj način. Ja sebe znam iznenaditi i u dobru i u zlu. Samo sebe seja trebam bojati. Doslovce još uvijek strepim nad sobom.

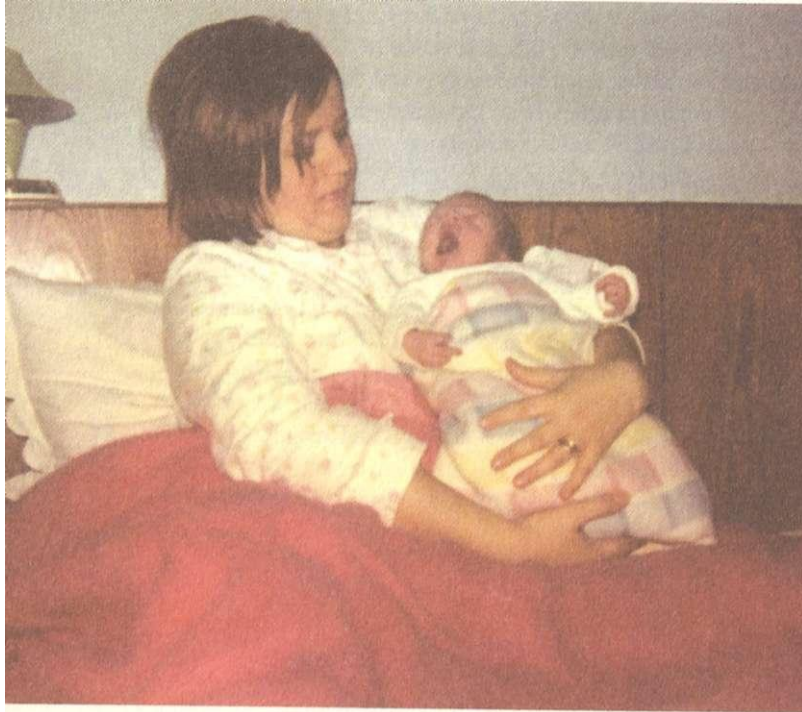
I to moraju svi ljudi. Bdjeti nad sobom, nad svojim krepostima, nad svojim životom. Kamo idem, s kim se družim. Da me ova svjetovna stvarnost koju osjećam ne bi odvela od onog fundamentalnog, a to je Božja blizina. Naći taj pravi spoj, to je za mene prava muka. A vjerujte mi, dobri ljudi, to je umijeće života.

JESI LI SVJESTAN POKUŠAJA DA TE SE KAO SVEĆENIKA IZVUČE IZ KONTEKSTA KATOLIČKE CRKVE I PROŠIRI NA NEKU OPĆU, NATKONFESIONALNU DUHOVNOST? U KOJOJ KRIST NIJE TEMELJNA, JEDINA ISTINA. U NEKI DUHOVNI SVIJET GDJE VJERA NIJE PREDUVJET.

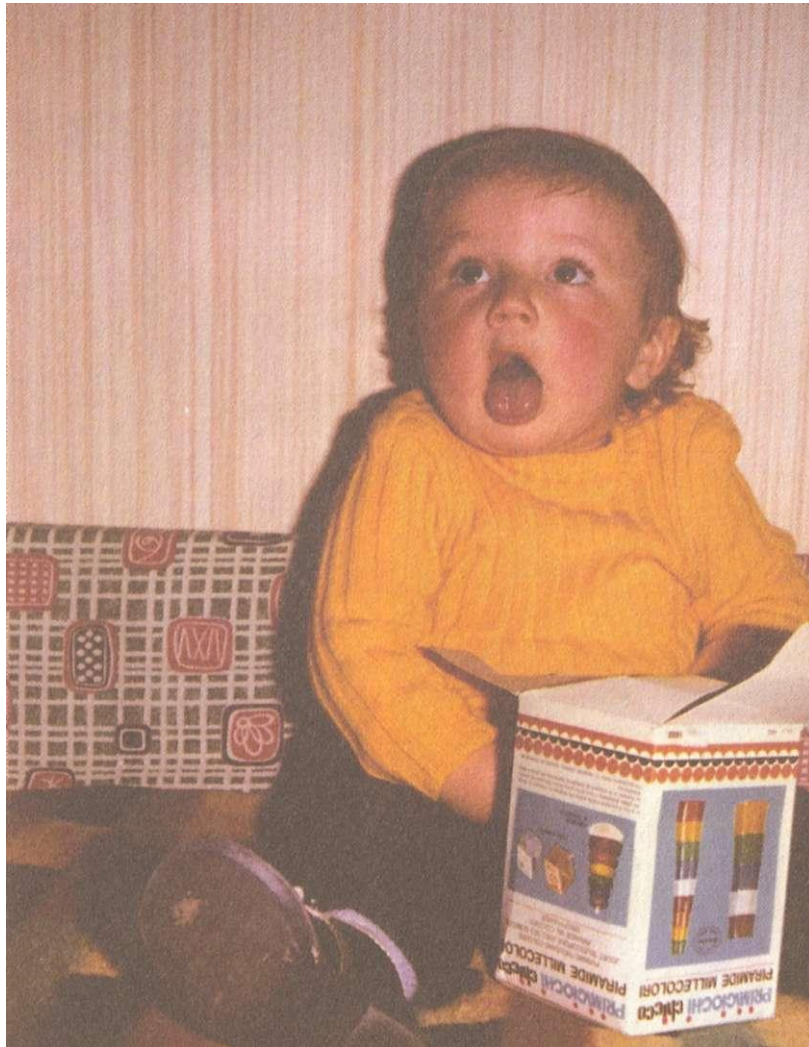
O, naravno da sam svjestan. Pa Krista su izvukli iz konteksta Svetoga Trojstva, iz konteksta da gaje Majka Božja uopće rodila. Iz konteksta njegova vječnoga života, radalaštva, iz misterija postojanja smrti, umiranja i uskrsa. Krist da, Crkva ne?! Svašta rade. Ako su Krista već za života izvlačili iz konteksta, pa gdje neće mene smrtnika? Pa naravno. Samo što me to ne smije obeshrabriti. Dosad nije i neće, vjerujem. Jer tu mi Bog pomaže. Ja sam svećenik Rimokatoličke crkve, i kakva god bila, ja ću živjeti i umrijeti kao njen svećenik. Onog trenutka kad imalo odstupim od tog nauka, ili kao svećenik od djelovanja i života rimokatoličkog svećenika, neka me nitko više ne smatra Božjim čovjekom. Niti svećenikom. A raznih tumačenja je bilo i bit će. Sto ja mogu. To dode i ode.

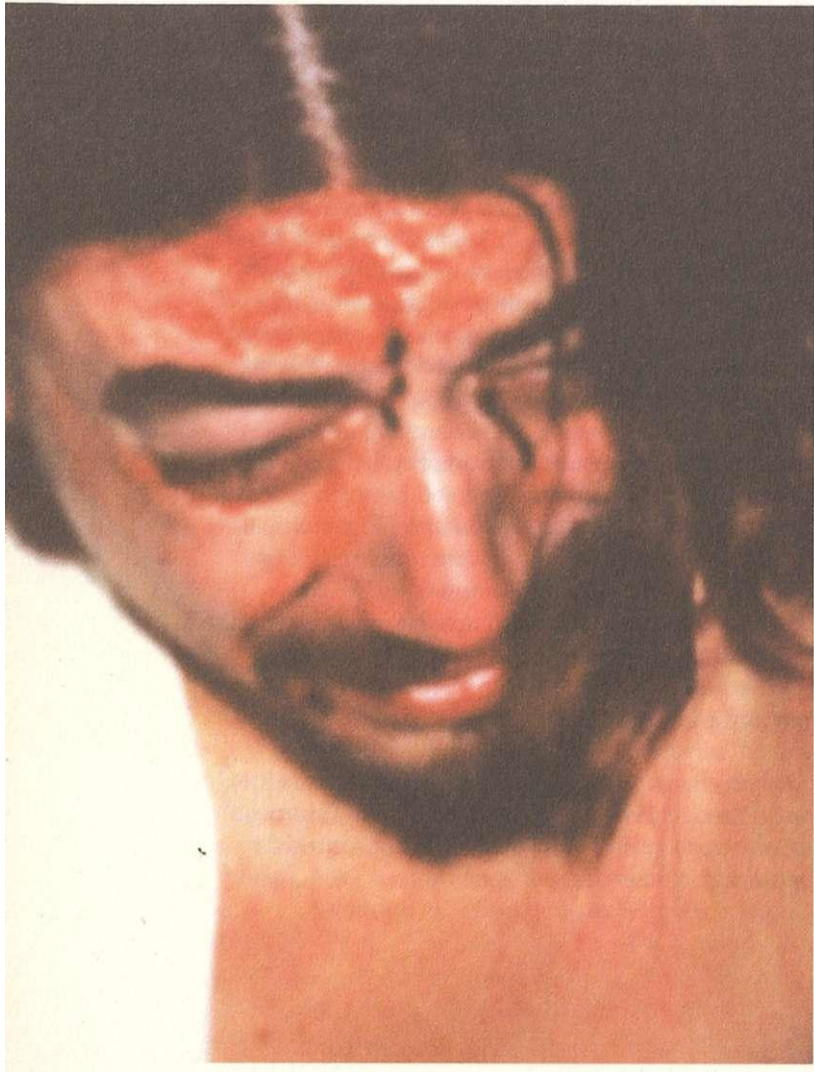
TI POKUŠAJI...

...U korijenu su propali pokušaji. To ljudi čine da bi preko mene promovirali sebe. Ili neke svoje stavove, ili sebe osobno. To je toliko apsurdno i prozirno da nemam što komentirati.

mamina spavaćica i
na bakinom kauču 2

Vrijeme zaborava

**SVAKO VRIJEME IMA NEŠTO SVOJE. OVO JE KONFUZNO,
OTUĐENO VRIJEME. NIJE LI?**

Ovo je vrlo zahtjevno i grubo, ali i izazovno vrijeme.
Da, otuđili smo se, postali smo plastični, umjetni.

KAKO TO PLAĆAMO?

Plaćamo tako što smo izgubili iskreni izričaj samih sebe. Ima ljudi koji nepovratno gube svoju osobnost jer su se godinama uživjeli u neku ulogu u društvu koju moraju ispuniti. I to više nisu oni isti ljudi koji su bili prije nego što im je dana neka društvena zadaća. Kaže se: daj nekome vlast, moć, i znat ćeš kakav je čovjek! To je žalosno da smo se otuđili jedni od drugih i od samih sebe. Čovjek se otuđio od prirode i, naposljetku, otuđio se od Boga. Sto učiniti? Plaćamo gadnu cijenu. Cijenu jednoga virtualnog svijeta, cijenu vremena zaborava. Jer, danas možeš cijeli život činiti dobro, ali, učini jednu pogrešku - vidjet ćeš što će se dogoditi. Linč. Medijski linč. Medijski linč koji nas sve

dovodi u situaciju da živimo pod svojevrsnim stresom, u napetosti da ne možemo zadovoljiti ulogu koja se možda od nas društveno traži i očekuje. A pitanje je koliko smo mi srasli s tom ulogom i koliko je to zapravo ono što nas izgrađuje i usređuje kao ljude. Koliko smo se temeljno odmakli od svoje ljudske naravi koja nam je dana. Tako da živimo u vremenu glume, u vremenu *bigbrothera*, medijskog linča, virtualnosti. U vremenu, rekao bih, sinkretizma, egoizma, oholosti, liberalizma, racionalizma, koji samo razgolićuju dušu i ono malo Božjega u nama. I jako nam se teško izboriti i sačuvati za taj prirodni libido, za svoj prirodni etos čovjeka, o kojemu intelektualci danas jako raspravljaju. Teško je sačuvati okosnicu koja bi nas povezivala na etičkoj, moralnoj razini, bez obzira na svjetonazore, nacije i religije, na ideološka, seksualna opredjeljenja.

**ČOVJEK SE BOJI ČOVJEKA. BOJIMO SE IZGOVORITI ISTINU
SVOJE DUŠE.**

Prevelika je cijena govora po istini kad je sve prekriveno laži. Prevelika je cijena istine danas. Nije kao kad je Ivan Krstitelj, premda je znao da će mu glava biti odrubljena, ili je makar predmnijevao da će životom platiti cijenu, imao hrabrosti govoriti Herodu i Herodijadi istinu u oči. Ovo su drukčija vremena.

Ovo govorim iz iskustva. Danas se tako perfidno igra da se ljudima prijeti djecom, zdravljem obitelji, ubijanjem ugleda čovjeka. Danas se igra s puno perfidnijim i pokvarenijim stvarima no što ih je Herod mogao i smisliti kad je Ivanu Krstitelju dao odrubiti glavu. Sada se ubija dostojanstvo čovjeka. Ima ljudi u politici kojima se doslovce prijetilo djecom. Ne njima.

Djeci. I mogu li jedan otac ili majka biti imuni na takve prijetnje?

Ali, ako imam snage izreći istinu o sebi, onda imam snage izreći je i o tebi. Samo, ponavljam, takav pristup danas se gadno plaća. Gotovo bih rekao daje to zapečaćeni kraj.

IPAK, BOLJE JE BITI IVAN KRSTITELJ NEGO HEROD. PREMDA, LAKO JE TO SADA RECI.

Pa, u konačnici, jedini spas, jedina motivacija života po istini je Isus Krist, koji je rekao da ne može učenik biti iznad učitelja. Dakle: "Ja sam put, istina i život." A taj život je život vječni. I onda slijedi: "Kako je svijet mrzio mene, tako će mrziti vas." Na kraju, to opredjeljenje suštinsko je pitanje.

ALI, ISUS JE ZNAO GOVORITI I ŠUTNJOM?!

Moram staviti na vagu odjek istine koju izgovaram. Je li ju netko spreman čuti, ili, ako znam da će je zloupotrijebiti, tada je šutnja doslovce jedino rješenje. Isus je bio provociran pa je odgovarao šutnjom. On je šutnju upotrijebio i na sudu. Prema tome, presudno je pitanje: kad stavim na vagu, što postizem ili dobivam izričući svoju istinu, postizem li pozitivno ili negativno - tada odabirem pravi put. Jednoj osobi koja umire od raka, za koju znam da će je, ako joj kažem istinu, to još više pokopati i ubiti joj ono malo volje i morala u njoj, ja joj neću reći da umire. Podržat ću joj vjeru i nadu u ozdravljenje. Ali ako živimo u vremenu u kojem izreći istinu, koliko god ona bolna bila, znači platiti veliku cijenu, tada moram dobro razmisliti hoće li ta istina

sjesti u uho pravim ljudima. Odnosno, hoće li ona biti oslobađajuća ili nekakva drukčija. Hoće li biti samo predmet manipulacije.

GOVORIŠ O OSOBNOJ ISTINI ILI O DRUŠTVENO VAŽNIM, JAVNIM STVARIMA?

O svojoj istini, apsolutno. I o ovoj drugoj, naravno, ali onda ne mogu apstrahirati i dio svoje vlastite istine. Tako je Crkva prihvatila diplomatski govor. Gdje se dogovara, konzultira, gdje se stvara neki kompromis da se pokrjavaju neke rupe, a ne da se ide u samu bit problema. Crkva nije luda zaorati u srž problema u današnje vrijeme kad je svijest ljudi takva kakva jest.

Ali, po meni, Crkva je pozvana da ide uvijek korak ispred, pa makar ne bila shvaćena. Bit će shvaćena za 100, 200 godina. E, sad je pitanje ljudi. Jer Crkvu čine ljudi. Koliko ima snage, karizme, Duha Božjega da se izloži za takvu stvarnost.

CRKVA TRADICIONALNO IDE MUDRO I POLAKO, A TO NE IDE S KORAKOM ISPRED.

Kad kažem Crkva, mislim na ozračje gdje bi ljudi mogli ići dalje, korak dalje. Na mogućnost da oni izražavaju sebe i govore svoju istinu. To je pitanje miljea. Ali takav milje nije stvoren. I to se danas jako plaća.

KAKO GOD, NO, SVE GOVORI DA LJUDI JOŠ UVIJEK NAJVIŠE VJERUJU CRKVI. U NJU POLAŽU NADE, TRAŽE ONO ČISTO.

Crkva nije izgubila svoj kredibilitet. To je čista milost i čudo Božje. Ipak ljudi vjeruju u Crkvu, ali kad kažem

Crkva, onda mislim - svi mi. Mi koji vjerujemo u Boga. Mislim na sakramente, na ono pozitivno, a ne na propuste. Koliko god netko pljuvao po Crkvi, da ne znam kakve sablazni iz Crkve idu van, ljudi kao da to ne bi čuli. Jednostavno bi to kroz jedno uho ušlo, kroz drugo prošlo, i to je to.

KAKO TO?

Ljudi imaju vjerski oslonac u Kristu, koji je glava Crkve. Osim toga, ljudi nisu toliko ludi da ne bi znali da su u Crkvi samo ljudi, a da ipak dragi Bog sve to vodi. Grijeh svećenika ili nekog crkvenog autoriteta ne može biti toliko presudan da odvuče ljude od Crkve.

I, S OBZIROM NA TO DA JOJ JE ISUS SEF, CRKVA NIKADA NE MOŽE PROPASTI?

Ne može. "Ni vrata paklena neće je razoriti." Ona samo prolazi svoje faze, mijene, prilagodbe. Crkva uvijek mora biti u vremenu u kojemu živi. Današnja Crkva, jedna Crkva Francuske revolucije, ili ona 19. stoljeća, ili Crkva u ratno vrijeme, u komunizmu ili u demokraciji, to nije ista stvar. Ona crvena nit - Kristovo evanđelje - ti fundamenti, uvijek su isti. Samo je pitanje načina na koji ih prilagođavamo. Crkva je vječna jer su vrijednosti koje ona pronosi neuništive. Osim toga, Isus je glava Crkve, a on je vječan. Razne, razne su krize bile u Crkvi. Pa, izdržala je ona i u katakombama. Alije opstala. Sada su pred njom neki drugi izazovi.

KOJI?

Od toga da više izriče istinu, da ima jasan stav, da se malo više odmiče od diplomatskoga govora, a više se zauzme za potrebite. Da govori jasnijim govorom koji se može shvatiti samo tako kako je izrečen, a ne dvosmisleno. Da se zauzme za mlade ljude, za socijalnu državu i pravdu u svijetu, za borbu protiv terorizma. Da bude jasno protiv nekih principa i posljedica globalizacije. To je zadaća Crkve danas. Da uvijek na moderan način aktualizira evanđelje, i ono što se podrazumijeva - da bude Crkva na koljenima. Crkva koja moli, koja Duha Svetoga i milost Božju promišlja u odnosu na vrijeme. Iz toga onda proizlaze i njene obveze u vremenu.

JE LI OSJETLJIVOST CRKVE NA AKTUALNE SOCIJALNE PRILIKE U HRVATSKOJ ADEKVATNA? RASLOJAVANJE NA PREBOGATE I SIROTINJU BESRAMNO JE. ŠTO JE S GRIJEHOM I STRUKTURAMA? ILI SMO SE NAVIKNULI DA JE TOME TAKO?

Crkva potiče da se pomaže bolesne, nemoćne, ljude u potrebi. Ona ima svoje udruge, zaklade, Caritas. Ali, ono što ja vidim kao problem jest buđenje svijesti kod svakoga člana Crkve, dakle, kod svih nas koji smo vjernici, katolici u tu Crkvu inkorporirani. Buđenje svijesti upravo za te potrebite.

ALI LJUDI ŽELE POMOĆI, I POMAŽU KAD ZNAJU KOME I ZA ŠTO. ONO ŠTO IH DEMOTIVIRA JEST NEPOVJERENJE U INSTITUCIJE, U SUSTAV, KAD POMOĆ PREKO NJIH IDE.

Da, ljudi nemaju povjerenja u instituciju, makar to bila i crkvena institucija. I zato, ako imaš susjeda koji je u

potrebi, daj mu da nitko ne zna. Tu hoću reći da Crkva treba poraditi na buđenju svijesti kod svakog čovjeka da pomogne potrebitom. Svi mi, ako se okrenemo oko sebe, vidjet ćemo kome treba, kome ne. Ne treba mi za to ni Caritas, ni institucija, ni država. Nego svi mi, tamo gdje smo posijani, okrenimo se oko sebe i pomažimo. Na tu jednu karitativnu, univerzalnu svijest u srcu svakoga čovjeka treba apelirati. Crkva mora probuditi u nama suodgovornost, suosjećanje, sućut. U onoj sredini u kojoj živim da tamo pomažem i djelujem karitativno, ili katolički, crkveno. Ljudski, u konačnici. Pomaži i šuti, čovječe! Jedan pokrene, drugi nastavi, i to je to.

JE LI CRKVA U TOM POGLEDU BILA OSJETLJIVIJA U KOMUNIZMU, KOJI JOJ JE BIO MAĆEHA, NEGO ŠTO JE DANAS?

Kad čovjek oskudijeva, tada je veći vjernik. Kad je čovjek gladan, brže Boga moli. Kad oboli, odmah krunicu u ruke hvata. Dakle, daj Crkvi blagostanje, na neki češ način onemogućiti milost traženja, milosrđa, vapljenja Bogu. Jer ima sve. Mladi svećenik vozi mercedes. Za što se on treba brinuti? Ima sve. Ubija se i guši onaj duhovni žar, duhovni potencijal za Boga, za Božje traženje, za Božju blizinu, pomoć i milosrđe. U tom smislu, svaki put kada je Crkva bila proganjana, ona je bila jaka u duhu. Kada joj se dalo sve što joj se može dati, kad je kroz povijest imala političke, ekonomske i socijalne moći, bila je slaba. To je činjenica. Vjera je najjača onda kada te stisne nešto u životu. Pa, ako je to tako na osobnoj razini, onda je tako i na globalnoj razini. Je l' tako?

Crkva u Hrvata u vrijeme komunizma bila je jača nego

sada kada imamo vjeronauk u školama. I to je istina. To ne znači da ja prizivam od Boga da jednoga dana opet proganjaju Crkvu. Ali, da bismo trebali u pravi balans staviti materijalna dobra i duhovna dobra, znati se pravilno okoristiti s materijalnim blagodatima, kao što su državne plaće svećenicima, ili porez Crkvi..., na pravi način znati baratati materijalnim, najveće je umijeće duhovnoga života.

DAJ I ŠUTI, KAŽEŠ. I TKO SE NORMALAN NEĆE SLOŽITI S TIM. ALI, NIJE BAŠ UGODNO SLUŠATI KAD SVEĆENIK S OLTARA ČITA KAKO JE TAJ I TAJ DAO ZA NEŠTO TOLIKO I TOLIKO. ZNAM OSOBU KOJA JE JEDNOM ZBOG TOGA IZ PROTESTA OTIŠLA S MISE.

I ja joj zavidim. Taje osoba reagirala kao što bih možda i ja da sam u njenoj socijalnoj situaciji... Po meni, takva praksa je definitivno kriva. Samo, takvo čitanje, to nije službeni stav Crkve, nego pojedinaca u Crkvi. Praksa pojedinih svećenika koja se udomaćila. Udomaćena praksa krivih pristupa, što ne znači da je Crkva blagoslivlja.

Ja nikada nisam bio župnik, pa nisam bio u takvim situacijama. Mislim da treba okvirno zahvaliti svim dobročiniteljima. Hvala svima koji ste pomogli. Neka vam Bog uzvрати stostruko na nebeskim vratima. Premda, možda i nemam pravo kritički govoriti o tome. Jer ne znam kako je biti svećenik koji se bori kako pokrit' dva četvorna metra krova na nekoj crkvi koja propušta. A u konačnici, i ta crkva i taj krov pripadaju mještanima, a ne svećeniku, koji će za par godina dobiti dekret i otići.

Isus je mogao birati

CRKVA JE SPORA. ALI, ISUS NIJE BIO SPOR?!

Isus nije bio spor, ali nije bio ni brzoplet.

ALI BIO JE NA VRIJEME.

Bio je U VRIJEME. Ali brzoplet nije bio. Isus je, zapravo, znao stoje čovjek i tko je čovjek. I dao je sebe na Križu. "Oče moj, zašto si me ostavio..." govori koliko je Isus SADA. Koliko je bio u tom trenutku, a nije brzopleto letio. I on je prošao svoju rezignaciju. I nije bio do kraja, lako je pravi Bog i pravi čovjek, ipak nije shvatio težinu muke i križa, za stoje znao da mora proći. Inače ne bi rekao "Oče moj, zašto si me ostavio". Prema tome, to potvrđuje da Isus nipošto nije bio do kraja, nego je do kraja i apsolutno upijao svoje stanje. I primio sve to na sebe da bi nama otvorio vrata budućnosti. Ali tog trenutka on je bio čovjek kao i mi. On je samo prihvatio križ vremena i ni korak naprijed od toga. Sve ostalo učinilo se po milosti Božjoj. Od križa do uskrsnuća. Isus je dao sve stoje mogao.

A dalje je sve prepustio Bogu.
A pitam se da li mi, da li ja, da li Crkva - da li činimo sve što možemo i dalje sve prepuštamo Bogu. Ili kalkuliram kao s određenim političkim, socijalnim, društvenim opcijama, Europskom unijom, NATO-om, ne znam čime. Čekamo da oni učine neki korak, a onda se mi pojavimo kao nekakav moralni normativ i samo prosuđujemo ono stoje već učinjeno. Kažem, ili ćemo mi zaista povući čovječanstvo i civilizaciju u ono što bismo trebali, ili nas neće biti.

TA ISUSOVA REZIGNACIJA, REZIGNACIJA BOGA, NIJE LI TO NAJDRAMATIČNIJI TRENUTAK CIJELE LJUDSKE POVIJESTI?

Pa, ja se usuđujem reći ovo: razgovarao sam s tolikim ljudima koji su bili u svojim bolničkim posteljama zbog teških bolesti. Karcinoma, leukemije. Kad čovjek ode doista do kraja i kad zna da umire, da mu je kraj, ali je u srcu učinio sve što može, to više nije rezignacija. Rezignacija je bilo sve do tog trenutka. Od tog trenutka to postaje jedno predanje. Predanje koje je nužno popraćeno mirom. Mir u duši jer zna da je svoje dao, a sad u Božje ruke. To je ono kad si sve dao i sve učinio, jer svu našu sudbinu pojedinačnu, pa i civilizacijsku, vodi Bog. Kao stoje vodio i sudbinu svoga sina na križu.

JE LI ISUS IMAO MOGUĆNOST ODABRATI?

Naravno da jest. Pa bio je ljudsko biće kao i svi ljudi. Mogao je reći NE križu. Mogao je reći NE. Ali, shvatio je negdje u srcu kao čovjek da postoji još jedina ta alternativa. Jer, nije ju on odabrao. On je predan

čovječanstvu bio. Ljudi su odabrali za njega, a on, jer je volio čovjeka, prihvatio je ljudski odabir, ne svoj. Jer nas je volio. Jer nije mogao reći NE križu koji smo mu mi poklonili.

ŠTO ĆE REĆI, ISUS NIJE PROŽIVIO NIŠTA ŠTO SVI MI NE PROŽIVLJAVAMO DANAS, U OVOME VREMENU.

Apsolutno. Kad čitamo evanđelja, ne postoji nijedan ljudski događaj, nijedna socijalna stvarnost koja ne bi bila u tim evanđeljima prožeta i objašnjena. Ne postoji nijedna ljudska situacija koja nije u evanđelju dotaknuta. Nijedna. Kad uzmemo cijelu Bibliju, ne, nema ljudske situacije koja nije kroz Sveto pismo objašnjena. Samo je pitanje jesu li naša ljudska srca dovoljno raspoloživa da ih, u duhu u kojemu su te poruke pisane, možemo razumijevati i aktualizirati prema današnjem vremenu. Drugim riječima, pitanje je da li na pravi način iščitavamo poruke Svetoga pisma.

OVO TE SAD OZBILJNO PITAM. DA SI SE NAŠAO S ISUSOM NA KRIŽNOME PUTU. DA SI BIO TAMO U ONOJ MASI. I DA SI IMAO MOGUĆNOST PREUZETI NA SEBE NJEGOVU STVAR. DA SI MOGAO REĆI. PUSTITE NJEGA...

Da li bi me poslušali?

NE TO. NEGO, BI LI SE DAO UMJESTO NJEGA?

Aha, da bi umjesto Krista razapeli mene?
Pa, nemam što tu previše razmišljati. Ako bi moja muka učinila plod Isusove muke... preuzetno je tako možda reći, ali možda bih se dao. Ali, tko bi mi garantirao da

bi moja muka utjecala na razvoj Isusove muke? Tko bi mi garantirao?

KAKVA GARANCIJA! NEMA GARANCIJE.

Jer, ako je Isus Petru rekao: cijeni mač u korice, kad se ovaj bio spreman boriti, pa možda i umrijeti da sačuva Krista, pitanje bi li moje razapeće na križ učinilo ono stoje učinilo Kristovo razapeće. Ili bi to bilo samo produžavanje agonije za Krista.

Jednom sam rekao jednoj osobi koju sam silno volio: da sad dođe Osama Bin Laden, ili netko takav, i da mi kaže-ili ću ubiti tebe ili tu osobu, ja bih rekao - ubij mene. Ali, pitanje je ako nekog voliš - puno je teže ostati na životu poslije njega, nego umrijeti. To su tako delikatne stvari. Ja mislim da čovjek može djelovati tek u samom događanju, tog trenutka, kad se nađe u situaciji. Ali moje je pitanje: bi li moja muka na križu učinila blagoslov patnje čovječanstva kao stoje to učinila Kristova muka. I da li bih ja time što bih njega "obranio" ili spriječio njemu križ, zapravo učinio Sizifov posao. Ako smo već došli do toga da netko mora na križ.

PITANJE JE, DAKAKO, SIMBOLIČNO. STATI NAGONSKI PRED NEKOGA U SMISLU "UZMI ŽIVOT OD MENE"...

Da, znam. Ako bi to doista spriječilo da Krist ode na križ i dalo mogućnost čovječanstvu da prihvati toga Krista - naravno, pod uvjetom da taj Krist nakon mene opet ne završi na križu i pod uvjetom da bi moja muka mogla učiniti tu snagu koju je učinila Kristova, onda to zaista ima smisla. Inače, Isus je rekao Petru "odlazi od

mene sotonu" kad mu se ovaj suprotstavio u smislu - ne, ne damo mi Tebe. Odlazi od mene sotonu, jer to nije moj plan, nego plan Božji.

Ja mislim, da sam u to vrijeme bio živ, bio bih tamo negdje uz Ivana i Mariju. Pokušao bih se probiti da mu budem što bliže dok proživljava svoju muku. Jer, ni Ivan ni Marija nisu tada pod križem znali što im se događa. Ali, da bih bio uz Ivana i Mariju - tisuću posto.

SIGURNA SAM DA MARIJINA MUKA U TIM TRENUCIMA NIJE BILA MANJA OD ISUSOVE. MOŽDA JE BILA I VEĆA.

Joj, teško mi je to reći. Može li majka, gledajući sina na križu, trpjeti manje od njega? Marija je zajedno s Kristom suotkupiteljica toga križa i te patnje. To je tolika bol i patnja daje neizgovoriva i ne bih je raščlanjivao. Marijina patnja je nadopunjenje Isusove patnje i zato ona i jest suotkupiteljica čovječanstva.

I ZATO NEMA ISUSA BEZ MARIJE?

Nema. To je onda neki zamišljeni, apstraktni Isus. Jer, jedino po Mariji do Krista, a po Kristu do Boga. To je taj siguran, najbrži put.

MI NA KRIŽU OBIČNO VIDIMO ISUSA, A POD KRIŽEM MARIJU. ALI, NIJE LI NEPRAVEDNO NE VIDJETI PATNJU BOGA, OCA KOJI JE DOPUSTIO DA SE RASPEĆE DOGODI?

U filmu Pasija, kad padne ona suza s neba i razbije se o kamen i počne pomračenje, i razdere se zastor, i mrtvi uskrsnu... To je takav misterij. Ja mogu samo

reći da sam duboko, duboko siguran da Otac nije ravnodušno promatrao patnju svoga Sinaja mislim da je Bog tu najveći. U svemu onom ljubavnom, darovanom čovječanstvu, Bog se pokazao na križu. U svoj blagosti pokazao je svoju veličinu. I mislim da nam se nije mogao prizemljiti i približiti na jači način nego stoje to učinio preko križa. Takav nam se pokazao u odbijanju spasa Božjega, koji nije mogao proći zemljom bez križa. Pokazao je preko križa put koji nam je živjeti. To su ta jedina vrata spasa. A mogli smo ga možda izbjeći da nismo Krista na križ stavili.

Da smo ga prihvatili. Ali, jer ga nismo, ovo ostaju jedina vrata po kojima se spašavamo. Mislim da je križ pojedinačno sudbina svakoga od nas. Jer dalje bolujemo, dalje umiremo i dalje trpimo. Pitanje je da li bi to bilo tako da smo prihvatili Krista. Ovako, križ je jedini odgovor i motivacija naše ljudske patnje. I

osmišljavanje života.

HOĆEMO LI TU ISTINU IKADA DO KRAJA POSVIJESTITI?

"Tvoj drugi dolazak iščekujemo." I dokle god se ne dogodi, uvijek smo u vremenu previranja, rasta, borbe, u vremenu čišćenja.

KAKO TI VIDIŠ TAJ DRUGI DOLAZAK?

Kako ga vidim? Pa pisano je da će dojenče gurati ruku u leglo zmijsko i ništa mu neće biti. Da se zlo više činiti neće. Prekrasno, gotovo poetski izrečeno.

Ono što i ja negdje duboko u srcu osjećam. Nema više patnje, nema više bola, ni straha, ni zabrinutosti, krivnje, grijeha, tjeskobe. Stanje mira, sveprisutnoga

Boga, blagostanja, istinske životne radosti. Fundamentalne radosti. Ne trenutne koja kao balon pukne, nego duboke, sveprisutne Božje radosti. Stanje u kojemu mi nećemo izgubiti na svojoj osobnosti, nego ćemo tek po spoznaji i istini rasti. Tako ja to nekako mogu sebi protumačiti. A ono što Bog sprema nadilazi apsolutno sve što mi možemo promišljati o tom misteriju.

NEĆEMO, KAŽEŠ, IZGUBITI NA SVOJOJ OSOBNOSTI?

Ratio neće biti ukinut. Dapače. Ja bih rekao da će biti srcem vođen. Sad je često jedan odmak ili sukob kod ljudi između razuma i srca, a u tom stanju, kako ga vidim - Novo nebo i Nova zemlja - ratio će biti nadopunjen ljubavlju srca.

U KOJOJ ĆE ONDA FUNKCIJI UOPĆE BITI ANĐELI? POSTAT ĆE NEPOTREBNI. HOĆE LI SE ANĐELI ČUVARI MORATI PREKVALIFICIRATI?

Zašto? Pa oni su cvijeće neba. Neće nas možda više morati čuvati od utjecaja zla. Ne možda, nego sigurno neće, ali će i te kako biti. S obzirom da su anđeli duhovna bića, bit će učitelji, putokaz, pomoć, prijatelji, ljubljani u Božjem smislu riječi. Oni koje istinski volimo, koji su nam darovani od Boga na životnoj stazi. Novo nebo, Nova zemlja, gdje Bog hoda sa svojim narodom. Emanuel, s nama Bog. To bih mogao izraziti slikom, glazbom. Nikako riječju. Riječ je pregruba, prematerijalna. Poezijom, možda. Ali, nikako riječju koja je tumačeća. U svakom slučaju, samo umjetnošću.

KOLIKO JE UMJETNOST BLIZU NEBA?

Umjetnost je prizemljeni komadić Neba. Jer nije umjetnost sve što se danas propagira kao umjetnost. Mnoge stvari su perverzija, a ne umjetnost. Došli smo danas dotle da ispitujemo i granice umjetnosti. Može se postaviti i pitanje moralnosti i etike u umjetnosti danas. Svako vrijeme rađa svoju umjetnost. Tako i ovo naše. Umjetnost koja izgrađuje, koja pokušava prizemljiti malo Neba, to je po meni prava umjetnost. Sve ostalo za mene je kič i perverzija.

DA, ALI KOJI IMAJU SVOJU ETABLIRANOST, SVOJU PROPAGANDU, SVOJU PUBLIKU. KOLIKO TO GOVORI O DANAŠNJOJ ESTETICI ŽIVOTA I O VREMENU OPĆENITO?

Ja bih to ovako povezao. Ljudi su danas apsolutno već siti svega, pa se i umjetnost ponekad pretvara u perverzni ekshibicionizam. Uzmimo, na primjer, performans gdje autorica oslikava situaciju na Balkanu tako što na scenu izlaže hrpu krvavih kostiju. Pitanje je da li je ona tim performansom htjela pokazati patnju jednoga Balkana i Domovinskog rata, ili je to stvar ekshibicionizma i vlastitih perverzних nastrojenja u životu. Tako daje to vrlo diskutabilno. Ali, za mene je prije svega pitanje - kakvu je poruku ona poslala u srca ljudi koji su to gledali? Poruku nade, mira, suživota? Ne, nego poruku totalnog ludila. To je izričaj bolesti ljudske naravi. Potpuni poremaćaj duhovne snage.

VJERUJEŠ LI DA SU SE NAJVEĆE STVARI U UMJETNOSTI VEĆ DOGODILE?

Dogodile su se i događaju se kroz najveću patnju i u tišini. U tišini i u patnji su se vrhunske stvari događale i događaju se.

MOŽE LI SE PONOVRNO DOGODITI NEKI BEETHOVEN, SHAKESPEARE, BACH, VAN GOCH?

Mislim da može, ali ponavljam, opečaćen vremenom u kojem živimo. Ima danas vrhunskih slikara, glazbenika... Da, mislim da može, ali, što idemo dalje, sve rjeđe i rjeđe. Ali se može. Danas je sve institucionalizirano. Jedan Mozart - bi li on glatko prošao na akademiji? Pitanje je tko radi na akademijama i što od genijalnog djeteta naprave za vrijeme studija. I čime mu sve dušu hrane. Tako da je sve to jako kompleksno.

PITANJE JE ČIME NAM OD POČETKA DUŠU HRANE I ČIME SMO MI, U NAJBOLJOJ NAMJERI, SVOJOJ DJECI DUŠU HRANILI. ILI JE NISMO HRANILI.

Ja bih rekao da roditelji nekada infiltriraju svoje rane i frustracije u svoju djecu. To je češće nego što djeca sama imaju svoje probleme. Roditelji češće rane njihovo srce pokušavajući nastavljati živjeti kroz djecu s onim što sami nisu u životu učinili. Tako frustrirani, žele da to njihova djeca ostvare. To je češći problem. To dijete ima problem zbog neostvarenih ambicija roditelja, a onda su tu, naravno, i okolnosti života.

U OKOLNOSTIMA KAD SE RODITELJI BORE ZA EGZISTENCIJU, UČE DJECU PRAVILIMA PO KOJIMA SAMI NE ŽIVE. KOJE SU POSLJEDICE TAKVOG FUNKCIONIRANJA OBITELJI?

Dihotomija ponašanja. Radeći s mladima vidim da oni to primjećuju kod svojih roditelja, pa im to već postaje način na koji shvaćaju vrijeme u kojem živimo. Vide to kod roditelja, ali vide to kod svih. Od političara na dalje. I stoga se onda rađa prikrivena agresivnost ili bunt, jer - nema smisla slušati starije kad jedno govore, a drugo rade. Tu nisu samo roditelji, nego apsolutno sve strukture društva.

**ALI RODITELJSKA LJUBAV I NA DRUGE NAČINE MOŽE POĆI
U KRIVO?**

Može ako je posesivna, ako je iz straha. Pitanje je koliko govorimo o pravoj ljubavi. Može, može ići u krivo zbog prevelike skrbi za djecu. Može ići i do toga da se dijete razboli. Ali onda više ne govorimo o ljubavi, nego o pomanjkanju ljubavi i povjerenja u Boga. Jer, to nije moje dijete, nego dijete koje mi je Bog dao. U jednom zdravom odgoju, ako su roditelji sigurni stoje za dijete dobro, onda su pozvani da mole Boga da se to doista za njihovo dijete i ostvari. Da, jer dijete ne zna stoje dobro za njega. Roditelji to znaju.

Ako nije tako, onda čemu odgoj? Ima roditelja koji upadaju u zamku pa kažu: ja neću krstiti svoje dijete dok ne postane odraslo, punoljetno i samostalno, pa neka samo odluči. To je totalno krivo. Zašto ga onda uče hodati? Pustite ga neka ide četveronoške, pa kad odraste, neka samo odluči hoće li stati na dvije noge! Mi smo dužni kao odrasli ljudi iskustvo svojega života dati svom djetetu, a ono, kad odraste, može ići svojim putem. Ali, mi smo mu dužni pružiti odgoj. Pogotovo kada se govori o vjerskom, kršćanskom odgoju. Zato se djeca uvijek krste u vjeri roditelja. To znači

da roditelji koji tako ne postupaju ili nemaju dovoljno vjere, ili žele prebaciti odgovornost na dijete koje još nije u stanju odlučivati. Pa kad bude odraslo, neka odluči samo. OK. Onda ih ne šaljimo u školu. Pustimo ih da postanu odrasli pa neka odluče hoće li u školu.

Život iz slobode

KAKO IZLIJEČITI RANE OD SJECANJA?

Pitanje je o kojem segmentu sjećanja želimo govoriti. Negativna sjećanja ili pozitivna sjećanja? Ja bih ovako rekao: za mnoge teške trenutke u životu zahvalni smo pred Bogom što smo ih proživjeti, jer nismo ostali isti. Jer su nam teški trenuci u životu, pa čak i sjećanja na te trenutke, učinili život svjesnijim. Drukčiji pogled imamo sad, zahvaljujući teškim trenucima, jer nas oni mijenjaju. Radosni trenuci čine život radosnim i to je sva njihova moć i veličina. Ali teški trenuci su blagoslovljeni jer imaju moć mijenjati nas. Prema tome, kada gledam na neke teške trenutke u svom životu, mogu samo zaključiti - ne ponovili se nikad više, jer sam naučio jednu školu, jednu lekciju. Prošao sam put odrastanja, bilo da sam sam učinio te teške stvari sebi ili su mi ih učinili neki drugi.

ALI, NIJE ISTO DOGODE LI SE TRAUME U DJETINJSTVU, U ODRASTANJU, ILI U ZRELOJ DOBI?

Mi živimo svoje djetinjstvo, svoj pubertet, svoje mladenaštvo, svoju zrelu dob, i ne možemo zaboraviti neke stvari koje su intenzivno upisane u našu memoriju.

Nećemo apstrahirati od toga kao da to nije bilo. Ono što smo mi - mi smo, zapravo, proživljeni život sa svim aspektima socijalnim, obiteljskim, odgojnim. To su naša prva iskustva, seksualnosti, zaljublivanja, rad, rađalaštvo, obitelj. Dakle, sve to kad uzmem, sve sam to ja. Sve što čini mene od kada sam se rodio pa do danas, čini mene ovakvog kakav jesam. Sad je tu pitanje koliko ja dopuštam da me neke negativne stvari determiniraju i ograđuju moj život koji treba biti život iz slobode. Život koji me na temelju pogrešaka naučio da ne želim više tako. Ilije to život koji nastavljam živjeti potiskujući negativne emocije koje su se u mom životu i prošlosti dogodile. Ali, ono što sam ja sada - bilo da potiskujem, ili da sam od svega nešto naučio - čini mene onakvim kakav jesam. Dakle, od svega toga što smo prošli možemo jako dobro učiniti za sebe u ovom trenutku, u ovom spoznajnom času.

Današnje je vrijeme zakinulo ljude za mnoge spoznajne stvarnosti. Ja sam jedna od posljednjih generacija gdje se rađalo i umiralo u obitelji. Danas to više ne postoji, osim možda ponegdje na selu. To da netko može svoju baku otpratiti u grob, da izdahne u svom obiteljskom okruženju i idili. Danas se umire po bolnicama i u staračkim domovima. Danas se sva djeca rađaju isključivo po bolnicama. Prije se rađalo u okruženju obiteljskog doma. Onaj misterij rađanja i umiranja je otrgnut iz obiteljskog odgoja. Tako da smo u neku ruku hendikepirani. Jer, današnja generacija je zakinuta za jedno iskustvo. Ja neću nikada zaboraviti, jer me to opečatilo za cijeli život, kako sam držao svoju baku za

ruku dok je izdisala i njen zadnji pogled očiju dok su još bile svjesne. Taj pogled je bio na meni. Onda je okrenula glavu i izdahnula. Ja sam svoju baku oprao, obukao, počešljao. Krunicu smo joj oko ruku stavili, svijeću zapalili, molitve navečer izmolili. Dakle, to je nešto čega danas nema.

A ja bih rekao, to je odgoj u obitelji. Gdje se u obitelji rađa i umire. Gdje se proživljava apsolutno sve stoje sastavni dio jednog života. Pa čak i obiteljska svađa, ako ostaje u okviru obitelji. Tako rješavamo probleme koje život donese, pa je i to na dobro jednog uravnoteženog odgoja i života. Osim ako je riječ o svađi koja ugrožava život ili je zbog pedofilije. Tada to ne može ostati samo u obitelji.

Današnje moderno vrijeme zakinulo nas je za takve stvarnosti. Ja neću reći da bismo se trebali vratiti unatrag, i da bi žene i dalje trebale radati s babicama u svojim obiteljskim domovima. Ali, jedno smo dobili, a puno toga izgubili.

A BI LI SE MOGLO UMIRATI?

Umirati bi se moglo češće nego što se umire. Jer, ako nema pomoći medicine, pa dajte tog čovjeka u okružje obitelji, pa neka doma izdahne. To je minimalno što mu možemo pružiti pred kraj života. Samo je pitanje obitelji da li je spremna na nešto takvo ili nije. Nama je to izišlo iz glave i kao mogućnost suživljavanja s čovjekom do časa njegove smrti.

RANJAVAMO LI MI SVOJIM RANAMA DRUGE LJUDE?

Apsolutno. Svojim ranama ranjavamo druge, ali

možemo reći i ovo: stvar je i do osobe koja se daje raniti mojom patnjom, mojom frustracijom, mojom nesigurnosti. I sad se tu postavlja istinsko pitanje ljubavi. Jer, ako ja nekoga stvarno volim, ma može on imati sto rana, ja ga volim i ta me ljubav štiti da ta njegova rana ne rani mene. Ali, s tim što ga volim, ja se i suživljavam, onda i patim jer ga volim. Ja živim u nadi da će taj čovjek iscijeliti svoje srce, patnju svog života. Onda on ima nade samo zbog bezuvjetne ljubavi ljudi koji ga vole.

ALI, NI LJUBAV NE MOŽE JAMČITI DA NEĆE KATKAD IZGUBITI NADU?

Jamstvo je Ljubav sama. I milost Božja. A ta milost se proteže i na ljude koji me vole. Dopusti da te volim! Dopusti da ti pomognem! Tada više ne govorim da će moja rana nekoga raniti, nego govorim da će moja rana nekoga blagosloviti. To je dokaz koliko je ljubav sveprožimajuća.

I KAD VIŠE NE MOŽEMO, KAD SE UGASI I ZADNJE SVJETLO, ONDA KAŽEMO: NEKA BUDE VOLJA TVOJA! JE LI TO NAJPO-SLJEDNIJA OD SVIH RIJEČI?

Nekada da. Neka bude volja Tvoja, ali ne protiv moje slobodne volje. Jer, inače ne bih bio slobodan. To kažemo onda kad mi sami ne znamo stoje najbolje za naš život.

A KAD ZNAMO, PA NAVODIMO MALO BOGA NA SVOJU STVAR?

Onda se naša volja s Božjom voljom sklopi.

**U PRIČU O TERETU SJECANJA I PROŠLOSTI SPADA I TEMA O
KOJOJ ČESTO GOVORIŠ - O OPASNOSTIMA OD KAJANJA. ŠTO
JE U TOME OPASNO?**

Ništa na ovome svijetu nije tako lako kao zadobiti oprostjenje od Boga. Dakle, Bog je spremniji dati nama oprostjenje nego što smo ga mi spremni primiti. Problem nikada nije u Bogu. Problem je uvijek u nama ljudima. Prvi problem je taj što ne mogu sebe prihvatiti. Ne mogu oprostiti sebi. Ne mogu sebe zavoljeti. U koliziji sam sam sa sobom. Stalno se grizem zbog grijeha. Prošlost! Stalno živim u nekim prošlim ranama, jer sam ovo, jer sam ono. Mrzim sebe.

Ako ne mogu sebi oprostiti, kako mogu oprostiti bližnjemu, Bogu? Kako mogu osjetiti da mi Bog oprašta? Neki koji ne mogu oprostiti sebi misle da osjećaju da im Bog ne oprašta. Ne. To ostaje samo na razini mišljenja. Forma mentis. Ali nije zahvatilo srce, jer, da jest, čovjek bi klicao od radosti. To je onda obraćenje. Novi čovjek se rađa. Moraš stvoriti uvjete da bi milost Božja uhvatila tvoje srce. A to znači da moraš oprostiti na trima razinama. Prvo, oprostiti sebi, prihvatiti sebe, zavoljeti sebe. Ma što god da sam u životu učinio, jer me Bog ljubi. Vražja je zamka uvjeriti čovjeka da nije dostojan Boga. Pa se neki katolici pretvore u vječne kajatelje. Kukaju, plaču, umjesto da sebi oprostite, jer ih Bog ljubi. Kakve žrtve ljudi na koljenima rade! Ovo, ono! Ja to ne ismijavam, ako to rade iz pravih poriva u duši. Ali mnogi to čine da bi kažnjavali sami sebe. Ono psihološko, autodestruktivno, zbog nekih grijeha prošlosti ispaštaju pred Bogom. Ne mogu ja sam sebe otkupiti pred Bogom, jer me je Krist otkupio na križu prije dva tisućljeća. Ja moram samo

postati svjestan da sam Božji. Da mi je sve oprošteno. Da bih to mogao zaživjeti, moram moći sebi opraštati.

To je prvo. Drugo je - znati oprostiti blišnjemu. A treće, oprostiti i Bogu, jer mnogi su i na Boga ljuti. Na primjer - zašto baš moje dijete umire od leukemije?

PONEKAD JE TO LAKŠE NEGO OVO PRVO.

Uvjet da oprostim blišnjemu je da prvo oprostim sebi samom. Događa se, naime, da ono što me iritira, ili ono što me dovodi u konflikt s drugom osobom, to su činjenice i stvarnosti koje primjećujem u sebi samome.

Koje nosim potisnute u sebi. Dakle, da bih mogao doći u suglasnost, u smiraj, u odnos s drugom osobom - u odnos oproštenja, moram doći u odnos sa samim sobom i pomiriti se sa svojim vlastitim stvarnostima.

Kod oproštenja drugoj osobi govori se i o jednoj drugoj dimenziji. Kada druga osoba, naime, neovisno o meni, čini na mene agresiju ili me zlostavlja, ili me povrjeđuje, jer je ona sama bolesna i zla..., u tim trenucima moram shvatiti samo jednu istinu. Gajiti mržnju prema takvim činima, prema takvim osobama, ne znači rješavati se muke u duši, nego produbljivati agoniju u srcu. Jer, ljudi koji su u Vukovaru izgubili sve voljene, upali su u zamku - svjedočili su mi to - ulovili su se u zamku samosažaljevanja i time opravdali svoju mržnju prema neprijateljima. Treba, dakle, prekinuti to. Moramo početi opraštati iz pozicije da, kad oprostim blišnjemu, pomažem sebi. Kad zavolim blišnjega, zavoljujem sebe. Kad sam prema sebi u redu, ne mogu a da ne budem i prema neprijatelju u redu. Mržnja mi nipošto ne pomaže. Nikako se ne smije upasti u zamku mržnje, već je treba sasjeći u korijenu. Opros-

titi bližnjemu znači doslovce biti spreman dati život za svoje neprijatelje. Toliko biti Božji. Kad tako mogu zavoljeti, kad tako mogu pristupiti bilo kojem čovjeku, onda mogu i neprijatelju. U toj točki usijanja, recimo to tako, stoji i pada tema oproštenja bližnjemu.

USPORI MALO, MOLIM TE. SVE ZNAM. ISUS. RASPEĆE. ALI, DAJ SE SJETI ONIH VUKOVARSKIH PRIZORA. JESI LI UPOZNAO OSOBU KOJA BI DALA ŽIVOT ZA ONE KRVNIKE?

Upoznao sam osobe koje su jako blizu izričajima takvog načina života. Ali, doslovce takve, nisam. Samo, to ne znači da takvi ljudi ne postoje. Jer, u protivnome, i Isusove riječi iz evanđelja bile bi floskula i nešto što je nemoguće ostvariti.

Dakle, nećemo mi tumačiti evanđeosku riječ na temelju iskustva velečasnoga Sudca, nego na temelju vjere koju ja imam u Božju riječ. Kad bih se našao u toj situaciji, mogao bih biti na liniji evanđelja ili na liniji ljudske gluposti, i time produžavati vlastitu agoniju. Ja vjerujem da je moguće dati život za neprijatelja i tako oprostiti. Ja vjerujem toj Božjoj riječi. A iskustva nemam.

MOŽEMO LI TRAŽITI OD BOCA OPROST ZA SEBE AKO NE OPROSTIMO DRUGOME?

Možemo. Mnogi ljudi traže oprost za vlastite grijehе, a onda grijehе drugih doživljavaju kao teret na duši, jer nemaju dovoljno široko srce da oprostе tuđe grijehе. Ali, traže oprost za vlastite grijehе. Jer, ukrasti nešto, na primjer, ili sitno slagati, to je sasvim druga dimenzija grijehа, nego, na primjer, ubiti. Dakle, ljudi mogu od

Boga tražiti oprost za vlastite grijehе, ali onda ostaje ona jedna dimenzija u duši iz koje, zbog Božjega oprostа za vlastite grijehе, moraju smoći snage oprostiti velike grijehе zločincima koje su ti zločinci počinili njima. Ja sam uvjeren da čovjek kome je Bog sve oprostio, koji dolazi u unutarnji mir sa samim sobom i sa svojim slabostima, može iz te snage Božjega mira i milosti smoći snagu da oprostі teške grijehе zločincima.

**DA BI ČOVJEK OPROSTIO DRUGOME TEŠKI GRIJEH, MORA LI SE
TA DRUGA OSOBA PRVO POKAJATI?**

Ne. Naš neprijatelj može nas i dalje mrziti i vrebati situaciju da nas ubije, to se nas ne tiče. Moje srce može biti u takvome miru da njemu, koji planira da me ubije, istoga trenutka oprašta. Čak i da mu oprašta njegovo planiranje. Pa makar me ponovo pokušao ubiti.

TO SVE, NARAVNO, GOVORIŠ U SVOJE IME.

Ja ne mogu donositi odluku u tuđe ime. Ovo govorim iz svoje perspektive i u svoje ime. Da meni pobiju majku, oca, sestru, šogora i osmero nećaka, onda bih se i ja pitao. Ali, znam da, ako bih želio nastaviti živjeti a da ne poludim, mogao bih to jedino tako da oprostim. Kako bih to učinio, to znam ja. Ali kažem i držim se evanđeoske riječi: čovjek može naći mir srca samo tako da i neprijateljima oprostі. Ne samo da oprostі, nego i da ljubi neprijatelja kao blišnjega svoga. To je evanđeoska poruka i to je izazov koji ja želim slijediti. Osobno nisam u životu tako izazvan bio, ali iz ove perspektive mogu reći da bih tim putem išao da mi se takav izazov dogodi.

**BOJIM SE SAMO DA UZ TAKVO OPRAŠTANJE IDE I TO DA SE
SVAKO MALO MORA PONOVI TI POVIJEST.**

Ne. Krivo. Ako bi svi Božji ljudi, od kada je povijesti i čovječanstva, opraštali tek kad bi se zločinci pokajali, budućnosti nam ne bi bilo. Dobri ljudi moraju povući naprijed. A zločincima će doći njihov trenutak kairoza, katarze, čišćenja srca. Ja ne mogu ovisiti o kajanju zločinca da bih mogao živjeti u miru i krenuti naprijed. Moje srce je veće od srca zločinca. Jer, ljubav nadilazi svaku mržnju. I moj uvjet nije da se zločinci pokaju da bih ja živio u miru. Jer ja živim u miru kajali se oni ili ne. Opraštam im jer želim živjeti. Ja ne pristajem na mržnju. Oni ne mogu toliko ubiti koliko ja mogu oprostiti. Jer meni je do života, a ne do smrti. Šansa da se oni pokaju jest moja silna ljubav koja im oprašta. Ja im moram prvi oprostiti i povući ih u tu sferu milosti Božje da bi se negdje dotaklo njihovo srce, tako da se i oni promijene. Čekati da se zločinac pokaje pa da mu oprostim je nemoguće. To je ravno smrti, jer oni nemaju snage pokajati se ako ne dobiju od nas milosti, ljubavi i naš oprost. To je zakon spojenih posuda. To je evanđeoski pristup.

**ZAŠTO BAŠ NEVINI OKAJAVAJU GRIJEHE SVIJETA? KAD U
VELIKIM PRIRODNIM KATASTROFAMA UVIJEK NASTRADAJU
NAJJADNIJI ILI KAD U RATOVIMA STRADAJU DJECA, PITAMO
SE! BOŽE, ZAŠTO? KOJA JE TO BOŽJA LOGIKA? NEKI ĆE TADA
REĆI DAJE BOG OKRUTAN, NEKI DAJE NEZAJNTERESIRAN, A
NEKI ĆE UPRAVO U TOME NAĆI DOKAZ DA BOGA NEMA. JE LI
KALVARIJA TU JEDINA POVEZNICA?**

Pa, kud nevinije slike od Kalvarije ima? Roditelji koji

imaju nekoliko djece, a jedno od njih je s posebnim potrebama, onoliko koliko više pažnje, žrtve i ljubavi posvećuju tom djetetu, toliko više indirektno od Boga primaju zauzvrat. Na način na koji to znaju samo ljudi koji takvu situaciju proživljavaju. To je jedan primjer, ali tako je uvijek u životu. Da, nevinu su odabrani da trpe. A po meni, u ovome modernom, ludom vremenu u kojem živimo, nevinija bih rekao - mučenici, jesu abortirana djeca. Milijuni po cijelome svijetu. Oni su ti koji svojim žrtvama drže ovo čovječanstvo. Oni su totalno nevinu. Zbog njih ovaj svijet još postoji, zbog razloga koje samo Bog zna. Jer nam daje šansu. Priliku.

J O Š J E D A N M I S T E R I J , D A K L E ?

Apsolutno. Ja se ni ne usudim tumačiti taj misterij. Ali ga srcem mogu razumjeti i prionuti na taj način životu.

M A N J E Ć E L J U D I P R I H V A T I T I A B O R T I R A N O D I J E T E K A O V E Ć U
Ž R T V U O D R O Đ E N O G D J E T E T A K O J E Ć E U M R I J E T I N A S I L N O M
S M R Ć U .

Toliko ubijenih rođenih nema koliko nerođenih. Ako ćemo gledati statistike, onda nema toliko nevinih mučenika, ali zaista nevinih, jer još ni svjetlo dana ugledali nisu. A zašto? Sve je dano nama ljudima na slobodu. E, tu se sad pitam o feminističkom pogledu na ženska prava, gdje one zadiru u misterij Božjeg poslanja ljudskog života. Rađanja i života općenito.
Koliko lije tu egoizma i bolesti!

P O S T O J E L I I K O J E O K O L N O S T I , O S I M Z D R A V S T V E N I H , K O J E B I
M O G L E O P R A V D A T I A B O R T U S ?

Ne. Samo kad se radi o izvanmaterničnom začeću i situacijama kada je ugrožen psihički i fizički život majke. Silovanim ženama treba najprije sve objasniti, a što će one odlučiti, pitanje je njihove slobode. Sto se samog abortusa tiče, tu Crkva ima jasne stavove i ja stojim iza njih.

NEVINOST I ŽRTVA U SFERI MISTERIJA?!

Da. Jer, ako ima nevinog, onda je to bio Isus na križu. Ali, zar nije veličanstvena ludost Božja da u najnevinije, najkrhkije i najslabije ovoga svijeta, ili, kako On kaže - u "najluđe", položi misterij opstanka civilizacije i svijeta. Ti nevini su Božji humus života na ovoj zemlji. To je istina po Božjoj logici. Oni su sukus Božje pravde koja će nas jednoga dana sve zateći.

Pilatov referendum

**JOŠ ME NEŠTO MUČI OKO BOŽJE LOGIKE. JUDA I PETAR.
OBOJICA SU IZDALI ISUSA. S TIM STO JUDA OSTAJE METAFOROM
IZDAJNIKA, A PETAR POSTAJE TEMELJEM CRKVE.**

Govorimo o konačnom činu sudbinskog pogleda na Petrov i Judin život. Petar je ipak ostao uz Isusa, a Juda se ubio. Nije bitno to stoje Juda izdao Isusa. Bitan je konačni ishod po slobodnoj volji života Jude kao čovjeka, i konačni ishod po slobodnoj volji Petrova života.

Petar se ipak pokajao i gorko zaplakao, a Juda se objesio na smokvi. Ne govorim o tome je li Juda izdao ili je Petar izdao. Izdali su ga ijedan i drugi u konačnici, ali, završni čin života sudbinskog za Petra i Judu je desno i lijevo. Juda je odabrao suicid jer se sa svojim činom nije mogao nositi, u svom si srcu nije mogao oprostiti i nije se mogao pomiriti s Bogom. Dok je Petar gorko zaplakao i okajao svoje grijeha. A koga će Bog odabrati nego slabog? Odabrao je Petra. A Judi je kao i Petru dana šansa da na svojim greškama nauči. Petru je njegovo pokajanje očito postalo toliko pročišćujuće

da mu je Krist kao Uskrsli mogao reći - dosad si se sam opasivao i hodao kamo si htio, odsad će te drugi opasivati i voditi kamo nećeš. Da mu predskaza, stoji u Svetom pismu, smrt kojom će umrijeti i proslaviti Boga, pa su ga ubili u Rimu i naopako razapeli. Dakle, do te mjere se Petar dao Bogu po snazi vlastita kajanja i oprostjenja sebi. Dok je Juda, po meni, tu pogriješio.

Ili nije imao snage kao čovjek. Jer, Bog je milostiv, oprostio bi i njemu. Nije Krist Judi rekao: odlazi od mene, sotonu! Rekao mu je samo: što činiš, čini brzo.

Dok je Petra izričito prozvao i rekao mu: odlazi od mene, sotonu.

Petar je kontradiktoran. On je jedna eksplozivna, žestoka, ali umjetnička duša. Žestoka i luda. Dok je Juda materijalna duša. On je političko-ekonomska duša. Njemu je najvažnije bilo to što je mislio da će Isus biti okrunjen za kralja. Doživljavao gaje kao političkog lidera. Jer ga nije shvatio. A kad je vidio da sve to ide u krivo, a ne kako je on mislio - dobro, ovi će ga uhvatiti, a narod će ga izvući - kad je vidio da gaje narod razapeo, nije imao snage okrenuti ploču i pokajati se, nego se objesio.

Dakle, taj zadnji ishod naš je presudan moment da Petar bude Petar, a da Juda bude Juda. A, gdje je sada Juda - mislim na njegovu dušu - to zna samo dragi Bog.

ŠTO TI MISLIŠ, GDJE JE?

Zna dragi Bog. Na jednome mjestu Isus kaže: onome čovjeku koji izda sina Božjega bolje je da se ni rodio nije, da mu je mlinski kamen oko vrata. Ja uistinu, vezano uz pakao, kažem - u konačnom činu, nakon smrti, oči u oči kad se s Bogom nađem, moje

zadnje DA za Boga, ili NE Bogu, presudan je čin moje vječnosti.

BAŠ ZATO, PO MOME, JUDA GLATKO MOŽE BITI I U RAJU.

I po mome. Ali, glupo je uopće to definirati. On je tamo gdje je Božja volja. Glupo je definirati, jer bismo se zapleli u vrlo duboke teološke rasprave.

DOBRO, ALI SAMO JOŠ OVO: IMA IPAK NEKE ČASTI U JUDINU SAMOUBOJSTVU.

Ja vidim... ako možemo o časti govoriti, onda vidim sprječavanje većega zla. Gore od toga što je učinio, Juda nije mogao učiniti. Pa da ne bi učinio još gore, da ne bi njegovom prisutnošću išlo još više na gore... A, možemo i ovako reći: Juda više nije mogao gledati posljedice koje je proizveo i jednostavno se ubio. Možemo govoriti i o tome daje kukavica, ali i o tome da nije više htio da se po njemu čini zlo za Krista i za ono Kristovo. Kad je shvatio što se zapravo događa i stoje izgubio i stavio na kocku, tada je shvatio apsurd sukoba ljudskoga i Božjega gledanja na misterij postojanja Krista. Tada, u vremenu, i za svu vječnost. Kad je to shvatio, psiha mu je počela pucati. Pitanje je koliko je on bio u ludilu, u bunilu, u očaju, u šoku od toga što se sve počinje događati jednim malim, prvim potezom kojim je on proizveo domino efekt. Ali, domino je već bio složen od svećeničkih poglavara, od čitavog mnijenja tog vremena. Juda je samo gurnuo prvu pločicu. Utoliko je kriv ili nije kriv. To može biti pred Bogom jednoga dana opravdanje ili osuda. Mi možemo samo po ljudski raščlanjivati.

ALI SVE JE TO I DANAS. PRIJE DVA TISUĆLJEĆA I SADA, ISTO JE. AKO JE ČOVJEK BOGA PROCIJENIO, PA KUD NEĆE I SVEMU DRUGOME ODREDITI CIJENU? SVE JE NA PRODAJU I SVE SE MOŽE KUPITI.

Za 30 srebrnjaka. Prestrašno. Na toliko su svećenički poglavari procijenili Krista. Za to se mogao kupiti neki malo bolji komad zemlje tada. Ljudi koji nemaju Boga i Duha u sebi, imaju materijalni pogled na život i vrijednosti života. I, eto rezultata.

OSTANIMO JOŠ MALO U OVOME VREMENU. PILAT JE FORMALNO JAK. MOĆAN. ALI U SEBI JE KUKAVICA. BOJI SE NARODA, SVOJIH ŠEFOVA U RIMU. KOLIKO JE ON KLASIČNI POLITIČKI KLIŠEJ?

Ne, on je čisti pravnik. On je, po meni, čak imao ljudskosti, čovječnosti. On je Isusa htio nerazapeti. On na njemu nije našao krivice.

PA ZAŠTO GA JE DAO?

Držao se pravnih, zakonskih odredbi onoga vremena, kada se o blagdanu Pashe nekoga pusti. I pitao je narod. Evo ti demokracije! Pilat je zapravo bio demokratičan. I to je dokaz da demokracija nije vrhunska Božja kreacija, nego - po meni - to treba biti teokracija. Evo dokaza gluposti apsolutiziranja demokracije kao političkog čina. On je prepustio narodu.

NA REFERENDUM.

Na referendum, tako je. A narod je kao ovce kad im

ubiješ pastira. I narod je odabrao Barabu, a ne Krista. Dakle, Pilat je oprao ruke, narod je odabrao. Pilat je bio rimski odgojen, pravno potkovan, znao je jezike. Bio je čovjek obrazovan, načitan. Ne bi ga inače Rim postavio na tako goruće područje kao stoje i danas. Izrael, Jeruzalem, Palestina. A, kao i ovi danas, Pilat je bio veliki diplomat. Možemo reći daje s njim počela upotreba demokracije. Evo, neka narod odluči! I narod je razapeo Boga. Je, bio je to referendum, možemo to tako reći. Kako je Krist, kao plod, toliko žrtvovana Božja stvarnost, za mene je to najbolniji referendum. Je li prvi, ne znam, ali je najbolniji. I to je dokaz apsurdna apsolutiziranja demokracije.

A što se tiče Pilata, jedino mu zamjeram to stoje pred ljudima izjednačio pravednika i barabu.

ZNAČI, NE VIDIŠ TU ZLOUPORABU AUTORITETA VLASTI?

Ne. Pilat se ne služi time. Njegovo je srce, po meni, bolovalo. Isto kao i u svih onih koji su gledali Nevinoga na križu. 1 Pilat je gledao Nevinog na križu i nije mogao ništa. On je bio pošten čovjek pritisnut zakonom. Pritisnut politikom, pritisnut moćnicima iznad njega. Kada bi svi političari ovoga svijeta danas bili kao Pilat, ovaj bi svijet bio bolji svijet. Jer, Pilat nije kalkulirao. On nije poticao na korupciju, nije primao mito, on je Isusa htio osloboditi. Ali je bio čovjek zakona. Jer mu je zakon bio jači nego srce, koje mu nije bilo toliko izgrađeno. I njemu je bilo bolno gledati daje narod odabrao Barabu, a ne Krista. Bolno. Svakog velikog muškarca vodi jedna mudra žena. A u Svetom pismu njemu žena kaže: pusti ovog pravednika, ja sam noćas pretrpjela radi njega. Dakle, još mu je i žena dala

poticaj i onu stutnju u srcu. Zapravo mu je potvrdila da je krivo da se Isusa osudi, ali, zakon je vražji. To je dokaz daje zakon manjkav. I to je ono stoje Krist, tek kad je prošao kroz Kalvariju i uskrsnuo, donio na ovaj svijet. To je, po meni, kršćanstvo. To da ljubav nadilazi zakon. To je donio Krist. Tako da bi pilati ovoga vremena morali nadići Pilatovo stanje, prerasti ga tako da ljubavlju žive po zakonu. To je nova era. Kristova era. A takvih ima jako malo među političarima. Gotovo da ih i nema danas. Kamo sreće da su k'o Pilat, ali nisu mu ni blizu.

A NE SLIČE BAŠ NI MOJSIJU. KAD GA JE ONO JAHVE POZVAO DA POVEDE ŽIDOVE IZ EGIPTA, UMRO JE OD STRAHA. PA SE IZVLAČIO: ZAŠTO BAŠ JA, NISAM JA ZA TO, NAĐI NEKOGA DRUGOGA! A DANAS - SVATKO MOŽE BITI SVE, A NIGDJE ČOVJEKA OD KRVI I MESA. POTPUNO POMANJKANJE KRITERIJA. JELI TAKO?

Ne, ne. Danas se radi o pomanjkanju svijesti o odgovornosti, o pomanjkanju kolektivne svijesti o odgovornosti.

Danas imaš pametnih, mudrih i poštenih ljudi, ali nemaju dovoljno hrabrosti. I ludosti da stanu na čelo. Danas je zavladao ono pravo ludilo u kojemu onima mudrima i časnima koliko ih ima, njima treba još malo one Božje ludosti! Alije nemaju. Malo ih je. I u konačnici dođu na scenu tek po Božjoj milosti.

Jer ovu povijest ipak vodi Bog. Ne događa se bez Božjega znanja i dopuštenja. Tako bih to radije rekao.

Svi smo mi slobodni ljudi i svatko od nas djeluje u svome malome krugu, a onda i u cijeloj civilizaciji. Ali se ništa ne događa bez globalnoga Božjeg plana.

Od predviđanja proročkih, Staroga zavjeta, Knjige

Otkrivenja, na dalje. I kad uzmemo sve u obzir, sve je ovo negdje zapisano. U Božjemu planu, naravno.

KAD SMO KOD KOLEKTIVNE SVIJESTI, SMIJEMO LI POVUCI PARALELU IZMEĐU HRVATSKOG I ŽIDOVSKOG "IZLASKA IZ EGIPTA"? I JEDNI I DRUGI, NETOM SU UGLEDALI SLOBODU, POČELI SU SE IZMEĐU SEBE GRISTI.

Hrvatska od pamtivijeka boluje od kompleksa manje vrijednosti. Od kompleksa da se mora dokazivati, opravdavati. Gdje je tu samopoštovanje? Evo, odgovorit ću protupitanjem: što misliš, kad doista dođe do svjetskih bura i oluja, do globalnih promjena, kad se ruše civilizacije, kad dođe do katarze. Sto će tada biti bolje - biti Hrvat ili Amerikanac?

PO MENI, HRVAT.

Ne tako. Nego, što bi doista tada bolje bilo biti?

MISLIM DAJE UVIJEK NAJBOLJE ZNATI ŠTO JESI I BITI TO ŠTO JESI.

Tako je. A jedan veliki broj Amerikanaca u biti ne zna stoje. Jedino što ih drži zajedno, to je *american dream*. Ali što će biti kad se probude iz tog sna? Ovo vrijedi za sve nacije. Svatko od nas, pojedinačno i globalno, ima neke svoje iluzije i snove. Ali uspoređujući sada Hrvate i Amerikance, mogu reći da ja znam gdje mije pradjedovina, gdje su kosti pradjeda pradjeda moga. Stoljećima smo na ovoj svetoj grudi. Već sama ta činjenica nije iluzija, nego temelj na kojemu novo i nove generacije mogu stajati. Amerikanci, ali ne samo

oni, moraju konačno otkriti temelj na kojemu stoje, jer nijedna država ne može opstati sama, izolirana kao otok.

Ima u jednoj bazilici u Jeruzalemu jedan sat, svojevrsna kazaljka vremena. Nalazi se tamo gdje je nekada bila kula Davidova. Taj sat kronologija je vremena koja pokazuje tko je sve vladao Svetom zemljom od 5. tisućljeća prije Krista. Vladao, i izgubio. Zašto borbe tamo? I kako će se to goruće pitanje riješiti? Dakle, ta fundamentalna pitanja koja izlaze iz povijesnosti, iz samih korijena civilizacije, danas nisu riješena. Globalistički, ahistorični pristup, taj pojam povijesnoga kontinuiteta ne može ni razumjeti. I zato problem rješava principom snage i moći. A kako povijest i civilizacija nisu od jučer, taj, uvjetno, američki princip, unaprijed je osuđen na propast. Samo je pitanje posljedica i vremena kada će se taj pristup pokazati totalno krivim. U svakom slučaju, dokle god se budu nivelirale povijesne tekovine i apstrahiralo povijesno dostojanstvo naroda, ni tamo, ni igdje na svijetu pravednoga i trajnoga mira neće biti.

Ljudi svjetla

DOLAZIMO DO PITANJA IDENTITETA. JE LI ZATO DANAS U GLOBALIZIRANOM VREMENU TAKO VAŽNO RAZBITI MEMORIJU? JER BEZ NJE NEMA IDENTITETA. A ONDA SLIJEDI PRANJE MOZGA, ŠTO JE VRLO JEDNOSTAVNO.

Tehnički aparat funkcionira pod određenim naponom, pod određenim opterećenjem. Televizor, kompjutor, sve. Kad ga preopteretiš, izgori. Sto se danas događa? Svi polako izgorijevamo, pregorijevamo. Zasićeni informacijama gubimo bit. Od šume više ne vidimo drveta. Na taj način se danas briše memorija. Prezasićeni informacijama, ljudi postaju ljudi zaborava. Zato smo tako brzo zaboravili Domovinski rat, to da smo bili u Jugi, sve. Jer smo prezasićeni. I onda se hvatamo za ono što nam je tu, sad, neposredno, danas. Iskoristi i uživaj. Izgubili smo temelj. Pregorili smo. A čovjek koji pregori, gubi nit, gubi korijene, gubi pripadnost, nacionalnost. Gubi vjersku, duhovnu svijest. Sto postaje? Postaje masa za manipulaciju moćnika. To je, po meni, ono što globalizacija radi od čovjeka. Učini se tako da milijuni kompjutora pregore, da zaštekaju, a onda

se napravi da se upale sarno na tvoj napon. I, vladaš cijelim svijetom. To je to. Ti se danas trebaš znati zaštititi da ne izgubiš sebe. A tek onda se izboriti za neko svoje mjesto. Pogotovo ako tvoj stav nije u skladu sa stavom većine. Došli smo do takve točke usijanja da, kada se svi slože oko nečega, možemo biti sigurni daje to krivo. Sigurno je krivo. Jer, velike ideje uvijek su bile ideje manjine. Tko je ostao pod križem Kristovim - manjina. Tko je ostao uz velike mistike, svetoga Franju, Gandhija - manjina. Veliki ljudi, genijalne ideje - uvijek manjina. Kad se svi oko nečega danas slože - idemo svi u EU, idemo u NATO - možemo biti sigurni da je to krivo. Samo je pitanje vremena kad će se pokazati daje krivo. Ali, toliko smo već ušli u krivi sistem, da nas on guta. Nova revolucija već guta svoju djecu. A mi smo među tom djecom.

PO TOME, NEMA ŠANSE DA HRVATSKA IKADA ODE U KRIVO, JER NEMA TEORIJE DA SE OVDJE NETKO OKO NEČEGA SLOŽI.

Ma, kad bi ovaj hrvatski narod odlučivao, ja vjerujem da bi Hrvatska bila jedna Švicarska. Ozbiljno. Po svemu. Prije svega po dostojanstvu. Po ugledu. Kad bi narod odlučivao. A ne oni koji nam se pokazuju kroz javnost. Neka mi Bog oprost!

TAKO SE U ČOVJEKU UBIJA ČOVJEK.

Depersonalizacija. Raščovječenje. Ubijanje osobnosti, inventivnosti, originalnosti, kreativnosti. Slobode čovjeka u konačnici.

**NE MISLIŠ LI DA U TOJ POZITIVNOSTI MANJINE POSTOJI
ZAMKA? OPASNOST DA SE ČOVJEK NA NEKI NAČIN POČNE
OSJEĆATI DAJE BOLJI, VREDNIJI OD DRUGIH?**

Na putu svetosti, kad nas vrag ne može više shrvati na niske stvari - strasti, bludničenja, laži, zavisti... Kada se tu uspijemo milošću Božjom othrvati, biti jaki i ići dalje u svetosti, tada će nas vrag udarati tamo gdje smo najtanji. A netko može biti tanak na to da padne u duhovnu oholost. Sam sa sobom zadovoljan. "Kako sam ja svet! Kako sam ja Božji! Kako sam ja bolji od drugih!" To se može pretvoriti u ono farizejsko: hvala Ti, Bože, što nisam kao ovi drugi. Sto sam drukčiji od drugih. Ja, ja, ja, ja... I to je opet egoizam. Treba znati biti budan nad sobom da ne upadnem u jednu takvu zamku. U zamku duhovnog naslađivanja. To je ta duhovna oholost. To je ta perverzija, lukavost vraga da nas pokuša odvratiti od bti i od Boga. Sve to Bog dopušta za naše dobro. I to je super. Jer, ništa se ne događa bez Božjega dopuštenja u našem životu. Pa ni to.

**ALI, KAKO TO POSTIĆI? DA U MANJINI NE OBOLIŠ OD KOM-
PLEKSA SUPERIORNOSTI.**

Ja bih rekao da u tom stanju, kad nisam bio masa za koju osjećam da ide u krivo, mogu samo osjećati veliku bol. Možda čak malo nazrijeti onu bol stoje osjeća Krist kada vidi kamo srljaju ljudi. To je ta nemoć, jer su ljudi slobodni, a Bog je vjeran u svojoj odluci da ne ide protiv te slobode. Kad sam već sve učinio i kad su me ismijali, maknuli me, ili ne znam što - ali ja sam svoje rekao njima na svjedočanstvo - tada mi ostaje samo u

poniznosti moliti Boga za te Ljude. Da im dotakne srca, da pomakne ta brda u srcima. Tada ljudima u manjini ostaju jedino žrtva, post i molitva. A puno može molitva pravednika. Puno.

PA DA. U MOLITVI ČOVJEK NE MOŽE UZVIŠENO RAZMIŠLJATI O SEBI.

Ma, čovjek koji svakodnevno zaista svoj život predaje Bogu, svoje srce u srce Božje, koji svaki dan razmišlja bi li ja za onoga koji mi je težak mogao dati život, i ako osjeti u srcu da je spreman - taj čovjek ne može biti ohol. To je nemoguće. Taj čovjek ima vatru ljubavi, on ne može biti hladan. On je živa voda. I on onda natapa, a da nije toga ni svjestan. To je svjetlo. Taj čovjek je čovjek svjetla.

NO, NIJE LI TO OPASNA ZONA? TO DA SE ČOVJEK U MANJINI POČNE OSJEĆATI POMALO EKSKLUZIVNO?

Neće Bog učiniti da budemo glupi pa da ne budemo svjesni. Ja sam svjestan da sam drukčiji od drugih, ali iz drukčijih motiva. Ta me svijest čini još poniznijim, jer postajem svjestan da sve to dobro u meni, da je sve to Bogu na slavu. I još više me vuče da budem još manje ja, a još više Bog u meni Bog. I tu nema kraja. Dakle, ja sam toga svjestan i ta me svijest ne može nego baciti na koljena. Ne može nego u srcu stvoriti bol iz ljubavi za Bogom. Čeznja koja se pretvara u buktinju. Bolna u srcu jer se želim sjediniti s Bogom. To je daleko od oholosti. To te vuče u poniznost, u tišinu, u povlačenje u samoću, da bi bio s Bogom još više.

DA, ZBILJA SI U PRAVU. U PONIZNOSTI SE OHOLOST VIŠE NE MOŽE DOGODITI.

Ne može. Ti si došao do stanja kad si iskustveno to osjetio i tvoje srce zna da je to to. Koji bi se luđak od toga maknuo? Tebe to vuče još dublje Bogu. Ti si odavno prošao svoj duhovni pubertet. Ušao si u zrelost duhovnog života gdje Bog preko tebe može sada nesmetano djelovati. Ako djeluje, kažeš: hvala Bogu. Ako ne djeluje, opet kažeš: hvala Bogu. Jer tebi je sve svejedno, jer ti Boga imaš. A ono što ti nije svejedno, to je da bi htio da ga i drugi imaju. I tada si vrlo kreativan u ljubavi i davanju Boga. Jer pokušavaš na milijardu načina čovjeku dati Boga. Tada ne možeš svisoka gledati druge ljude. Nema osude u čovjeku koji je ispunjen Bogom. E, to je veličina velikih ljudi.

ŠTO ZNAČI TEROR PREZENTA?

To znači konzumacijski mentalitet. Na daljinski, prvi, drugi, treći program. Stisneš gumb - kapučino, dulja, kraća. Mobitel - dostava u kuću. Sve tup, tup, tup i, evo! Sve SAD. Gubitak vremena rađa gubitkom kvalitete života. I to se danas događa. Jer, ako ja u jednom danu proživim ono stoje prije 50 godina čovjek mogao proživjeti u tjedan dana, onda se pitam - što od toga što sam u tom danu proživio, kad legnem u krevet, želim zadržati za sebe. Ili sam već sit i umoran od svega proživljenoga.

Ima jedna priča. Jedan je mistik, monah, bio poznat po tome što je uzgajao vrt ruža. Njegove su ruže bile prekrasne i svi su im se drugi monasi i prijatelji tog monaha dolazili diviti. Toliko daje to došlo i do

Svetog Oca. I Papa je htio posjetiti tog monaha. Glavni prior reče monahu: Doći će Sveti Otac pogledati tvoj vrt ruža. Pripremi ga, okopaj, uredi što bolje, da Papa može uživati u vrtu tvojih ruža.

I monah se dao na posao. Pripremio je vrt za Svetog Oca. Jer je doživljavao Svetog Oca kao SVETOG OCA.

Došao je Papa. Otvorila su se vrata vrta. Kad ono - monah pokosio sve ruže! A u sredini ostavio samo jednu jedinu za koju je on mislio da je najljepša. Svi su se šokirali. Isuse, što si to učinio?! Zašto? A on je jednostavno odgovorio: Olakšao sam Svetom Ocu da

može uživati u ružama.

Od mnoštva ne vidiš jedno. Ljepota je jedno. Ako je Papa mogao uživati u ljepoti jedne ruže, onda može uživati i u ljepoti tisuća. Monah je pomogao Papi da dođe do ljepote.

To je ono što ljudima danas nedostaje. I zato toliko psihičkih bolesnika, depresivaca, kojekakvih nastranosti. Nikada toliko izobilja hrane kao u današnje vrijeme.

U svako doba godine jagode, trešnje... Sve umjetno. Sve imamo. Ništa nemamo. Izgubili smo znati živjeti s prirodom, izgubili smo odnos s čovjekom, osjećaj sebe, pripadnost Bogu. Izgubili smo pogled na ružu. Pogled na jednost, jednotu, jednostavnost. Konačno, na - jedan. A taj je Bog. A, ako to nemamo, ništa nemamo. I da sve imamo, ne znamo što ćemo s tim. I gubimo sebe. Jer nemamo temelj. Nemamo početak.

I SVELI SMO SAV SMISAO NA OVOZEMALJSKI SVIJET. ZNACI LI TO DA SMO IZGUBILI BUDUĆNOST, NADU?

Ma, naravno. Sve se svelo na SAD. Mi se silno, grčevito borimo svim silama zadržati ovo što imamo, i

zato živimo u strahu, jer znamo da to gubimo kad-tad. Strah za budućnost možemo spriječiti u tolikoj mjeri koliko smo spremni snositi sadašnje posljedice učinjenoga i spriječiti zlo da bi budućnost bila što sigurnija. Strah od budućnosti nije, dakle, realan. On je realan ako mi nismo sada spremni spriječiti katastrofu koja bi nas mogla zadesiti u budućnosti. To znači da smo sada pozvani zbog mogućeg poticaja globalnog straha učiniti sve stoje moguće da bi budućnost bila sigurnija. Dakle, ne mogu se bojati nečega što još nije. Ja se bojim što sam počeo gubiti ono izvorno što me čini živim danas - izvore pitke vode, zrak, normalnu klimu. A na individualnoj razini... televizijske emisije tipa "Reži me" ili "Pod nož" sve govore o tom mentalitetu. Svakako, ja mogu otkloniti bore, ali moje srce je staro 60, 70 godina. A mi nismo spremni gubiti, a onda i umirati. A Isus kaže: zrno, pavši na zemlju, ako ne umre, ne donosi ploda. U takvom pogledu na život rađa se pogled na mistiku. Predajem se Bogu. Starim, umirem, nestajem, odlazim.

Jedno je činiti sve da ovo sada bude bolje. Pa i *face lifting*. Učiniti sve da mi bude što bolje. A drugo je grčevito se boriti da se ovo sad ne promijeni. A negdje fundamentalno znam da se sve kad-tad mijenja. To su dva polazišta.

Globalno, bit ćemo toliko manje u strahu ako sada probudimo kolektivnu svijest da možemo puno učiniti da nam sutra bude sigurnije. Dakle, ja se ne mogu bojati sutra. Ja se samo bojim nemoći mene sada ili nemogućnosti da sada svatko od nas učini sve da sutra bude sigurno. Ja se, dakle, bojim sebe samoga.

Ovaj svijet uopće nije svjestan kamo srlja. Ne, globalna svijest uopće nije probuđena. Mi se i dalje,

praktički, razbacujemo. Još se nismo na svjetskoj razini dogovorili o ekološkom programu, o efektu staklenika.

I upravo u toj nemogućnosti zajedničkog dogovora, ili neshvaćanju nužnosti kolektivnog osvještjenja, raste naš strah za budućnost. A ja opet kažem da se sutra ne možemo bojati, već se bojimo svoje nesposobnosti danas. To je taj kolektivni strah koji nas paralizira. Mi živimo civilizaciju straha. Straha od terorizma, od globalnog zatopljenja, od ekoloških problema. Teror straha. A što činimo da to spriječimo?

NIŠTA. JER TO NE RADIMO NI TI, NI JA...

Radimo. Svatko na svojoj individualnoj razini.

ŠTO RADIMO?

Recimo, nije ti ugodno suočiti se sa svojim ranama i bolima svog života kod jedne sakramentalne ispovijedi. Da prorešetamo čitav tvoj život i da uđemo u korijene tvojih ponašanja sada, koji su uvjetovani nekim ranama od prije. Dakle, mi se sami, na individualnoj razini bojimo suočiti s uzrocima koji su proizveli da se bojimo sada, jer su korijeni rana ili kojekakvih frustracija iz prošlosti duboki. A gdje je tek globalna razina čovječanstva?!

A, KAKVE VEZE IMAJU MOJE RANE S TIM STO SE TOPE LEDENJACI?

Naše individualne rane, strahovi, povezuju se u globalni strah. Želim reći da mi moramo doživjeti jednu globalnu katarzu. Da se moramo suočiti s poslje-

dicama koje hrane taj naš strah od budućnosti. I da riješimo sada sve što možemo da bi budućnost bila što više bez straha. Kako individualno, tako i globalno. A to znači, probuditi kolektivnu svijest koja će zamijeniti onu drugu, nesvjesnu svijest odnosno logiku koja se hrani vlastitom moći. Logiku po kojoj - poslije mene potop. Logiku - baš me briga. Jer ja imam neku svoju iracionalnu Noevu arku. A nemam. Jer, mi smo danas jedno globalno selo. I mene zapanjuje činjenica da nema pojedinačne ni kolektivne svijesti da nitko nema Noevu arku. To me frapira. To, na primjer, da Amerika odbija potpisati ugovor iz Kvota. Zato stoje trenutačno najmoćnija država na svijetu. To je dokaz da nam je opravdano bojati se. I da moramo postati svjesni da baš o meni, baš o tebi, baš o svakome od nas zavisi budućnost.

Budućnost se odlučuje sada. Kao što su nas navikli na internet, a nekad ga nije bilo, kao što su nas navikli na mobitel pa sad bez njega ne možemo, a prije 15 godina nije ga bilo, tako nas mogu naviknuti i na jedno ekološki osviješteno ponašanje, bez kojega nećemo moći. Koje će postati habitualno stanje, forma mentis čovjeka današnjice. Cjelokupni stil života moramo mijenjati. I to više nije pitanje hoćemo li se mijenjati. Moramo se mijenjati ako želimo živjeti sutra. I mediji moraju strahovito s tim puknuti. I Crkva je dužna govoriti o ekološkoj svijesti. Nema više - prodaju se dva vrapčića za jedan novčić! Jer je jedan vrapčić danas više od dva novčića. Sačuvajmo, dakle, vrapčiće, a ne novčiće, jer njih imamo i previše. Danas evanđelje iz sasvim drugoga konteksta trebamo iščitavati i razumijevati. Evanđelje je univerzalno, samo ga svatko iz svog vremena iščitava. A mi znamo koja

je moralno-etička podloga ovoga vremena i kako čitati evanđelje danas.

Sedamsto i nešto tisuća biljnih i životinjskih vrsta nestalo je sa zemaljske kugle. Koje je to bogatstvo koje je otišlo u nepovrat. Nema više! I, ako se ne probudimo, svi ćemo tako postradati, kaže Isus Krist. Svi.

A HRVATSKA? HOĆEMO LI JE ZA NEKO VRIJEME POZNAVATI? OTOKE, OBALU, SUME?

Jadransko more bit će Jadransko more, otoci će biti otoci. Zemlja će ostati na svome mjestu. Pitanje je samo, usuđujem se reći, jednog moralnog pristupa prema nečemu stoje moja zemlja. Ili nije, nego je roba za novac. Zemlja će, dakle, ostati tu gdje jest. Ali, gospodari... mentalni sklop, pristup toj zemlji bit će toliko drukčiji koliko je to moj otok, ili koliko je to otok jednog Engleza, a ja na njemu rob. U toj mjeri će nam i ta zemlja, tako Bogom dana, biti blagoslov ili teret. Jer, zemlja je neutralan pojam. A mi, koji imamo svoj tijek bivstvovanja na toj zemlji, možemo postati njeni robovi ili uživati u slobodi. Na toj istoj zemlji. To je izazov budućnosti za Hrvata.

Kad je američka državna tajnica Condoleezza Rice nedavno došla u Hrvatsku, rekla je: Croissant! Pa su je ispravili da nije croissant, nego Croatia. Ona se zabunila, ali ta je zabuna, po meni, simbolična. Hrvatska, doduše, izgleda poput kroasana, ali na razini nesvjesnoga, za gospođu Rice Hrvatska je jedan kroasan, punjen marmeladom, vanilijom ili čokoladom, nema veze. Kroasan i po obliku i po funkciji koju Amerika,

valjda, hoće za Hrvatsku.

EUROPA JE KULTUROLOŠKI I DUHOVNO ODREĐENA KRŠĆANSTVOM. PA IPAK, KRŠĆANSKO JE NEDAVNO IZBAČENO IZ USTAVA EUROPSKE UNIJE. U IME KOJEG PRAVA?

U ime sotonskog prava. Jer Sotona više nema što izgubiti.

ALI, NE BI LI PREJUDICIRANJE BOGA MOGLO IRITIRATI ATEISTE I LJUDE DRUGIH VJEROISPOVIJESTI U EUROPI?

Dobro, nemojmo spominjati Boga. Ali, Onoga koji nas je sve stvorio, jer nismo oduvijek. Netko stoji iza svega stvorenog. I to zna i ateist. I zbog šačice onih koji misle da iza stvorenog ne stoji nitko, sad ćemo po njima stvarati ustav? Izgleda da hoćemo. To je dokaz apsurdna ovoga vremena. Koga da ne bih uvrijedio ako su 70 i više posto Europljana kršćani? Onda, o kakvom izjednačavanju prava govorimo? Mi smo podlegli sotonskoj zamci. Vražjoj igri nekolicine ljudi koji vode cijelu tu politiku.

NEMA LI TU I POSVE PRAKTIČNIH RAZLOGA? S KRŠĆANINOM U USTAVU NEDJELJA JE NERADNI DAN. BEZ KRŠĆANSKOGA, MOŽE BITI I NE MORA.

Točno. Ali, kakve mi to diskusije o zabranama vodimo? U Bogu nema zabrana. Ako ljubim Boga, posvetit ću mu nedjelju. Onda ne mogu raditi, nego sam za Boga te nedjelje. To je dan-dar, da se odmorim, da ljubim obitelj, da idem na misu. Nema tu zabrane. Glupo je uopće i to što se Crkva bori svim silama da se zakonima nešto zabrani. Ne mora nitko dolaziti na misu ako ne dolazi iz ljubavi prema Bogu i potrebe za

Bogom. Smiješno je danas uopće nešto braniti. Samo je kontraproduktivno. Kontraefekt. Crkva se debelo treba probuditi da zapali srca ljudi za Boga. Ali ona prva treba biti zapaljena. Jer Crkvu čine ljudi. Ti ljudi koji se nazivaju Crkvom, oni moraju biti zapaljeni za Boga. Ne uniformirani, ne institucionalizirani, ne zatvoreni u neke religiozne klišeje, nego otvoreni za Boga Duhom Svetim, koji hvata sve. Plamen ili vodu ne možeš staviti u jedan okvir. To nije onda voda, nego žabokrečina. A Crkva se, po ovome, očito pretvara u žabokrečinu. Ako zakonima želi prisiliti nekoga - moraš ovo da bi ono - pa, kamo to vodi? Kamo? U propast Crkve nipošto, jer ju vodi dragi Bog, ali neka svatko iz ovih riječi iščitava žar poruke koju želim izreći. Onu neku istinu fundamenta koju osjećamo, a teško ju je izraziti riječima.

NEDAVNO SAM ČULA ZA POJAM VJERSKI ATEIZAM. HOĆE SE REĆI, DA IMA KRŠĆANA KOJI HOĆE ISUSA, ALI BEZ KRIŽA. S DRUGE STRANE, IMA NEVJERNIKA KOJI SU SPREMNI ZA SVOJE IDEALE I NA KRIŽ, ALI NA KRIŽ BEZ ISUSA.

Odgovor na to već je dao Pavao u poslanicama. Ne trebaju pogani proći kroz židovstvo da bi bili kršćani, jer se Duh Sveti izliva i na pogane. Dakle, ne trebaju proći kroz kojekakve obredne inicijacije jer, uza sve, njihova su srca toliko otvorena da im je Duh Sveti već dan. I oni ga žive. I već su Božji. Već su kršćani. To je ona svađa između Petra i Pavla oko toga treba li se poganin najprije požidoviti da bi bio kršćanin ili odmah može biti kršćanin. I Pavao se zauzima za ovo drugo jer vidi da Bog daje Duha Svetoga i poganima. Dakle, neki su se ljudi svojim patnjama, svojim humanim, moralnim, ljudskim životom toliko već suživjeli s križem da

su kršćani iako još nisu kršteni. Ali su puni Duha. Dok ima katolika koji su prošli sve, ali sve formalno. To sjeme, taj pečat trajni, sakramentalni, u njima uopće nije zaživio.

Ljudi koji žive religiju bez križa, bez predanja Kristova, bez da se daju, bez onog: uzmi križ svoj i slijedi me - ti ljudi, po meni, žive svojevrсно praznovjerje. Praznovjerje koje u pojmu znači prazna vjera. U tom smislu praznovjerni, ili, preciznije, sujevjerni. Sto će reći - bez boli do križa. Bez bola, bez muke, bez žrtve, bez predanja, i konačno - bez ljubavi stići do cilja. Na široka vrata. To je nemoguće. To ne postoji. Zamka vražja.

ALI, NISU LI ATEISTI HRABRIJI OD VJERNIKA? ONI KAD DAJU ŽIVOT ZA NEŠTO, DAJU SVE. VJERNICI SAMO OVAJ ŽIVOT.

Ne. Oni nisu hrabri, nego oholi. Oni su sami sebe uvjerali da su došli do limita i da je to ispravno. Vjera je nesigurnost, a ne sigurnost. Naša uvjerenja nam pružaju punu sigurnost, i zato nam ih se teško odreći. Ali vjera je nesigurnost života. Evo primjera Majke Božje! Dođe anđeo i kaže joj: začet ćeš i roditi sina... Sto ona pita? "A kako će to biti kad ja muža nemam?" A znala je da, po židovskom zakonu, one žene koje ostanu trudne bez muža, da takve kamenuju na trgovima za primjer drugima. Kakvu je sigurnost Marija tada imala? Nikakvu. Pa je rekla: "Neka mi bude." To je vjera. Onog trenutka kad je rekla "neka mi bude", ona je potpisala svoju smrtnu presudu. Sto je ona mogla tada?! E, to je vjera. Vjera je nesigurnost. Promatranje, a ne definiranje. Vjera je vječno traženje, a

ne nalaženje. Nепrestani rast. Izazov za novo. A ne žabokrečina vlastitih uvjerenja. Uvjerenje, to je oholost.

Život Isusov svjedoči koliko je to istina. Farizeji, pismonošci, saduceji, učeni ljudi onog vremena, znali su da dolazi Mesija iz Davidove loze. Čitali su proročka pisma, sve su to znali. I kad je došao pravi Mesija, nisu ga prepoznali. Zašto? Jer su imali uvjerenje o Bogu, uvjerenje koje nam stvara krivu sliku Boga. Došao je pravi Mesija, koji je kršio subotu, liječio subotom, kršio krute zakone onoga vremena, koji nije prao ruke i vrčeve kako su oni htjeli, koji nije tražio prva mjesta u sinagogama, koji nije produživao rese na haljinama... Takav Mesija nije se uklapao u njihovu sliku o Mesiji i zato su ga ubili. Jer bolje da jedan čovjek strada za narod, nego da sav narod... To je simbolički. To je prorokovano od Boga. Uvjerenje ubija pravu vjeru. Uvjerenje ubija Boga. Oni su imali uvjerenja i nisu se htjeli mijenjati. Ljudi se ne vole mijenjati. I zato ljudi puni istinske vjere plaše one koji imaju uvjerenje, jer ruše kriterije njihova života. Ruše ih svojim svjedočanstvom života po vjeri kao kulu od karata.

ALI, PO MENI, AKCENT JE NA HRABROSTI. JER, VJERNIK KOJI DAJE ŽIVOT ZA SVOJ IDEAL, PO SVOJOM VJERI IMA DRUGI ŽIVOT, ŽIVOT VJEČNI. ATEIST NEMA.

To je onaj blagoslov Božji. Nema nijednog dana a da nije s blagoslovom Božjim. A kod ovih drugih je gubitak vjere u Boga, gubitak vjere u nagradu Božju. Jer su toliko oholi da vjeruju da su sami sebi dostatni. Da su sami sebi bogovi, i to ih uvjerenje čini zaslijepljenim ljudima. Tako da će radije dati život za ludost, a zapravo ga daju "vragu na oltar". A sad se opet vraćam na ono:

tek nakon smrti, kad pogledaju istinu i stvarnost oči u oči, tada odlučuju. Jer tada smo potpuno slobodni, svjesni i možemo namjerno učiniti onu jedinu stvarnost: ako nećeš Boga, ostaje ti vrag. Pakao.

DAKLE, TU NE VIDIŠ HRABROSTI?

Ne. Ja tu vidim tvrdoglavost, prkos, oholost i mržnju prema onima koji se ne uklapaju u njihovo uvjerenje. Oholost koja se skriva pod plaštem hrabrosti. Jer, prava, najveća je hrabrost u poniznosti dati život. Ali oni ga ne daju u poniznosti, već u oholosti. Dokazujući da su ispravni, idu do kraja, dajući i život. To je vražje. Vrag baš to hoće, jer on je ubilac života.

ISUS JE NAŠA VJERA, STVARNOST. ALI, KOJI SU NAŠI ARGUMENTI, PA I TEOLOŠKI, DA ONOM DRUGOM KAŽEMO: TO JE ISTINA, I TO JE TAJ, I NIKOJI DRUGI BOG?

Tu se ne radi o tome da ja njemu moram dati materijalne argumente. Kad je čovjek sav ispunjen tom istinom, onda on sam postaje argument onoga što govori. Za mene je to to. Ja životom iza toga stojim. Ne fanatično. Argument sam ja sam. Moj život. Plodovi moga života. Moje djelovanje. Širina srca. Opraštanje. Mir. Ljubav. Krepost. Dakle - po plodovima ćete ih prepoznati. Nema argumenata. Nema materijaliziranja toga, osim kroz djelovanje. Kroz moj život. To je onda to. I onda to zapali i srce drugoga. Učini me, molim te, tako sretnim kao što si ti! Kako? Što ti se to dogodilo? Ja sam upoznao Krista u tebi. E, to je to.

Samo, kad danas ovako govoriš, ispadneš lud. Ti si fanatik! Ti si neki karizmat. Ali, to je to i ništa drugo. I to

je povuklo obične ribare, seljake, da postanu apostoli, ljudi nove civilizacije. Novoga milenija. To. Nisu apostoli morali argumentirati. Oni su govorili. Tko ih je čuo, čuo je. Tko nije, nije. Ali su djelima pokrivali ono što su živjeli. To je bio njihov indirektni argument. Njihova djela, život. Njihovo svjedočenje. Plodovi vjere.

Ako Krist kaže "Ja sam put, istina i život", ima Li na to neko teološko tumačenje? Tko se njemu preda, postaje dio tog puta. Sto teolog može dodati životu, iskustvu, istini, Božjoj riječi, nego raščlanjivati i teologizirati?

Što? Ma, teologija nije dostatna izreći svu puninu istine života i misterija ljubavi čovjeka prema Bogu, čovjeka koji je predan Bogu. Krist nam kaže daje On put, istina i život. Tko to zaista zaživi u svom srcu, taj nadilazi svaku teologiju.

Teologija je tu da objašnjava neukima. I da ih vodi nekim vjerskim putem. Ali, kad čovjek zaista spozna tu vjeru, tada mu teologija više ne treba.

Teologija je znanost. I medicina je znanost. Pa mi liječnici kažu da postoji mnoštvo situacija gdje ne znaju odgovor. Tako je i s teologijom. Teologija je tu da nam dade neke normative života, da neke vjerske istine objasni ili prilagodi, teološki raščlani. Ali, čovjek koji srcem postane vjernik i koji ulazi u misterij susreta s Bogom, njemu, po meni, ne treba teologija. Ona mu je samo tu i tamo garancija jednog normativa vjerničke istine. Ali, tko će ljudsko srce staviti u okvire? jao ono
teologiji koja to pokušava.

GENERACIJE I GENERACIJE KATOLIKA ODGOJENE SU "STARO-ZAVJETNO", U STRAHU OD BOGA KOJI SVE VIDI, SVE ZNA, I KAO DA SAMO ČEKA DA POGRIJEŠIŠ PA DA TE KAZNI. KAKVE SU POSLJEDICE TAKVA ODGOJA?

Kolike sam samo ja ispovjedio koji su bili pozitivno šokirani nakon moje ispovijedi. Šokirani jer su bili odgojeni u jednom takvom tvrdom, dogmatskom, teološkom pristupu. Svaki čovjek je priča za sebe. Tko nema srce da pristupi čovjeku iskreno, da ga sasluša, da pokuša naći u toj svojoj vjerskoj dogmi izlaz iz njegove životne situacije... Trebaš se debelo potruditi da to uspiješ. Ni jedan čovjek nije ograničen zakonom. Prema tome, o čemu mi govorimo? Govorimo o tome da teologija kao znanstvena disciplina ne može i nikad nije uspjela doreći apsolutno sve slučajeve i mogućnosti ljudskih životnih situacija. Situacija koje može naslutiti jedno otvoreno ljudsko srce koje ljubi, koje razumije. Svećenik u toj situaciji, recimo. Svećenik koji se može suživjeti s tom osobom, dati savjet, potrpjeti s njom, moliti za nju ako treba, plakati s njom ako treba. Ali, nipošto zakon ne može biti mjerilo neke ljudske situacije. Ne može. Nego, tražimo zajedno izlaz iz neke tegobe, iz krize. Oko za oko, zub za zub. To je Stari zavjet. To je žalosno. A gdje je Novi zavjet? Kristov zakon ljubavi, opraštanja, mira, slobode, istinske čovječnosti. Ja se odričem Boga straha. Ja se odričem Boga - slova zakona. Meni takav Bog ne treba. Ako je ova civilizacija ili religiozna tekovina dovela do toga da se čovjek treba bojati, da svoje promišljanje ili djelovanje treba proživljavati kroz strah, ja se takvog Boga odričem. Ja takvog Boga nikada nisam propovijedao, niti sam ga navještao ljudima. Nikada.

MOŽE LI U STRAHU BITI LJUBAVI PREMA BOGU? PA ČAK - MOŽE LI BITI VJERE? I, KAKVA JE TO VJERA?

Ne može. To nije vjera. To je teror. I svi ti ljudi kad-tad dođu k zdravoj pameti. Dođu do samostalnog

odlučivanja. Gdje se događaju dvije stvari. Jedna je da se odmaknu od Crkve, institucije i religijskog zakona i postanu "anti". Anarhisti, 'ajmo reći. Protiv svega Božjega. Druga je da negdje sami spoznaju da su sve to bili samo ljudi koji su ih odgajali. Jednako ranjivi i grešni kao i oni. Bio to svećenik ili časna sestra. Otac ili majka. I negdje, s mekoćom srca pokušavaju tražiti svoj duhovni put. A duhovnost nema zakona. Nego je inventivna, kreativna, poticajna, meka, izgrađujuća. I to je moj Isus. To je moj Bog koji je u srcu svakoga čovjeka.

Mati koja te istuče jer nisi pojela juhu do kraja, pa se za to ide u pakao! Ako je to bio odgoj, onda će osoba kad-tad shvatiti da je majka bila u krivu, pa će je

ipak negdje srcem voljeti i razumjeti, ali će ići svojim duhovnim putem. Ili će ju to toliko raniti da će ta rana biti zapreka za bilo koji duhovni rast i spoznaju, pa će se pretvoriti u jednog "praktičnog ateista". To je osoba koja vjeruje, ali ne živi po vjeri. Ili u "ateista reakcije" na sve do tada njemu religiozno učinjeno po zlu. Recimo, ako je dijete bilo silovano, ili mati mu je skrenula pa gaje tukla. S vremenom se kod tog djeteta može javiti agresija prema svemu religioznome.

JE LI KONTRADIKCIJA U SEBI KAD SE KAŽE DA JE TEOLOGIJA ZNANOST?

Jedino u funkcionalnosti. Ako jedna teologija ne može današnjem čovjeku nahraniti srce, potrebu, onda ona ostaje samo na papiru. Zato što onda ne zadovoljava potrebu današnjeg čovjeka, kao nijedna znanost.

Vrijeme ide naprijed. Ljudi proživljavaju kojekakve životne situacije. Pa koja je to teologija definirala apsolutno sve Ljudske sudbine?

Onog trenutka kad imam osobu ispred sebe, rasterećen sam teologije. Doživljam tu osobu kao stvarnost koja je tu, ispred mene. Pokušavam se suživjeti s tom osobom. Razumjeti je. I onda, iz jedne ljudske, etičke, moralne baze, računajući na teološke zakone, dati odgovor ili pomoći. Ali nipošto ravnajući se apsolutno zakonima teologije. Nego zakonima srca i čovječnosti.

Novo poganstvo

**ČINI SE DA JE DUHOVNOST DANAS U MODI. ALI, STO SVE
STOJI IZA TOGA? GOTOVO DA NI ATEIZAM NIJE ISKLJUČEN. I
JOŠ KOJEKAKVE KOMBINACIJE.**

Danas više nije problem ateizma kao takvog. Ni pasivnog, ni agresivnog, ni ateizma reakcije, ni konzumacijskog ateizma. Ne. Danas se javlja novo poganstvo. Kult poganštine. Kroz sva životna traženja, nalaženja, rekao bih. Sva ta vjekovna traženja danas se pojavljuju na entu potenciju. Kult proljeća, kult Mjeseca, kult hrane, godišnjih doba, kult tijela, seksa, novca. Kult automobila, jahti, ovoga, onoga. Danas više ne govorimo o ateizmu kao o jednoj filozofskoj podlozi, već govorimo o praktičnoj formulaciji nevjernika, čovjeka koji ima svoj kult određene poganštine. I svako vrijeme kada dođe u određenu krizu, kao što smo sada, na primjer, u ekološkoj krizi - posljedica takvoga kultnog pristupa jest da stvaramo od ekologije boga. Dakle, nije to povratak izvornim, Kristovim, uskrslim ili kršćanskim načelima, nego okretanje kultovima. U ovom slučaju, ne ekologija

kao prirodno, izvorno, nego kao kult. Ne tijelo i zdrav, odgovoran odnos prema tijelu, nego kult tijela. Kult ljepote i vječne mladosti. A to čovjeka opet odvlači od stvarnosti Boga i istine. To je to što se danas događa. Nevjerstvo nije danas više filozofija, nego je nevjerstvo u praksi, a to može biti samo kult. Poganština. "Ja slijedim nekog drugog Boga." Taj "bog" je neki drugi moj cilj i moje životno opredjeljenje. Ili, u praksi, ostvarena filozofija.

ALI, TO JE, FAKTIČKI, ATEIZAM?

Nije. Ateizam je filozofija. A ovo je prakticiranje kulta božanstva gdje umjesto Krista dolaze mišići. Umjesto Krista - novac. Umjesto Krista - makrobiotika, automobil, jahta. Dakle, umjesto Krista - kult. Novo doba poganstva.

**AKO TO NIJE ATEIZAM, ALI SJEDENJE NA DVA STOLCA JEST.
MNOGI LJUDI GRADE SVOJE KULTOVE I VJERUJU U ISUSA.
BOLJE REĆI, MNOGI TO RADIMO.**

Pa, ima ljudi koji stvarno od nespojivog spajaju neke nespojive stvarnosti. "Da, vjerujem u Krista, ali u Crkvu ne." To je taj filozofski ateistički ili agnostički pravac. Ali ja kažem da ti ljudi prakticiraju tu svoju poganštinu. Ljudi se ne ispovijedaju, ali idu na pričest. Oni ne žive u braku, ali krste dijete. Oni stvaraju kult, jer dijete "mora" biti kršteno da bi prošlo jedan socijalni put prilagođen životu u državi u kojoj je 90 posto katolika. Ali, gdje je baza te vjere, ako oni žive izvanbračno i traže krštenje svog djeteta? Kad znamo da se dijete krsti u vjeri roditelja.

DOGODI SE DA U NEKIM DRUŠTVENIM SITUACIJAMA ISKAZ VJERE BUDE KORISTAN. NA POČETKU HRVATSKE POTVRDA O KRŠTENJU MOGLA JE BITI JEDNAKO VAŽNA ZA KARIJERU KAO ŠTO JE U JUGOSLAVIJI BILA PARTIJSKA KNJIŽICA.

To je bilo oduvijek tako. Templari, križari, zaštitnici Svetoga Grala, ovi, oni. Često je u povijesti vjera bila prednost. Brend. U srednjem vijeku, recimo, ona je pokrivala opravdanja i za najgore zločine. Nekada je dala opravdanje luđaku da bude socijalno prihvaćen kao luđak. Uvijek je vjera u nekim trenucima bila brend. Ali ono što se danas događa jest novo instrumentaliziranje vjere. Jer, svi ti ljudi će reći da vjeruju. U redu. Ali, vjeruju pod određenim uvjetima. Pod određenim uvjetima vjeruju u Krista. Pod određenim uvjetima je taj Krist za njih Krist. Jedno zastranjenje u srednjem vijeku, drugo zastranjenje danas. Poganstvo u modernom smislu. Vjera prilagođena uvjetima pojedinca koje on sam određuje. Individualizirana vjera. Ateizam kao filozofija više ne postoji, nego, svi smo mi vjernici, ali svatko kroji vjeru po svome nahodanju.

ŠTO BI U PUNINI VJERE TREBALO BITI BEZUVJETNO?

Život, žrtva, dar, radalaštvo, ljubav. Ne može jedan bračni par biti zatvoren za radalaštvo, a smatrati se Božjim. Ovaj mjesec ću frižider, dogodine auto, pa ću par godina karijeru, a onda ćemo dijete. Onako, u paketu s mašnom. E, nećeš! Sad baš nećeš! I onda se ljudi pitaju zašto ne mogu imati djecu? Eto zato! Ne može čovjek biti protiv života ili zdravlja, svoga ili tuđega, a smatrati se vjernikom. Ne može netko biti na drogama i smatrati se vjernikom, pa makar u

tim kemijama doživljavao "otvoreno nebo". Ne može se biti vjernikom i biti protiv produktivnosti života, budućnosti, obiteljskog života, moralnosti. Ne može.

**MENE JE SADA STRAH POGLEDATI U SVOJE SRCE. MOŽDA
MNOGI KOJI SE SMATRAMO VJERNICIMA ZAPRAVO TO I
NISMO.**

Slažem se s tom konstatacijom. Jer svatko iz koristoljublja vjeruje u određene datosti koje mu pogoduju i potvrđuju njegovu nastranost. Ima i crkvenih ljudi koji su vjernici jer to pogoduje njihovu statusu.

**KAKO GLEDAŠ NA BUJANJE RAZLIČITIH DUHOVNIH
POKRETA?**

Fundamentalna je potreba svakoga čovjeka potreba za duhovnim. I, ako se ona kod ljudi sustavno gušila, sada, kada se dogodilo vrijeme slobode, najedanput bum svih mogućih duhovnih pokreta ovih i onih vrsta. Sto ne znači da su Kristovi, istinski i Božji. Nego silna glad. Zamisli čovjeka koji tri dana ništa ne jede, nego samo vodu pije. I sad mu daš ispred njega hrpu hrane. On neće birati. On će jesti. A neka od tih hrana može biti i otrovna. Dakle, glad za duhovnim. Ali, ne znači daje sve to stoje ponuđeno i ispravno. Duhovno jest, spada u kategoriju duhovnog, ali ne znači daje od Krista. Možemo reći da se ona prava, istinska vjera u Krista, pročišćava. Tako gledam i na sve duhovne izazove koji se danas ljudima nude. Doći će njihov pravi trenutak. Ali, po meni, bila bi prava šteta i grijeh od Boga zabranjivati ili sputavati nečiju duhovnu žeđ i potrebu za duhovnim.

KAKO TO ZAVRŠI?

Blagoslovom. Pa zar mi mislimo da je Bog lud? Da Bog ne vidi čežnju svakog čovjeka pojedinačno? Pa naravno da ga milošću svojom vodi. Netko je preko budizma ili hinduizma došao do Krista, netko preko ateizma. Netko jer mu je netko umro, netko preko vlastite bolesti, prometne nesreće. Oni ljudi koje sam ja upoznao, koji su zaista pravi vjernici, ti su prošli i te kakvo čišćenje i kalvariju svoga duhovnog rasta i sazrijevanja. I ja sam taj. I ti si ta. I svi smo ti. Duhovnost nije nešto što se daje na tanjur, pojedini, i to je to. Duhovnost je izazov koji traje i koji uključuje i ljudsku spoznaju, i osobnost, i narav. Čitavu osobu prožima. Duhovnost je proces koji ne prestaje. U svu vječnost u Bogu ćemo rasti i spoznavati Boga. Dakle, ako sam sada u jednoj tjelesnoj životnoj maniri došao do nekih duhovnih spoznaja i datosti, one nisu ni prve, ni zadnje. Tek sam krenuo. Mene više plaši duhovna tupost, duhovni fanatizam danas, duhovno samozadovoljavanje.

Iz meditacije

(...) Bog ti pokazuje stvarnost i istinu tvog proživljenog života. Kao na času smrti, sve vidiš. Ja, ... (reci svoje ime u sebi)... ja sam, Bože, došao do ovog svetog trenutka gdje se sada nalazim. Došao sam, Bože, do ovog časa preko bezbroj uzalud potrošenih sati dosade, klevete, ogovaranja, uvjeravanja, opravdavanja, Laži, ljubomore, zavisti, strahova, frustracija, bolesti koje sam si u svojoj ludosti sam nanio, snage koju sam potrošio na nekorisna planiranja, ohole i jalove pothvate. Promatram milijarde propuštenih prilika u svome životu, talente koje sam zanemario, izazove s kojima se nisam usudio suočiti, obećanja koja nisam uzimao ozbiljno. I stoje najgore, nikada ih više neću ispuniti jer mnogi od tih ljudi već su mrtvi, a život čini svoje. Vrijeme čini svoje. Promatram sve to, ne sa žalošću ili krivnjom, ili mržnjom na sebe, ili strahom od kazne božje. Ne. Nego sa strpljivim razumijevanjem. Budući da želim ljubiti život kako u njegovu promašaju, tako i u njegovu uspjehu. Bog je čuo odgovor mog srca. Osmjehuje mi se. Ljubi me. Prima me u zagrljaj i odvodi na jeruzalemske padine. (...)

Sa seminara u Betaniji

(...) Prvo, hoću da se susretneš sa sobom samim. Sa svim onim istinama koje su ti se dogodile u životu. Tata je bio alkoholičar i tukao je tvoju mamu. Bio si u ratu. Bio si u logoru. Zlostavljali su te. Silovali su te. Ponižavali su te. Tukli su te. Ismijavali su te. Sto god da ti se dogodilo, hoću da se susretneš s istinom svoga života.

Nemojte potiskivati bol. Nemojte gutati patnju životnu. Posvijestite si sve što vam se dogodilo. Tragediju koju ste doživjeli... Ili, ovisnik sam. U strahu sam. Imam psihozu. Bolujem od raka. Imam epilepsiju, sarkom. Što god da jesam, što god da mi se dogodilo, što god da je stvarnost mog života - hoću da se s time susretnete, da pogledate istinu u oči. Kako možemo krenuti naprijed u nešto novo ako ne priznajemo ono što sada jest? Nemojte se bojati istine svog života. (...)

Drugo, hoću da shvatiš da si sam. Svi smo mi sami. Svi. Jednoga dana, a taj dan doći će brzo, umrijet ćeš. Krist nas poziva da razmišljamo o trenutku svoje smrti. Nitko neće za tebe proći taj put. Sam ćeš ga proći. Na-

pustit ćeš sve, i muža, i ženu, i djecu, i kuće i imanje,
i časti, i titule i novac, i vlastito tijelo. Rodit ćeš se
nanovo. Umrijet ćeš. Fundamentalno, svi smo mi sami.

Ne usamljeni, nego sami.

I Isus je odlazio na osamu da sa svojim Ocem Nebe-
skim bude na miru. To nije usamljenost kao osjećaj
napuštenosti, rezignacije, nego je to stanje gdje si sam
sa sobom i s onim što imaš, a to je Bog. Ili ga imaš, ili
si ga negdje zatomio, izgubio. Sam si, to je istina, ali
nisi usamljen jer je Bog u tebi. (...)

(...) Isus je donio dvije zapovijedi ljubavi: Ljubi Boga
svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom, svim
bićem svojim. Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe.

Pogledajte majku Terezu. Osušila se k'o svijeća iz
ljubavi. Sto mislite, da i ona nije griješila? Pa bila je
samo čovjek. Ali je živjela, ljubila je, dala je sebe,
izgorjela je iz ljubavi, iz darivanja.

Nemojte se bojati ljubiti! Nemojte se bojati živjeti!
Radujte se, veselite se životu! Ljubite i ne tražite ništa
zauzvrat! Ni On na križu nije tražio ništa zauzvrat. (...)

Obraćenje

ŠTO JE TO OBRAĆENJE? AKO POSTOJI DEFINICIJA OBRAĆENJA, JA JU NE ZNAM. ALI ZNAM KAD SE TO NEŠTO DOGODI. TO JE KAD MEĐU LJUDIMA ODJEDNOM POSTANE LAKO, PROHODNO, MEKANO. DOBROTA. IZNAD SVEGA DOBROTA.

Ja hodam prema Jarunu, a onda se okrenem i odem na sasvim suprotnu stranu. Obraćenje je potpuni preokret apsolutno svih dimenzija, stanja, spoznaja, životnih navika. Apsolutno svega što moj život čini mojim. Spoznaja nečeg potpuno originalnog i Božjeg. Dosad sam bila prostitutka, odsad postajem sestra u benediktinskom samostanu. Dosad sam bio na 50 heptanona i osam godina na heroinu, odsad postajem otac četvero djece, borim se za život, za obitelj, čist od svega otrova. Dosad sam reketario, živio na sirotinji, odsad radim u humanitarnoj udruzi. Eto, to je po meni potpuno obraćenje. Obraćenje koje ne može a da ne promijeni moj život, da me ne izazove na totalnu promjenu načina života kojim sam živio dosad. Obraćenje je ozdravljenje srca i duše, gdje čovjek spozna svu ludost dotadašnjeg života. Sav besmisao ili

prazninu bez Boga i početak potpuno novog života, ali s Kristom. To je obraćenje. Potpuna katarza, metanoja, preobrazba od svih Ludosti do pravog Boga.

Nije obraćenje na ustima izrečeno, nego je obraćenje na primjerima života. Jedan Augustin, koji je bio kakav je bio, postaje sveti Augustin. Jedan Franjo, sin bogatog trgovca koji je gluposti radio, sablažnjavao se nad gubavcima, postaje gubavcima ravan. Sveti Franjo. To je obraćenje. Dakle, potpuna promjena svijesti. I biti čovjeka kao čovjeka. Obraćenje je potpuni zaokret koji se onda vidi. O tome ne treba govoriti. Obraćenici ne trebaju svjedočiti. Oni svojim životom svjedoče. Jer, za njih se znalo kakvi su prije bili, a kakvi su sada. Ne moraju usta otvoriti. Oni svojim novim načinom života govore. To su pravi obraćenici.

JE LI OBRAĆENJE ZAJEDNIČKA AKCIJA ČOVJEKA I BOGA?

Apsolutno. Pa neće Bog na silu obratiti nekoga, ako taj svjesno ne želi obraćenje. Čovjek obraćenik, ili, tada, još neobraćenik, nije svjestan zapravo. On negdje po ljudski traži izlaz. Traži novo promišljanje, traži novi modus života svoga. Jer, očito negdje duboko, fundamentalno, nije zadovoljan s onim kako čini i živi.

I onda se dogodi - a to je već zreli teren ili izorano srce i duša te osobe - dogodi se milosni Božji zahvat na plodno tlo. Tada se rodi potpuno novi čovjek. Ali, čovjek mora biti negdje spreman, negdje u traženju novoga životnog izričaja. Nove šanse životne. I onda Bog intervenira u duši. Jer, ako je čovjek kamena srca i dalje slijepo hoda u provaliju, ja mislim daje milost Božja i kod takvih ljudi. Ali, mi govorimo o intervenciji Boga i čovjeka, i tu se to dogodi. Jer, čovjek treba nekada

lupiti glavom o pod da bi se otriježnio. A nekad i gubitkom voljene osobe ili vlastitom smrću dođemo do obraćenja i potpunog životnog preokreta. Novog života i životnog puta.

TO SU ONI JAKI, DRAMATIČNI MOMENTI. A ŠTO JE S ONIM PRIJELAZOM IZ RUTINSKOG ŽIVLJENJA VJERE U PUNINU VJEROVANJA?

Govoriš, dakle, o ljudima koji su u vjeri odgajani, ali sve je to negdje mlako, bez začina?

DA.

Ne može se u duhovnome putu, u duhovnome sazrijevanju stajati. Ili napreduješ, ili nazaduješ. Ako si toliko nazadovao, pa makar bio i kršten, i vjeru kroz djetinjstvo primio, ako si i toliko nazadovao, kad-tad će te Bog negdje prizemljiti i dovesti doma. Ali, najgore su faze ni ovamo, ni onamo. Mlakost kršćanska. Smrznuti kršćanski osmijeh. To je ono nešto najgore za mene. Kad se kršćani nasmiju iz kurtoazije, iz neke uštimane kršćanske kurtoazije. To je grozno. Bez srca i duše. A svima nam se to zna dogoditi. Ja sam uvjeren da ti ljudi mogu jedno vrijeme tako, ali kad-tad Bog će ih dovesti k pameti.

ALI, TO, BEZ SRCA I DUŠE. TO MOŽE BITI AFEKTACIJA VJERE, ALI MOŽE BITI I ONAJ POVREMENI POTPUNI OSJEĆAJ PRAZNINE. ZA OVO DRUGO NISI KRIV. JE LI TO KRIZA VJERE? I MAJKA TEREZA JE U SVOM DNEVNIKU PISALA NEŠTO O TOM POVREMENOM OSJEĆAJU POTPUNE PRAZNINE. ŠTO TADA ČINITI?

Tek tada moliti. Nipošto ne mijenjati molitvu od vremena milosti do vremena krize. Ono što sam činio kad sam bio u milosti, činim isto tako i kad mi je teško. Čak tada još i više vapiti Bogu. Poznata je ona izreka Tereze

Avilske: Ljubila bih te, Bože, i da Neba nema. Ne poradi nagrade i raja nebeskoga, već radi Tebe, Bože, samoga. Dakle, to je ta duboka mistika gdje čovjek toliko ljubi Boga da mu ni do čega nije stalo nego do Boga samoga. I kad je najteže, ostaje vjeran Bogu.

A što se tiče dnevnika Majke Tereze, ja sumnjam koliko je on objektivan, a koliko su to stoje objavljeno mediji napuhali. Ja sumnjam. Jer, nigdje Crkva nije službeno progovorila, a toliko u medijima o tome.

PA, AKO MEDIJI I JESU DODALI, MAJKA TEREZA BILA JE SAMO ŽENA. I SIGURNO JE PROLAZILA SVOJE PRAZNINE. ALI NIKADA NISMO VIDJELI PRAZNINA U NJEZINU DJELOVANJU. TA NJENA USTRAJNOST JE NEVJEROJATNA.

To je njena najveća veličina. Ona je imala tu milost da, dodirujući bolesnika i gubavca, ima osjećaj da dira Krista. A onda joj je Bog u jednom razdoblju oduzeo tu' milost, ali se na njoj to nije primijetilo. Ona je s jednakom ljubavlju i žarom činila isto stoje činila i dok je tu milost imala. To je njezina veličina. I poruka svima nama da nećemo moliti Boga samo kad nam je lijepo, nego i kad te Bog stisne, kad se sakrije.

A ŠTO JE S PRAZNI, RASTRESENIM MOLITVAMA? ZNAŠ ONO: ZDRAVO MARIJO, MILOSTI PUNA... JOJ, POČINJE FILM... DOGAĐA SE. SVIMA.

Po meni, ni jedna molitva ne može biti prazna. To je

nesvjesna molitva, ali ne znači da nije od Boga uslišana. Osoba koja moli "Sveta Marijo, Majko Božja..." a kroz glavu joj leti ima li sutra što jesti, pa se onda vrati - "moli za nas grešnike" - to su misli koje nas često remete u molitvi. Ne znači da takva molitva nije iskrena i od srca, samo to spada u kategoriju površne i nesvjesne molitve, koja se često tako i iskazuje. Problem je samo molitva koja se moli iz koristoljublja. Ili ona koja čak može biti i grješna.

GRJEŠNA?

Recimo: molim Te, Bože, da se moj susjed...

... POSKLIZNE.

To onda više ne možemo molitvom nazvati, nego čistom magijom. Ili nekim perverzijama i bolestima u pristupu molitvi.

Na svim sam svojim seminarima govorio o tri kategorije molitve. O ovoj nesvjesnoj molitvi, o molitvi meditacije ili svijesti, i o molitvi srca, odnosno kontemplativnoj molitvi. Ovo o čemu sada govorimo, to lutanje misli, nesvjesna je molitva. Ljudi odu na misu, pročita se evanđelje, propovjednik kaže koju lijepu riječ, završi misa, ti pitaš čovjeka stoje u Svetom pismu bilo pročitano - nema pojma. Jer su mu misli i srce bili na nekome drugome mjestu. Ne znači da Bog i takvu molitvu ne čuje, ali ta osoba ima od nje male koristi. Nikakve. Čak i osjećaj grižnje savjesti.

BOLJE ONDA NIŠTA?

Tako je. Radije onda pusti to, pa kad je čovjek pribrani i koncentriraniji, neka onda moli.

**MNOGI LJUDI DANAS PRAKTICIRAJU NEKU SVOJU PRIVATNU
VJERU. U SMISLU - JA, MOJA SOBA, MOJ BOG. U CRKVI,
KAŽU, IMA LJUDI KOJIMA TAMO NIJE MJESTO, ILI JE SVEĆENIK
DOSADAN, I TAKO, SVAŠTA IH SMETA.**

Usporedio bih to s ovim: akoja u životu doživim neko prekrasno, genijalno, radosno iskustvo, ja automatski imam potrebu podijeliti to iskustvo s ljudima do kojih mi je stalo. Dakle, osoba koja je doživjela susret s Bogom - a stoje veće i silovitije od toga! - ona samim tim ima potrebu da to automatski podijeli sa zajednicom, s obitelji, s prijateljima koji će je u tome razumjeti. To je zakon spojenih posuda. Prema tome, ne postoji individualna molitva koja me ne bi otvarala za socijalnu potrebu. A ne postoji ni to da bi se netko angažirao u Caritasu bez individualnoga rasta u Bogu.

To je spojeno. U tome se kršćanstvo razlikuje od hinduizma, budizma itd. Oni tamo - nirvana, nekakvo zadovoljenje s bogom, "ja i moj Bog". I dok su oni tako bili u nirvani, Majka Tereza je skupljala djecu iz kontejnera.

Dakle, ako sam bliže Bogu, ja ne mogu ne biti socijalno otriježnjen i ne učiniti da to što nosim u srcu ne podijelim s ljudima oko sebe. To je kršćanski put. To je, zapravo, put Crkve, do Kristova drugoga dolaska. To je put Duha Svetoga. DIJELITI zajedno. Zajedno Lomiti kruh. Zajedno oko Kristova stola. Zajedno u obiteljima. Zajedno!

Ja sam rekao svim molitvenim skupinama koje su posljednjih godina došle u Betaniju: onog trenutka kada vi dovedete molitvu u svoju obitelj, i vaša obitelj postane istinska molitvena zajednica, tada će sve kvazimolitvene zajednice izgubiti smisao postojanja. I

to je cilj: vratiti molitvu u obitelj. Jer, obitelj je prvotna molitvena zajednica ili Crkva u malom.

Ja ne moram kao majka i žena trčat' preko puta u neku crkvu i tamo molit' Boga, a puštat' muža i djecu bez ručka. Ili da svatko od njih ide svojim putem, a ja ne znam gdje su, jer dotle "ližem" oltare pred kipom Majke Božje. Tu, po meni, nešto ne štima. Sto se time postiže? Može se postići samo odbojnost supruga i djece prema Bogu i Crkvi. Zato što majka bježi od svoje temeljne odgovornosti da bi zadovoljavala neku svoju frustraciju i prazninu u duši. Naravno, govorim o onim krajnostima. Cilj istinske molitve jest dovesti je u srž, u obitelj.

DRUGIM RIJEČIMA, DJELOVATI U VJERI? PO VJERI ČINITI?

Ako sam vjernik, ja imam iskustvo Boga i Božje blizine, i ne mogu a da to ne podijelim s ljudima koje volim. Bili to moji prijatelji, obitelj, znanci, ljudi s kojima radim. Oni to na meni vide. I automatski svojim djelovanjem tada obračam.

ŠTO JE VJERSKI FANATIZAM?

Vjerski fanatizam je sve ono što ide u suprot komplementarnosti ili u suprotjednom zdravom, uravnoteženom suživotu, od obitelji do svakog drugog socijalnog okruženja.

Idemo pojednostaviti. Fanatizam je, zapravo, bolest. Doslovce. Fanatizam, i dođemo praktički do terorizma. Dođemo do toga daje neka osoba kadra staviti dinamit oko struka i ubiti sebe i stotine ljudi oko sebe, jer je zaglibila u fanatizam. A to je bolest duha. Ne

psihe. Duha. Možeš imati nobelovce, ljude koji su učinili genijalne stvari u životu, a da su na području duhovnoga fanatici. Po meni, Bin Laden je izuzetno inteligentan čovjek. Je li Hitler bio neintelektualan? O, bio je on i te kako pametan i načitan, i znao je što radi. Alije bio fanatic na svoj način. I poveo je mnoge u fanatizam. Bio je sukus fanatizma u ono vrijeme.

Prema tome, ima genijalnih ljudi u povijesti čovječanstva, velikih lidera, velikih voda, velikih karizmatika. Karizmatična osoba, ali je fanatic. Alije duševno bolestan. Hitler je bio karizmatik, ali nisam ja izmislio koncentracijske logore. On ih je izmislio. Tito je bio karizmatik. Ali, nisam ja izmislio Goli otok. Izmislio gaje drug Tito i njegova Komunistička partija. To je, po meni, fanatizam. Zastranjenje duha. Ne dao nam Bog više takve povijesti!

Navezanost

ŠTO JE TO NAVEZANOST?

O navezanosti možemo govoriti s nekoliko strana. Prvo, jedno je navezanost gdje sam ja stekao fizičku ovisnost o nekoj stvarnosti. Drugo je navezanost gdje sam stekao psihičku ovisnost o nekoj stvarnosti. A treće je navezanost na neku stvar ili način usađenog ponašanja gdje sam stekao duhovnu ovisnost. To se zove habitualno stanje, grješno ponašanje ili ponašanje grijeha.

To su tri kategorije koje s različitih strana možemo sagledavati. Jedna je tjelesna, druga je psihička, a treća je duhovna ili habitualna navezanost.

Ako ja bez neke stvari ne mogu, bilo daje to stvar, osoba, događaj, karijera, uspjeh, posao, novac, seks, alkohol, droga, bilo što - onda ja, u toj mjeri bez koje u toj stvari ne mogu, u toj mjeri sam manje slobodan. A sloboda je najveći blagoslov jer ljubav se rađa iz slobode. Nema ljubavi gdje nema slobode. Ako ja bez neke osobe ne mogu, u toj mjeri u kojoj sam ja rob te osobe ili sam joj potčinjen, onda je pitanje koliko će

moje djelovanje na tu osobu iznjedrili za nju dobro, a koliko će biti uvjetovano mojom reakcijom na nju. Dakle, to je vrzino kolo. Ne samo što sam ja ovisan o toj osobi, nego svojim ponašanjem, svojom ovisnošću o njoj, tu osobu navezujem na sebe. Ako je to samo tjelesna razina, onda se to donekle da riješiti. Ako je psihološka - da se i to riješiti. Pa i duhovna se daje, ali u toj dimenziji problem je sve dublji i dublji.

KAKO SE TE STVARI RJEŠAVAJU?

Tako što čovjek prozre svoju navezanost. Prozre svoje demone, recimo to tako. I kaže sam sebi: pogledaj što mi ta stvar radi. Koliko me ta stvarnost ubija. Koliko me zarobljava, koliko mi zlo čini. Moramo prozreti svoje demone i stvari na koje smo navezani. I kad shvatiš, kad postaneš svjestan što ti ta stvar čini, otpast će sama od sebe. Oprosti im, Oče, jer ne znaju što čine, kaže Isus s križa. Nisu svjesni. Jedan mistik je rekao: malo dijete igra se s ridovkom ili nekom otrovnom zmijom. Ali ono ne zna koliko je ta zmija otrovna. Onog trenutka kad bi postalo svjesno, bacilo bje iz ruke istog trenu.

Pitanje navezanosti, dakle, pitanje je koliko smo mi istinski svjesni. Koliko je to svjesnost našega srca, a koliko je samo znanje našega uma. Jer, čovjek zna da ga cigareta ubija. Zna, ali i dalje puši. Ali onog trenutka kad postane svjestan... Nazove me doktor i kaže: imaš rak pluća. Ako ne prestaneš, gotov si! Sto radim? Istog trenutka automatski ostavljam cigaretu. Postao sam svjestan. I ta svijest učini da čovjek čak ni apstinencijsku krizu ne prođe. Svijest toliko rastrizuje čovjeka da čak i objekt navezanosti izgubi na svojoj snazi.

JE LI TEŽE KAD JE POSRIJEDI NAVEZANOST NA LJUDE?

Kao i kod ostalih navezanosti. Svaki je čovjek enigma za sebe. Ima ljudi koji svjesno dopuštaju da robuju drugim ljudima, jer "bolje je primiti bar malo pažnje, nego ostati bez ničega". A tu opet dolazimo do onog fundamentalnog - da nitko nije sam, jer Bog je uz nas. Pitanje je koliko su ljudi svjesni da imaju Boga uza se i da mogu živjeti sami.

U jednom afričkom plemenu, kad netko nešto pogriješi, kazna je da ga izopće iz tog plemena. I ti ljudi, kad ih izopće, umiru od tuge. Jednostavno umru. Jer je u njihovoj formi mentis, u njihovome duševnom sklopu, usađeno da ne mogu opstati bez plemena. Da mene netko protjera iz Hrvatske, ne bih umro. Vrlo dobro bih se snašao u Americi, u Australiji, u Papua Gvineji, bilo gdje. Zbog čega onda taj član plemena umire? Zbog ropstva, zbog čipa u glavi da ne može opstati bez, izvan. Tu istinu sada primijeniti na sve - na cigarete ili ljude - treba samo okrenuti čip u glavi i reći: da, ja mogu funkcionirati i bez toga. Ja savršeno mogu biti sretan i bez alkohola, i bez cigarete, i bez droge. Samo je pitanje volje, svijesti i vjere u Boga. Jer, ja ponekad ne mogu, ali Bog može. Ne mora čovjek biti savršen i svet da bi bio svjestan ovih stvari. Sve dalje je onda pitanje vjere i milosti Božje. Ovo je istinit događaj. Zablokirala su se vrata jedne saune. A u sauni temperatura može biti i do 100 stupnjeva. Ljudi koji održavaju saunu spustili su temperaturu na otprilike 15 do 19 stupnjeva. Čovjek u sauni je dehidrirao i umro. Jer je u glavi mislio daje u sauni 100 stupnjeva.

Ogromna smo mi enigma. Sto mi stavimo sebi u glavu,

dobro ili zlo, to postaje stvarnost našega života. A sad zamisli kakve su tek dramatične posljedice kad takvim rezoniranjem, takvim "mišljenjem", prosuđujemo druge ljude.

JE LI I VJERA TERAPIJA PROTIV NAVEZANOSTI?

Pa naravno. Čitao sam svjedočanstva nekih ljudi koji su prošli logore i patnje, među inima i svjedočanstvo Edith Stein. Opstali su, kažu, oni koji su imali vjeru.

Kada ti oduzmu sve ljudsko, i kada ti ubiju svaku nadu, i kad nema apsolutno nijedna zraka svjetlosti, i kad se boriš za koranicu kruha, ostaje ti jedini Bog koji je jedini spas. Čovjek može jako dugo bez hrane, bez vode manje. I na batine se može priviknuti. Ali mora imati u duši, u srcu svom duboki fundament i biti čvrsto ukorijenjen u Bogu da bi izdržao.

ZAR NIJE ONDA NAVEZANOST TEST NAŠE VJERE?

I da i ne. Jer, neki su navezani i na Boga. Neki su navezani na religiozne obrede. Sve je u našoj glavi. Stvarnost koju vidim kroz svoje oči, srce, dušu, um - pitanje je vidim li ja stvarnost onakvu kakva jest ili onakvu kakvu je želim vidjeti. Dakle, ako idemo do tolike dubine, onda stvarno možemo reći da ima ljudi koji su navezani i na Boga. Koji neće učiniti neki grijeh zato jer se boje Boga da ne završe u paklu. Pa onda više ne govorimo o slobodi, nego o uvjetovanosti, o bolesnoj navezanosti na Boga. To nije strahopoštovanje pred Bogom, nego strah od Boga i Božje kazne. Eto ropstva i navezanosti! Ja ne znam što gore od takvog pristupa u životu može biti. I onda se pitam: gdje je tu vjera?

Vjera je u onoj slici Boga koju čovjek nosi. A u strahu, opet kažem, nema Ljubavi.

TA TVOJA LJUBAV! PO TEBI, IMA LI UOPĆE KOGA U PAKLU?

Ima. Vragova. U paklu su po meni samo vragovi. Čovjek koji zavrijedi svojim životom pakao, sigurno ga nije zavrijedio svojim djelima, nego svojim slobodnim, svjesnim i namjernim opredjeljenjem mimo Boga i Božjega plana. Jer smo svi slobodna bića. Ako bi neka ljudska duša slobodno, svjesno i namjerno htjela otići u pakao, tada postaje ono što u paklu jest. Po meni, u paklu nema ljudskih duša, već vragova.

ALI, AKO JE NETKO U ŽIVOTU UČINIO STRAŠNE STVARI...

Mogu li reći ovo: nitko za Ljudskoga života ne može zavrijediti pakao, niti svojim djelima učiniti stvarnost svog života takvom da zapečati taj pakao kao ono što mu je dano. Mi živimo u materijalnome svijetu koji je vrlo ograničen. Pitanje je koliko smo do kraja slobodni, koliko smo do kraja svjesni, koliko to što činimo činimo zaista namjerno, i koliko je to sve skupa toliko velika materija da bismo bili u smrtnome grijehu. I da bismo se nakon svih tih grijeha svjesno, slobodno i namjerno odlučili za pakao.

Ja govorim o ovoj dimenziji: svatko od nas nosi sebe na času smrti. Ostaje tijelo, ali ono što ja jesam, moja duša i srce, dolazi pred Boga. U tom susretu, u tom pogledu s Bogom oči u oči, neki ljudi mogu tada svjesno, slobodno i namjerno reći Bogu: ne! Tada za njih ostaje samo jedno: pakao.

Tek tada, nakon smrti, mi možemo reći da smo do

kraja svjesni i do kraja slobodni. Da vidimo stvarnost kakva jest i da namjerno činimo to što činimo. Do tada, nitko od nas, po meni, nije do kraja svjestan, do kraja slobodan, i nitko do kraja - uključujući ta dva uvjeta: svjesnost i slobodu - ne čini namjerno tešku materiju i smrtni grijeh. Čak ni samoubojice nisu, po meni, do kraja svjesni i slobodni, niti čine suicid namjerno. Sve je veliki upitnik. Tek nakon smrti, kad se susretnem s Bogom, oči u oči, kad vidim svu dimenziju i misterij postojanja života, ako se tada odlučim za pakao, to nisam mogao učiniti drukčije nego slobodno, svjesno i namjerno. Tada više nisam ljudsko biće, nego sam vrag. Zlo.

I ONDA NEMA VIŠE "... I DOVEDI U RAJ SVE DUŠE, A OSOBITO ONE KOJIMA JE POTREBNO TVOJE MILOSRĐE"?

Ima, ali se misli na duše u čistilištu. Ako ja imam prljavo odijelo, a želim ići na svadbu, kako Isus kaže, ja moram imati dostojno odijelo. Moje srce i cijelo moje biće želi biti s Bogom, ali moje odijelo nije dostojno Boga. I ja moram proći svoje čišćenje. To su ljudi u čistilištu koji su nekim uvjetovanim stvarnostima, svjesno ili nesvjesno vezani uz neko prokletstvo, uz neke neriješene situacije, radnje, djelovanja, čine. Netko, na primjer, umre u proklinjanju, u smrtnome grijehu. Netko umre, a svađao se s rodbinom zbog dva metra zemlje. Netko umre u nekim okolnostima poput prometne nesreće i nije u dostojnom stanju za biti s Bogom. Ali, kad ugleda Boga i tu milinu vječnosti raja, on poželi biti tamo, ali nije do kraja pročišćen. Dok ne riješi sve vremenite kazne, sve vezanosti duše i tijela uz materijalno, uz zemlju gdje je boravio i bio, tada po-

stoji faza koju Crkva tumači kao čistilište. Jedno stanje pročišćavanja ili davanja zadovoljštine za prošlost, grijeha i habitualna stanja duha za života. Dakle, duša se opredijelila za Boga, ali još Njega nije dostojna dok se ne dade zadovoljština.

KAKO SE TA ZADOVOLJŠTINA DAJE?

Pa, evo nekoliko primjera. Imao sam puno slučajeva molitve egzorcizma nad ljudima kroz koje su se javljali pokojnici. Ne zlo, Sotona, nego doslovce duše pokojnika koji su kroz te osobe vapili. Što da učine, gdje da se nešto otkopa, u zidu, pod podom, koju zadovoljštinu treba dati da bi njihova duša bila očišćena i otišla Bogu. U smislu da se ispravi nepravda i riješe situacije koje oni za svog materijalnog života nisu htjeli ili nisu stigli riješiti. To su nevjerojatne stvari. O tome Crkva jako malo govori, ali ja životom stojim iza ovoga što kažem. Naslušao sam se primjera i situacija gdje se, bilo kroz san ili kroz egzorcizam, ili kroz neku posebnu molitvu, očituje ili se otkrije gdje je korijen stanja te osobe koja trpi zbog duše pokojnika, zbog prokletstva vezana uz nešto ovozemaljsko. Tako da doslovce ima slučajeva gdje, tek kad smo otkrili uzroke, kad smo odslužili mise, taje duša našla mir i spokoj. A javljale su se preko medija, uglavnom kroz snove svojih bližnjih ili kroz parapsihološke fenomene - lupanje vrata, škripu, plijesan po zidu. Čak su neki ostavljali tragove po zidovima. A da ne govorimo o egzorcizmima. Dok smo molili, te duše su se glasom javljale kroz osobu koja je u tom trenutku egzorcizma bila zaposjednuta. Ne opsjednuta. Zaposjednuta. Zaposjednutje dio te osobe, gdje se kroz glas ili kroz

govor manifestirala potreba duše pokojnika, jer uistinu stoji i ono biblijsko: Očevi naši jedoše kiselo grožđe, a djeci zubi trnu.

A puno je teža i zahtjevnija situacija kad se egzorcizam susretne s praiskonskim Zlim. Sotonom. Ali to je već neka druga tema.

KOLIKO MOLITVA MOŽE UTJECATI NA SPAS DUŠE U ČISTILISTU?

Jako puno. Jako. Molitva, a vrhunac je sveta euharistija i misa za pokoj duše.

A AKO NEMA TKO ZA NJIH MOLITI?

Moli Crkva. Molitva Crkve kao zajednice zadovoljština je za duše u čistilištu.

Ma, rekao bih ovo: nije meni problem s ljudima koji su zaposjednuti. Jer ti su ljudi svjesni da imaju problema s demonologijom i zato i dolaze tražiti pomoć. Ti su ljudi već crkveni. Meni je problem s ljudima koji hodaju po ovome svijetu i svjesno čine zlo. Koji su svjesno, koliko svjesni mogu biti, na strani masonerije, sotonizma, gaženja ljudskog dostojanstva, pedofilije, prostitucije, trgovine ljudima, terorizma. Ti ljudi, koji neće doći tražiti pomoć od Crkve i od Boga, to su opasni ljudi. Neće doći jer su već toliko zatrovani da su donekle već i opredijeljeni za zlo, samo je pitanje koliko su toga svjesni.

KAKO BI SE KRŠĆANIN TREBAO ODNOSITI PREMA TAKVIM LJUDIMA? TEŠKO JE OTETI SE NEGATIVNIM EMOCIJAMA.

Molitva. Blagoslov. Ja sam dužan, kad sam izazvan, kad

sam suočen s nekim stvarnostima, činiti po Božjem. A ako nisam imao priliku biti suočen s nekim silovateljem ili sotonskim svećenikom, na primjer, što ja mogu nego samo moliti jer znam da negdje takvi ljudi postoje. Ali, ako se suočim, onda sam dužan učiniti sve da utječem na te ljude da se vrate Bogu. Sve, baš sve, po svim svojim ljudskim sposobnostima i po Božjoj milosti da tog čovjeka dovedem na put Božji. To sam dužan, jer inače griješim propustom. Ako neki čovjek preda mnom psuje Boga, ja griješim propustom ako mu ne kažem: oprost, ti mene kao čovjeka vrijeđaš jer ja Boga molim i volim. Boga se moli. Takvom reakcijom ja ga već upozoravam, budim mu svijest. To je jedan primjer. Isto vrijedi i za sve veće stvari od toga.

ALI, OBIČAN ČOVJEK, VJERNIK, ŠTO JE NJEMU ČINITI?

Učiniti sve da bi se spriječile posljedice njegovog zla i djelovanja. Ako ne pali jedan religiozni, vjerski pristup, tada se treba držati pravila državnih, svjetovnih, moralnih, etičkih zakona. A to je: ako netko ugrožava svoj život i život svoga bližnjega, imamo se pravo zakonski boriti. Jedan čovjek može biti tako opsjednut zlom da nož stavlja pod vrat ili pištolj u usta svojoj ženi, ili siluje vlastitu djecu. I, sad ćemo mi to tolerirati? Nećemo. Taj čovjek ugrožava dobro drugih ljudi, čak i svoje, i mi smo dužni takvu osobu staviti pod zakonske normative. Ako ne pali ništa vjerničko, pali iza rešetaka.

ŠTO SU NAPASTI I KUŠNJE?

Jedno je napast, drugo je kušnja. Kod napasti se uvijek radi o zlu. Zlo ili Sotona je to koje napastuje. A kod

kušnje, posrijedi je Bog. Bog je taj koji nas kuša. Ali ni jedna stvarnost, ni napast ni kušnja, ne događaju se bez Božjega dopuštenja. U Knjizi o Jobu, kad se Bog obraća Sotoni nakon stoje ovaj zatražio od Njega da napastuje Joba, Bog mu tada kaže: sve mu oduzmi, sve mu možeš oduzeti, ali život mu poštedi. Jer, život pripada samo Bogu. I istina je daje Jobu pobijeno sve blago, sve kuće spaljene, žitnice uništene, djeca, sve. Prijatelji su ga napustili, na kraju je u čirevima umirao. Na koncu mu je i žena rekla da prokune Boga. Ali Job je ostao vjeran Bogu. To je, Božji Job. Božji čovjek, Sotonom prokušan. Dakle, Bog se može čak i Sotonom poslužiti da pročisti ili ojača i posveti tu osobu. U slučaju padre Pija, ili Ivana od Križa, svih velikih mistika općenito, Bog se, 'ajmo to tako grubo reći, i Sotonom poslužio da bi te ljude pročistio i doveo do sebe. Bliže sebi. Ni napastovanje, dakle, ni kušnja, nisu bez Božjega dopuštenja. Samo što napastovanje dolazi od strane Zla, a kušnja od Boga. Bog je taj koji nas kuša.

AKO JE ODUPIRANJE NAVEZANOSTIMA I NAPASTIMA IZRAZ PRIVRŽENOSTI BOGU, MOŽE LI U PODLIJEGANJU NAVEZANOSTIMA I NAPASTIMA BITI ISTODOBNO I OTVORENOSTI ZA BOGA?

Čovjek je istovremeno i navezan i otvoren za Boga. Da, moguće je, jer milost Božja prolazi kroz sva stanja, pa i stanja navezanosti, napasti i kušnje, i resignacije ljudske, zarobljenosti duše. Milost Božja sve to prožima, prolazi kroz to, samo je pitanje hoće li čovjek to osjetiti, odreagirati, i uz poticaj Božji početi raditi na sebi. Naravno, sve je u Božjim rukama. Ne umanjujući ljudsku slobodu.

VIDIO SI PUNO SMRTI?

Jesam.

KAKO IZGLEDA SMRT?

Samo jednu sam smrt vidio gdje je čovjek čupao plahtu sa sebe i kao bijesni pas izdahnuo. Sve ostale smrti su bile vrlo spokojne, mirne, u okružju obitelji, ljudske topline, uz sakramente, molitve i upaljene svijeće. Uz jedno predanje sebe.

Za mene je smrt nešto prelijepo. Smrt kao pojam zapravo ne postoji. Nego taj prijelaz. A, to je novi početak, novo rađanje. Mi plačemo jer ne znamo kamo idemo. Dijete kad se rađa plače, jer iz majčine utrobe ide u svijet, a smrt je odlazak iz zemljine utrobe u vječnost. Čovjek plače, ali to su više suze raskajnice, mira, oprostjenja, suze uzbuđenja pred vratima smrti. Gotovo bih rekao - suze ljudskoga adrenalina. A često, kada dođe taj čas smrti, fiziološki je to neka omamljenost gdje se čak i bol prigušuje. Neka omaglica uma, spokoj i predanje zadnjega daha. Toliko sam ja vidio. Samo jedno proklinjanje je bilo na samom času predanja života.

ŠTO MISLIŠ O SVJEDOČANSTVIMA O KLINIČKIM SMRTIMA?

Prije par mjeseci došla mi je jedna osoba u Betaniju na duhovni razgovor i na ispovijed. Ja sam je pitao da li njeno svjedočanstvo smijem govoriti, s tim da joj, naravno, ne otkrivam identitet. Prema tome, smijem. A to stoje ona govorila bilo je nevezano uz sakrament ispovijedi. Dakle, ovo govorim uz njeno dopuštenje.

Ta osoba imala je srčani udar. Odvedena je na hitnu i tamo su je reanimirali. Duša je izišla iz tijela i osoba je vidjela, od negdje kao s plafona, vidjela je svoje tijelo, liječnike, sve. Čak je vidjela da je jedan doktor imao čelicu na glavi. A kad se prignuo, vidjela je da mu iz džepa viri plavi čepić kemijske olovke. Dakle, vidjela je apsolutno sve. I sve se to kasnije potvrdilo. Ali ono šokantno što mi je ta osoba rekla je ovo: velečasni Zlatko, tog trenutka preda mnom se događa borba za moje tijelo, jer, kaže, to nisam ja, to je moje tijelo. Ja od gore, s plafona negdje gledam sve to, a meni u mislima

ništa drugo nego - alkohol.

Znaš stoje šokantno kod toga kad čovjek analizira: to da mi, onakvi kakvi jesmo kad nas zatekne čas smrti, ono što ja jesam, ono na što sam vezan, ono čega sam rob, ja to nosim u svu vječnost. Dakle, za života nam se čistiti i oslobađati da bi nam čas smrti bio čas slobode, oslobođenja i novoga rađanja. To je šokantno, da u trenutku takvogajednoga čina, ti ne misliš ni na što drugo - ma, kakav Bog - nego na bocu. Stvarno šokantno.

Naravno da je ta osoba nakon toga ozdravila od alkoholizma. Jer ta iskustva tik do smrti ostavljaju nevjerojatne pozitivne posljedice. Ljudi poslije potpuno promijene svoj život i postanu duboki, duboki vjernici. I to preko noći. Jer to iskustvo se ne može usporediti ni s jednim materijalnim iskustvom. Da, mi u tom času sebe nosimo sa sobom onakve kakvi jesmo. Jer, to sam ja. Ja nisam ni ruka, ni noga, ni srce, ni pluća. Da mi sve to zamijene, ja sam opet ja.

PA DOBRO, ŠTO SAM ONDA JA?

Sto sam ja? Sva memorija tijela, psihe i duše - srca. Jer,

upitna je, gledano materijalno, i memorija mozga. Jer, mozak je stepenica ispod duševne stvarnosti. Duša i srce - mislim na duhovno srce, ne na ovu pumpu koja tjera krv kroz žile - jesu koncentrat mene u kojima je upisana sva memorija. A ta duša je tada i sada nepromijenjena. Samo prelazi u drugi oblik. Dakle, što je u meni sada, to je i na času smrti. Sto sam ja sada, to sam i da sada umrem. Jer, ono veće uključuje ono manje, a to je memorija psihe. I ono najniže, a to je memorija tijela.

SVE ČEŠĆE SE GOVORI: U BIVŠEM ŽIVOTU BIO SI, U BUDUĆEM ČEŠ BITI... REINKARNACIJA JE JAKO UŠLA U UPOTREBU, A I MNOGI SU KRŠĆANI OKO TOGA ZBUNJENI.

Majka Tereza, koju ja zapravo već sveticom proglašavam, pripremala je lomače i hinduistima i buduistima, i svima koji su u svojoj religiji imali vjeru u reinkarnaciju. Da, pripremala im je lomače da ih spali, jer oni vjeruju da, ako se tijelo ne spali, ne može se reinkarnirati. Ona koja je praktički svetica u Katoličkoj crkvi, poštivala je njihovo vjerovanje u reinkarnaciju. Ja nisam pozvan uvjeravati nekoga - reinkarnacija ili uskrsnuće - da ili ne. Ja mogu samo reći daje samo jedan život, i to govorim kao katolički svećenik, ali i po svom dubokom uvjerenju. Mogu reći daje Krist, pobijedivši smrt, otvorio predio stvarnog uskrsnuća. Tako da mi je gotovo prenaivno razmišljati da ću se jednoga dana roditi kao ovaj ili onaj, ili možda kao sveta krava. Zar mi nije dovoljno ove moje doline suza i životnoga puta koji sada živim? Po menije uskrsnuće, u koje osobno duboko vjerujem, uistinu to. A ostavljam mogućnost drugima da vjeruju u ono što žele.

Pa i Pavao kaže: "Ako, naime, mrtvi uistinu ne uskrsavaju, ni Krist nije uskrsnuo. A, ako Krist nije uskrsnuo, bez ikakve je vrijednosti vaša vjera; vi ste još u svojim grijesima."

Izazovi ovog vremena

PAPA IVAN PAVAO II. GOVORIO JE O TOME KAKO POSTOJE OKOLNOSTI U KOJIMA ZLO MOŽE PROIZVESTI NEKO DOBRO. MISLIO JE, PRI TOME, NA TOTALITARNE SUSTAVE, NACIZAM I KOMUNIZAM, ZA KOJIH JE CRKVA BILA IZNUTRA SNAŽNA, "SABRANA U JEDNO". GDJE SMO DANAS?

Ja bih rekao kako je u komunizmu bilo puno lakše. Jer, tada smo bili "bijeli i crni". Kršćani ili komunisti. Ali, ovo vrijeme je opet plodonosno u onom smislu što traži jake ljude. Samostalne ljude slobodnog duha. Da bi bili Božji, takvi moraju biti. A onda će nužno znati i od ovog sistema otvoriti ona prava vrata za one koji će ih htjeti slijediti. Tako da mi se ovo vrijeme čini plodonosnije od vremena komunizma. I izazovnije, svakako. A to da vrag radi - radi. Radi jer Bog zlato u vatri kuša. Ako svog ljubljenog Sina nije poštedio kušnje u pustinji, pa gdje će nas?! Prema tome, svaki sustav u kojem je veća prisutnost zla ili kušnje na Božje ljude, po meni je milosrdnije vrijeme od vremena kada se Crkva javno proganja. Ovo sofisticirano, liberalizirano, globalizirano vrijeme, puno je opasnije za

čistoću duše i srca vjernika nego vrijeme komunizma i drugih totalitarizama. Opasnije, ali i plodonosnije. Jer pročišćava. Ili - ili.

**MOŽE LI SE LIBERALIZAM SMATRATI NEKIM OBLIKOM
TOTALITARIZMA?**

Može. Liberalizam ima svoj početak i svoj kraj. Svoja obilježja, zakonitosti, norme ponašanja. To je svojevrsni totalitarizam, isto tako. Isto kao i svi IZMI - individualizam, terorizam, virtualizam, senzacionalizam, banalizam... To su totalitarizmi novoga doba.

Da, i te kako.

Koliko Liberalizam ograničava, sputava slobodu čovjeka! O tome bi se cijela studija dala napisati.

Možda i više nego otvorena agresija totalitarnih režima. Jer, kao što su Ivana Krstitelja u tamnicu stavili i glavu mu odrubili, a on je bio duha slobodna... tako i ljudi koji u zatvoru nedužni završe, koji su na Bleiburgu, ili na Golom otoku, ili u Jasenovcu završavali, u duhu mogu biti slobodniji od Tita ili Poglavnika u ono vrijeme. Dok ovo sadašnje vrijeme zarobljava samu dušu. Dakle, ima tendenciju da zauzme psihi, način razmišljanja, način djelovanja, način života, filozofiju, duh da ti zarobi. Utoliko je, gledamo li s ovog aspekta, ovo vrijeme totalitarnije nego neka prethodna.

Ovaj liberalizam i demokracija.

TO JE VEĆ PRAVA ZNANOST! ZAROBLJAVANJE SLOBODOM.

Vrlo perfidna. Sve ti daje da bi ti uzeo duh. To je lice Sotone. Sve ti ponudi, u svjetlu ti se prikaže. Sve ti daje, ali ima svoje uvjete. Ti zaigraš na ono slatko,

kao svije L? Ili, može te do kraja pročistiti, da budeš Božji, ali onda si stvarno mučenik u ovome vremenu. Na svim razinama društva, od maloga djeteta, preko školske dobi, do starosti.

U svim strukturama društva današnjim, stil života od kršćana čini mučenike ako žele živjeti po Božjem. To su mučenici. Oni su ismijani ako Boga žive danas. To znači da nikoga ovaj sustav ne štedi. Ovaj sistem čini razdjeljenje. Ono stoje Isus rekao: "Razdijelit ću oca od sina, majku od kćeri, muža od žene, žito od kukolja." Ili ćete biti Božji, ili vas neće biti.

To je to. Daj čovjeku sve na slobodu, toliko mu daj materijalnoga blagostanja da mu se osali srce i duša, tako da više nije kadar razmišljati zdravom pameću. Da više nema snage, jer je otupio boriti se za opstanak duše. Jer ima toliko svega u izobilju da je postao bolestan, obijestan, devijantan, degradiran, nemoralan i otpao od Boga. To je totalitarizam koji ne ubija samo tijelo. Jer, "ne bojte se onih koji ubijaju tijelo!" Nego - ubija dušu čovjekovu. Ubija način razmišljanja.

Gledajmo televiziju, čitajmo novine. Cime oni to hrane dušu čovjeka? Što će biti za 30 godina? Sociolozi bi trebali razmišljati i odgovarati na ta pitanja.

Po meni, doći će jedna velika katarza, globalna, gdje će biti ili - ili. Tijek događaja ide ka katarzi. K pročišćenju. Neminovno. Ne treba čovjek biti prorok. Samo malo zdrave pameti da bi se vidjelo da ovo vodi k stvarnoj katarzi.

**AKO NI ZBOG ČEGA, ONDA ZATO ŠTO KAOS NE MOŽE BITI
DUGOROČNO STANJE?**

Apsolutno. Ovo nije na duge staze. Ovo je toliko sve

dublji i dublji jaz između bogatih i sirotinje, u svim državama na svijetu. Ne možemo reći više Istok - Zapad u geopolitičkom smislu. Zapad i Istok su u Hrvatskoj. Zapad i Istok su u Njemačkoj. Zapad i Istok su u Americi. Zapad i Istok su u svim državama. Točnije, danas je to podjela na sjever i jug. Toliko je nepravdi, toliko je u nebo vapijućih grijeha, toliko grozota danas, da mora doći do jednoga globalnog čišćenja, ali na osobnoj razini. Globalnog čišćenja koje će zahvatiti svakog čovjeka ponaosob. To će biti čišćenje.

Jer, Drugi svjetski rat nije zahvatio osobnu razinu čovjeka, lako je bio, je li, kao nekakvo globalno čišćenje. Ali na osobnoj razini nije došlo do čišćenja ljudi. A sada dolazimo do trenutka kada ne možemo govoriti u pojmovima tipa "treći svjetski rat". Ne, ne. Nego, doći će do faze kad će se čovjek u sebi morati pročistiti. Ako želimo opstati. Tko uspije to čišćenje izdržati, taj će opstati. To ne mogu dalje objašnjavati, ali doslovce tako u duhu osjećam i vidim.

POLITOLOZI, SOCIOLOZI, NA OVO ĆE TI REĆI DA JE TA KATARZA SVAKOG PONAOSOB CISTA UTOPIJA.

Sociolozi nisu antropolozi. Oni gledaju socijalne, vanjske uvjete i čimbenike i na temelju toga prosuđuju socijalna stremljenja i kretanja u društvu. Antropolozi su oni koji se bave čovjekom kao takvim. Misterijem čovjeka. Dakle, mi smo ovdje dotaknuli sociologiju i antropologiju. Naravno da će sociolozi, ako su samo ograničeni na vanjsko gledanje društvenih zbivanja, ne shvaćajući dubinu ljudske duše, a pogotovo ako nisu k tome i teolozi, a da ne kažem i duhovni, naravno da će imati nešto reći o ovome. Ovakav pogled može

razumjeti samo čovjek širine srca, koji negdje shvaća i vanjsko i unutarnje, i sebe samoga, i Boga, i svakog čovjeka. Bakica na selu možda ovo prije razumije nego neki doktor sociologije. Dakle, ovaj pogled na život, po meni, tiče se čovjeka srca. Jedne širine normalnog shvaćanja života i budućnosti. Jer, ja ne govorim ovdje kao sociolog ili antropolog. Daleko bilo od toga. To bi za mene bilo parcijalno gledanje čovjekove osobnosti i slobode.

ŠTO NAJVIŠE MUČI DANAŠNJEG ČOVJEKA? KOJI PROBLEMI?

Neznanje. Predrasude. Pomanjkanje ljubavi, pomanjkanje mira u duši. Stresan život. Materijalistički pristup životu. Pristup iz koristoljublja. Oholost. Egoizam. Manipulacijski pristup životu. Život u laži. Pomanjkanje istine. A onda gubitak slobode.

A DEPRESIJA I USAMLJENOST?

To su samo plodovi takvog pristupa životu. Usamljenost vodi u depresiju.

KOLIKO SMO DUŽNI POMAGATI A DA NE POTROŠIMO VLASTITU SNAGU? POGOTOVO KAD SE TRUDIŠ, A REZULTAT JE NULA.

Ma, ne može pomaganje drugima pojesti vlastitu snagu. Vlastita snaga se gubi kad čovjek to radi iz koristoljublja. Onda se istroši. Ako to radiš iz ljubavi, snaga se ne gubi nego dobiva. A pomoći ćemo onoliko koliko možemo. Kao da sami sebi pomažemo. Ako slušaš svoje srce i ono što ti Bog u srcu kaže, onda

nećeš pogriješiti. Isus je isto nekad bježao u samoću.

Rekao bi učenicima - 'ajmo na drugu obalu. A ono cijele mase za njim tamo. Nekad bi ostao jer bi se sažalio. Nekad bi pobjegao jer mu je trebalo mira. Svakako, što god da je učinio, učinio je ispravno jer je slušao Boga u sebi. Tako i čovjek. Ne na uštrb svojeg odnosa s Bogom nekome pomagati, jer neće moći. Treba naći pravu mjeru, ali odustati nikada.

TEOKRACIJU SI SPOMINJAO KAO PRINCIP IZNAD DEMOKRACIJE. BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC DEFINIRA JE KAO LJUBAV ZA BOŽJI ZAKON I NJEGOVE ZAPOVIJEDI. "SAMO PO BOŽJEM ZAKONU, A NE PO LAŽNIM NAČELIMA OVOGA SVIJETA", KAŽE ON. JE LI TO TO?

Apsolutno. Najveći umovi kroz povijest, kao i ovoga vremena, došli su do zaključka: ma, kakva demokracija! Jedino što može spasiti čovječanstvo, jest Božji zakon. Teokracija. I mislim da kolektivna svijest čovjeka mora kad-tad doći do toga.

TI ZNAŠ REĆI - OVO SU OVA VREMENA, ONO SU ONA VREMENA. U OVA VREMENA TEOKRACIJA SE ČINI BAJKOM. REKLA BIH DA SMO BLIŽI PISANJU AMANDMANA NA DESET ZAPOVIJEDI BOŽJIH. DA BISMO SE ZAKONSKI USKLADILI S BOGOM, ZBILJA NAM TREBAJU AMANDMANI.

Da. Izgleda da - da. Ali ne nama. Njima.

ZAR NE SVIMA?

Ne. Ima ljudi kojima to ne treba. Zapravo, ima ljudi kojima su dovoljne samo dvije zapovijedi ljubavi. Jer u

njima imaju sve. Pa i deset zapovijedi Božjih.

A ŠTO ĆEMO S "NE POZELI"? LJUDI SMO. ČOVJEK POŽELI ŠTOŠTA ZA ŠTO BOG KAŽE DA NE POŽELIMO.

Zato što u tom čovjeku nije do kraja Bog u srcu. Pa onda poželi malo desno, malo lijevo.

I ŠTO ONDA?

Čovjek se razvija i mora na svojim pogreškama učiti. Dok ne dođe do onog stupnja da mu je Bog zaista ispunio srce. Da ne može više poželjeti ništa doli Boga jedinoga. I sve što poželi, poželjet će samo da se Bog kroz to proslavi. Jer mu je Bog prvotni cilj, i motiv, i razlog, i nakana. Sve.

SAMO, KOLIKO BI NAM ŽIVOTA TREBALO DA DOBEMO DO TOGA?

Nekome ni tri života ne bi bila dovoljna. To je sad već i pitanje lijenosti ljudske, i koječega. Ja mislim daje svakome za njegova životnoga vijeka dovoljno i iskustva, i primjera, i padova, i mogućnosti, i svega, da može doći do toga. Ono stoje najgore, jest ono Augustinovo: "Bojim se Boga koji prolazi i više se ne vraća."

A, BRAČNA VJERNOST? LAKOĆA RAZVRGAVANJA BRAKOVA?

Pitanje iz kojih razloga ljudi ulaze u brak. Ulaze u brak razmišljajući što će dobiti s tom ženom. Na prvome mjestu je: ona me seksualno privlači. To je jako važna komponenta. Zamisli - njega privlači. A ne pita se

privlači li on nju. Na drugom je mjestu: ona će mi roditi djecu. To je za muškarce također jako važno. Na trećem: bit će mi žena, drugim riječima - kuhat će mi, prati, čistiti... I, ako tako misli, onda definitivno krivo misli.

A ona razmišlja: on me seksualno privlači, on će biti otac mojoj djeci, on će radit', on će me zaštitit', on ima, ne znam, ovo ili ono. Opet krivo. I onda se čude što se brakovi raspadaju. A da ne kažem da su ga prethodno iskonzumirali do ludila. I što nose u taj brak novo i svježije i Božje? Ništa. Ljudi, dakle, na potpuno krivim postavkama grade brakove. Potpuno krivo.

Ima ljudi koji su u svom životu svoju seksualnost zadovoljavali, i zadovoljavaju je u braku, ali su čisti.

A ima ljudi koji nikada u životu nisu živjeli seksualno, ali nisu čisti. Ima takvih prljavih, pohotnih, požudnih, ludih srdaca. To je istina. Čistoća je pojam koji vrijedi za sve. I one u braku, i one u celibatu.

Ima danas toliko promiskuitetnih muškaraca i žena, ali kamo sreće da su neki od njih bludnici! Jer, jedna bludnica hrani svoju obitelj. A ti promiskuitetni ljudi nemaju svoju obitelj. Tko njega ili nju čeka doma? Oni su sami. Kamo sreće da su bludnici! Tada bi za njih vrijedilo ono Božje: bludnici i carinici preteći će nas u Kraljevstvo nebesko.

Promiskuitetni, to su Božja, razigrana, nesvjesna dječica, potrebna ljubavi i pažnje, i što mi više pljujemo po njima, to više hranimo njihovo ludilo. To su usamljeni ljudi potrebni istinske ljubavi. Prema tome, dajmo im tu ljubav. Zašto ih osuđujemo? Tko je bez grijeha, neka prvi baci kamen. Govorim, ne spominjem imena. Tko ima uši, neka čuje!

MLAD SI SVEĆENIK, MLADI TE VOLE. OSJEĆAJU DA ĆEŠ IH RAZUMJETI. MA, KOGA ĆEŠ TI UVJERITI DA NE IDE U PREDBRAČNE ODNOSI? RECI ĆE TI - PA AKO JE IZ LJUBAVI, ONDA JE PO BOŽJEM.

Ne, ne moram ja nikoga uvjeravati. Ja s mladima Boga molim. Ja s mladima pjevam Bogu. Mise služim. Učim ih Boga moliti. Učim ih da se druže, da budu otvoreni životu. Veseli, da žive svoje mladenačke živote. Da budu slobodna duha, ali Božji. To je naš razgovor. Može biti čistoće u predbračnim odnosima. Naravno da može. Ima priprostih duša koje imaju odnose prije braka a da im uopće nije do svijesti daje to nekakav grijeh, ili ne znam što. A čine to iz čiste ljubavi, zaista iz prave ljubavi. Ali, mi ovdje govorimo o ljudima koji imaju znanje. Kome se više da, od njega se više i traži. Govorimo o jednoj probuđenoj, Božjoj odgovornosti u našem životu. O jednom zdravom, Božjem, odgovornom pristupu braku, roditeljstvu i odgoju. Ima jako puno ljudi koji znaju sve ovo o čemu govorim. Samo, malo ih je koji se usuđuju to izreći.

LJUDI KOJI SU PROŠLI KROZ RAZNE OVISNOSTI, A OSOBITO KROZ DROGU, SVI ONI GOVORE O VAŽNOSTI ČISTOGA ŽIVOTA. ZAŠTO?

Zato jer to nam daje veliku snagu. Kao i post, recimo. Koju to snagu daje! Ako ja, recimo, ne jedem tri dana, kako uživam u korici kruha! Uživam, doslovce. Ta korica kruha ima tisuće okusa. I onda znam cijeniti. Ljudi koji čisto žive, oni imaju toliku životnu energiju za ljude oko sebe, za djecu, za mlade, za stare, za bolesne, za čovjeka. Energiju univerzalnu, tu jednu

Ljubav. Vole ljude jer se nisu istrošili. Otvoreni su u ljubavi. Da, to ima velikih, genijalnih posljedica za pravi duhovni život. Zato je celibat nezamjenjiv po tom pitanju.

Ljudi su opterećeni pojmom celibata. Jer, mnogi su u celibatu, a ne žive čistoću. Govorimo o čistoći srca, koja vrijedi za ljude u celibatu, i za ljude koji su u braku. Ta čistoća nas odgaja. To je ono sveto.

PREMA SVETOM PISMU, SMISAO JE CELIBATA U "NEPO-DIJELJENOSTI KOJOM SE ČOVJEK VEŽE UZ GOSPODINA".

SLAŽEŠ LI SE S TIM?

Pa naravno! Ako mi sve srce i biće čezne za Bogom, onda ih ne mogu ni s kim više dijeliti. Pa, to je isto kao i kod čovjeka prema čovjeku. Gotovo svi od onih stotina ljudi koji su mi priznali da su prevarili svoju ženu... Znaš, muškarac može imati samo jednu ženu koju stvarno voli. I žena muškarca, isto tako. Ali su slabi, pa su prevarili. I žena mu je oprostila, i on se ispovjedio, i Bog mu je oprostio, i sve. Ali to više nikad nije isto. Dakle, to je to nepodijeljeno. Ili sam do kraja dan Bogu, ili tom čovjeku - pa preko njega Bogu. Ne može se služiti dvojici gospodara, jer je duša tada podijeljena.

Ja sam svoj život dao za ovo što radim, i ne bih se mogao do kraja srcem posvetiti ženi i djeci i ovome što radim. Ne bih mogao jer bih površno radio i jedno i drugo. Ovo je odabir moga srca. Ovo nije moja žrtva, to je dio mog života. To sam ja. I neću reći da se žrtvujem. Ne. Ja volim, ja živim, ja ljubim. Zahvalan sam ljudima koji mi dolaze jer mi potvrđuju da je dobro raditi to što radim. I kažem im: ljubite me, ljudi

moji, da bih mogao živjeti. Ljubite me jer i ja vas želim ljubiti. Jedino to je smisao života - ljubiti i biti ljubljen.

PO TEBI, "SAMO JEDNOM SE LJUBI"?

Upravo ta univerzalna ljubav dovodi nas do toga da volimo zapravo sve. Ali kad govorimo o ljubavi između dviju osoba, ja mislim da - da. Ja mislim da svatko od nas ima jednu srodnu dušu, koja nije smetnja Bogu. Jer, upravo ljubeći Boga, i ljubeći tu dušu, to ide i na sve ljude. Jedna univerzalna Božja ljubav ne može mene osakatiti ili osiromašiti za ljubav prema drugim ljudima. Pa to bi bilo suludo!

IZVANBRAČNA DJECA? NEKA SE PLANIRAJU, NEKA SE "DOGODI".

Ako se to čini svjesno, onda je to vrlo glupo. Ako se "dogodilo", onda ga imam. I odgajam u ljubavi koliko god mogu, jer mi je darovano. I to je dijete Božji život, kome ćeš dati sve iz ljubavi, ali ćeš mu sve po istini i reći. I to te dijete tada sigurno neće osuđivati. Ali, da ga ja planiram - sad ću ja ići na umjetnu oplodnju, ili muškarcu neću ni reći jer samo hoću dijete i bit ću samohrana majka jer ja sam "emancipirana žena" - vrlo egoistično i bolesno. Ta žena misli samo na sebe, a ne i na dijete koje će pitati gdje mu je tata. Vrlo glupo.

KAKO TI LAKO RJEŠAVAŠ STVARI! NEKI U CRKVI BISI NE.

A što tu Crkva može?! Crkva si ti ako si krštena. Crkva su čak i oni koji nisu kršteni, a žive po Božju. Crkva su

ljudi. Ne čine čovječanstvo policija, vojska, liječnici, političari. Tako ni Crkvu ne čine samo pape, biskupi, kardinali... Čovječanstvo su ljudi. Crkva su ljudi. Svi koji su kršteni u toj Crkvi. Crkva je i ta žena kojoj se dogodilo izvanbračno dijete. Tako treba gledati na stvari. A u toj Crkvi ima pojedinaca koji mogu sagraješiti, učiniti krivo, koji mogu ići protiv Boga. I onda su to ti pojedinci koji imaju svoje ime i prezime.

A ne Crkva.

SAMO, ŠTO ĆE TI NA SVE OVO REĆI ŽENE U FEMINISTIČKIM POKRETIMA?

Sto se tiče svih tih feminističkih pokreta danas, o tome bi se dalo puno raspravljati. Koliko je tu, u biti, čežnje, patnje, pomanjkanja ljubavi. Koliko pomanjkanja iskrenosti, koliko oholosti, ludosti, zavedenosti. Ja bih ovo rekao svim tim ženama u jednoj rečenici, pa nek' srcem čuju što ću im reći: ponavljam, iza svakog velikog muškarca stoji jedna mudra žena. U konačnici, i moja mati, koja me rodila. Ako i nemam ženu u braku, ali je mati ta koja stoji iza mene. I Krist je imao ženu. Svoju Majku Nebesku. A iza svake velike, uspješne žene, koja ima karijeru, tko stoji?

NE ZNAM. MUŠKARAC?

Dao Bog! Usamljenost. Stoji usamljenost. Dao Bog da je muškarac! Ali ja sam se uvjerio da stoji usamljenost.

ISTINA JE.

Usamljenost.

NITKO.

Nitko ne stoji. Doista. S toliko sam velikih, uspješnih, utjecajnih žena razgovarao koje, samo ako su iskrene i ponizne bile tada, priznale su ovu istinu. Mi muškarci ne možemo bez pravih žena. Vaša je uloga silno velika. Ali, ja se pitam: zašto žene hoće biti muškarci, kad nisu? A neka se zapitaju one koje budu ovo čitale, ali ne pljujući po meni, ili - nek' pljuju, briga me. Ali neka se zapitaju srcem: jesu li sretne? Tko ih ljubi? Koga one ljube? Za što žive i što će biti sutra kad prestane njihova karijera? Jesu li ostvarene kao žene? I, ostvarene kao majke? I, ja kao otac? Jer, nije biološko očinstvo jedino. Ja imam stotine djece, pa sam više na koljenima za zdravlje te dječice nego njihovi roditelji zajedno. To je vrlo relativan pojam očinstva i majčinstva.

ALI, TREBA RAZLIKOVATI USAMLJENOST KOJA SE DOGODI IZ NESRETNIH OKOLNOSTI, OD USAMLJENOSTI KOJA PROIZIĐE OD ODABIRA ŽENE DA, UVJETNO REČENO, BUDE MUŠKARAC?

Svakako. Ovo drugo, to znači ići protiv Božjih postavki koje su takve i takve. Ako je ovo zeleno, onda je zeleno. Ako je nebo plavo, onda je plavo. Ili, ako je dano takvo, onda je dano takvo, i gotovo. I, što imam ja tu onda nešto?! Meni je smiješno bilo što tu više komentirati. Kako tko sije, tako će i žeti. Svatko je slobodan, a meni je reći što trebam reći.

Ali, volio bih i ovo reći uspješnim muškarcima koji nisu Božji. Mogu oni pred televizijskim kamerama obmanjivati cijelu naciju i cijeli svijet. Ali, kad se vrate doma, svoju ženu ne mogu. I to im je najveći križ. Jer

žena svog muškarca poznaje. I taj, ako je i uvjeren da je svih obmanuo, ma nju nije. E, to je križ pokvarenim muškarcima i karijeristima. Ali i njoj.

Toliko, a propos, da ne misle feministkinje da sam protiv njih. Ne. Ja sam samo za Božju stvar. Ja jesam za ravnopravnost spolova. Naravno. Ali svatko u ovom društvu, u svojoj obitelji i u svom osobnom životu ima svoje mjesto, svoje načine ostvarenja svog cilja i osmišljavanja svog života. Naravno, ako muškarac zlorabi svoju fizičku nadmoć nad ženom, onda feministički pokret, u smislu udruživanja i pomoći zlostavljanim ženama, ima i te kako smisla.

BIOLOŠKI I PSIHOLOŠKI, ŽENA JE ŽENA, A MUŠKARAC JE MUŠKARAC.

Naravno. Ne mislim ja da, ako žena nije u braku, ako ne rodi djecu, ne postane majka, da ona nije ostvarena kao žena. Ne. Ne mislim ja tako. Ja govorim da je njoj usađeno upravo to. Ta svijest, to biološko, to je ona. I, ako to pogazi na užrb nečega drugoga, nikada neće biti sretna. I toga su i one svjesne, samo neće to priznati. Bježe od te činjenice.

HRVATSKA PRIHVATA ZAKON O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE. ON OTVARA MOGUĆNOST DA HOMOSEKSUALCI SKLAPAJU BRAKOVE I POSVAJAJU DJECU. KAKO TI GLEDAŠ NA TO?

Kada govorimo o zakonu o suzbijanju diskriminacije, koji je, na žalost, u našoj državi prihvaćen, onda treba naglasiti sljedeće: ovdje se ne radi o kanonskom zakonu ili pravu. Ovdje se radi o zakonu koji je takozvani organski zakon. A naziva se tako jer on, kad stupi na

snagu, obvezuje sva normativna i druga državna tijela da moraju postupati u skladu s njim. Gotovo da ima status ustava. Nema normalnog, socijalnog čovjeka koji ne bi htio štititi svakog pojedinca. Ali ovdje se ne radi o tome. Ovdje se vrijednosni sustav manjine nameće kao vrijednosni sustav većini!

O toj se perverziji radi ovdje. To je vrzino kolo, koje će nam se razbiti o glavu, i već se razbija. A sve to zbog nekih u vlasti koji žele biti europskiji od Europe.

A ŠTO SE TIČE HOMOSEKSUALACA?

Ja njih uopće ne osuđujem. Pa Bog ih voli kao i svakog čovjeka. Ja ovdje ne želim govoriti negativno. Negativnosti je dosta. I crnih kronika i svega. Svi mi imamo svoje dobre i slabe strane. Ja baš sada želim govoriti pozitivno o tim ljudima. Ono u što sam seja uvjerio jest da mnogi od njih imaju izgrađen osjećaj za socijalnu pravdu. To su pretežito jako kreativni ljudi. Imaš ih u sportu, u umjetnosti, u Crkvi, u politici. U svim strukturama društva. Neki od njih su zaista požrtvovni. Jako podupiru razne humanitarne akcije po svijetu. Mnogi od njih su slobodna duha, stoje u biti dobro. Ali su baš zbog toga često u životu hodali po rubu, i tu slobodu duha skupo plaćali. Gledajmo pozitivne strane. Pa, nisu se oni sami stvorili takvi. Premda, mnogi i jesu.

KAKO?

Predavajući se bez borbe protuprirodnom bludu kao normalnom. Teško je ulaziti u sve razloge koji do nečega dovedu. Ja

ovdje dodirujem samu bit problema. I, stoje zanimljivo, ti ljudi, ako zaista svoju seksualnost predaju Bogu, ako žive onu čistoću, onu ljubav prema Bogu, a onda i prema čovjeku, o kojoj sam govorio, ti ljudi mogu zaživjeti i samo srce mistike. Jer, patnja pročišćava, a mnogi od njih su ljudi koji pate. Samo, takvi neće na gay parade. Kao što nijedan heteroseksualac koji u ljubavi živi svoju seksualnost, nema potrebe vikati po cesti što je. Svi ljudi, i heteroseksualci i homoseksualci, trebali bi krenuti u jednu uljuđenost i intelektualno promišljanje nečega stoje drukčije.

Ako postoji jedno iskreno, otvoreno srce, u Bogu utemeljeno, pa možeš ti biti što jesi. Jer, različitosti nas mogu samo obogaćivati, a ne osiromašivati. Ja se ne bojim homoseksualaca. Ja se ne bojim niti homofoba. Ja se "bojim" klerofoba. Ako ćemo već govoriti o tome da se netko nekoga treba bojati.

ZAŠTO SE "BOJIŠ" KLEROFOBA?

Zato što su to, po meni, toliko zaslijepljeni ljudi da se usuđuju i samoga Boga prosuđivati preko jednog grešnog svećenika. I onda s čitavom tom stvari manipuliraju.

A TO DA HOMOSEKSUALCI POSVAJAJU DJECU? PA LJUDI BI MOGLI PREVENTIVNO POČETI DAVATI PISMENE ZABRANE TAKVA POSVOJENJA ZA SLUČAJ DA IM SE, NE DAJ BOŽE, NEŠTO DOGODI.

Danas je sve moguće. I nemoguće je moguće. Ali, u svemu, jako mi je smiješno ovo: oni koji se bore protivjedne tradicionalne obitelji - otac, majka, dijete

- traže svoju obitelj. Bore se protiv obitelji, a hoće obitelj! Oni sebi uzimaju za pravo da ne rađaju, nego - vi ćete ih roditi, a mi ćemo ih odgojiti. Koje su to ludosti! Da se zakoni stvaraju po manjini. Na primjer, ako u vrtiću ima 40-ero djece, a roditelji jednog djeteta ne žele vjerski odgoj, 39-ero djece neće ga imati. Evo, to je to. Upravo tako.

JE LI TO TEROR MANJINE NAD VEĆINOM?

Apsolutno. To je već odavno, ali je sada i na papiru. I tome kraja biti neće.

KAŽEŠ, PROTIV SI DISKRIMINACIJE. ALI, UZMI BIBLIJU. U POSLANICI KORINČANIMA, NA PRIMJER, IZRIČITO SE NAREĐUJE ŽENAMA DA NA VJERSKIM SASTANCIMA ŠUTE.

To gledanje ti je gotovo sektaško. Uzeti iz konteksta jedan citat. Sveto pismo je pisano u kontekstu vremena. Sociološki, kulturološki. To je u onom vremenu bilo. Danas i te kako žena govori. Ja bih rekao da treba i više. Ali, Božjih žena nam treba.

UZ OSTALE KNJIGE, TI LJUDIMA PREPORUČUJEŠ I "NASLJEDUJ KRISTA" TOME KEMPENCA. GDJE, UZ OSTALO, STOJI: "NE BUDI POVJERLJIV NI S JEDNOM ŽENOM, VEĆ OPĆENITO SVE DOBRE ŽENE PREPORUČI BOGU."

Jako je lijepo to rekao.

JAKO LIJEPO JE REKAO? TO NIJE DISKRIMINACIJA?

Ali, to je preporuka čovjeku koji živi u celibatu. I, opet

u kontekstu onoga vremena. On daje savjet redovnicima, ljudima koji su u određenim crkvenim strukturama. U samoći, u molitvi. Ne ljudima koji su svjetovni. Zato, ne budi povjerljiv ni s jednom ženom, jer možeš biti povjerljiv jedino s Bogom. A u konačnici stoji i ona: proklet bio čovjek koji se uzda u čovjeka.

ŠTO MENE, MORAM RECI, POMALO I PLAŠI.

Osloniti bi se mogao, ali ne i uzdati. "Uzdati se" puno je veća, puno dublja stvar. Jer, čovjek je pokvarljiva roba, a riječi su vrlo nestalne. Uzdati se mogu samo u Boga. Jer Bog je vječan. Bogu ne trebaju naše riječi, već srce koje ljubi.

PAPA BENEDIKT XVI. DEFINIRAO JE DUHOVNE VJEŽBE KAO
"VJEŽBANJE U KRŠĆANSKOME ŽIVOTU", ODNOSNO KAO
"PRAVILNO ŽIVLJENJE ČOVJEČNOSTI", DUHOVNE VJEŽBE,
REKAO JE, VJEŽBANJE SU UMIJEĆA PRAVILNOGA ŽIVLJENJA.

Koje traje u svu vječnost. Jer, duhovne vježbe nas mijenjaju, a mi ćemo se mijenjati dok smo živi, a živi smo zauvijek. Znači, duhovna vježba je življenje u Bogu i reakcija tog života na mene, zbog koje se mijenjam. A to je dok sam živ. Zato, nikad dovoljno duhovnih vježbi. Koje ne moraju biti samo - idem na neki seminar. Sam, u svom privatnom životu živjeti s Bogom. Upravo to što kaže Papa - pravilno življenje čovječnosti.

ZATIM, KAŽE RATZINGER, KAD SI NA DUHOVNOME SEMI-
NARU DOBIO TAJ POTICAJ, ONDA TREBA HTJETI.

A ja bih laički rekao: kad nekoga volim, ništa mi za njega teško učiniti nije. Onda se ne radi o htijenju, nego - činim jer te volim, jer me vučeš, a Bog vuče k

sebi. To je htijenje. To je nadilaženje sebe, jer ljubav nadilazi sve.

TAJ DODIR BOGA - TREBA LI SVJEDOČITI SVOJE ISKUSTVO DRUGIMA ILI NE?

Nekada da, nekada ne. Jer je Isus rekao: ne bacajte biserje pred svinje. Nekima koje je ozdravio Isus je rekao - idi se pokaži svećenicima, ovima ili onima. A nekima je rekao da šute o tome.

PO KOJIM JE KRITERIJIMA TO GOVORIO?

Isus je govorio po tome stoje znao. Po kriteriju unutaršnjeg nahođenja da se zaista neke stvari ne baca i ne govori ljudima za koje osjeća da puca iznad glava. Danas se mi često zapletemo u to. I riskiramo da ljudi pogaze to stoje tebi sveto. Neću se, dakle, izlagati. Neću bacati bisere pred svinje. Neću, ako vidim da nema pozitivne reakcije, efekta. Onda ću radije šutjeti. Jer, ili će me krivo shvatit', pa ću učiniti veće zlo, ili će me ismijati. Nekada smo u životu toliko izazvani da moramo biti kao Krist. I ismijani, i sve' drugo, jer istina mora biti istina. Ali to samo kad smo izazvani da moramo birati ili - ili. E, tad biram, makar to bilo nekome ludost. Za svinje. A to svinje ne kuže. Ali, onda sam k'o Isus Krist, pa nek' me ismiju radi Krista. Ili neka me ne shvate, kao što njega nisu shvatili. Ali, kažem, to tek kad sam izazvan u životu. Dakle, kad druge okolnosti životne to od mene zatraže, i Bog me dovede u tu situaciju. A ne kad ja to po svome nahođenju želim. Svjedočit ću, znači, tada kad je socijalna prilika zrela, kada su ljudi spremni, kada ja osjetim da je to to. Kad

vidim da nije, zašutjet ću. Jer, oni ne mogu shvatiti svu dubinu onoga što ja nosim u srcu i što im želim reći. Jer tada mogu pogoršati, ili postići samo to da popljuju ono Božje u meni. U tome treba biti mudar.

AGNOSTICIZAM JE, KAŽE BENEDIKT XVI., PREPORUKA DANAŠNJE TEHNIČKE CIVILIZACIJE, "PROSVIJETLJENOGA" VREMENA. BOG? MOŽDA JEST, A MOŽDA I NIJE.

Ti su najgori. Ti neopredijeljeni. Nesvrstani novoga doba.

PO VJERI SE ŽIVI ILI NE ŽIVI. MOŽE LI SE UOPĆE ŽIVJETI AGNOSTIČKI?

Ne može. Možeš živjeti, ali kako? Tako da sve stavljaš u isti koš. I, što od toga živiš? Opet živiš neki svoj individualizam. To je ravni put k samoći, praznini, i u konačnici - k očaju. Relativizam, a on vodi nužno k praznini i očaju. To je samoća ovoga društva. Rak-rana na osobnoj razini. A globalno je samo odjek osobne razine. Agnosticizam i ateizam su duhovni pojam za materijalizam. Prakticiranje materijalističkog stila života. Uživaj, uživaj, uživaj. Dokle? Srce ostaje prazno. Istrošeno. Ono što radim, ma što god to bilo, mora me dubinski činiti sretnim. Ne privremeno, već fundamentalno. Kada je ono temeljno, sreća, mir, ono dubinski u meni zadovoljeno, onda je to što činim ispravno. To u meni je garancija, potvrda, daje to što činim u redu. Kad tako radim, nisam agnostik, sigurno. Nisam materijalist. Sve to ispražnjuje dušu i dugoročno čini čovjeka praznim, očajnim. A Krist ne ostavlja čovjeka u očaju.

Žrtva iz dobra, iz ljubavi, ne ostavlja čovjeka u očaju. Kad činim nešto što me istinski usređuje, i nakon toga osjetim mir i zadovoljstvo, to što činim, činim sigurno po Božju. To je način na koji se to može sagledati.

TI KAŽEŠ - ČINIM PO BOŽJU. ATEIST ĆE REĆI - ČINIM ISPRAVNO. NE GOVORIM O MILITANTNIM ATEISTIMA, VEĆ O LJUDIMA KOJI BI ŽELJELI VJEROVATI, ALI, JEDNOSTAVNO, NE MOGU.

Vjera je dar. Netko lijepo pjeva, netko ne zna usta otvoriti. Ali, i onaj tko ne zna pjevati, da se malo potruditi, svakako bi znao barem toliko zapjevati da barem ne para uši.

Tako, ako netko nema dar vjere, može je izmoliti. Ali, za molitvu treba ponizno srce, a ateisti su vrlo oholi.

Oni su lijeni, zapravo. Ako ne osjećaju, oni misle da to stvarno ne postoji. To su tvrdoglavi, lijeni, pomalo bahati ljudi, koji ne žele upoznavati, ili ući dublje u smisao života, u postojanje istine. Takva pitanja oni sebi ne postavljaju. Jer su toliko zarobljeni duhom vremena, materijalnim, da misle kako je to jedino što postoji. Ono što vidiš da je jedino što postoji?! Čovječe Božji!

To nije nijedan promil stvarnosti koja nas okružuje.

Onaj tko bi tvrdio da je ovo sve, bio bi lud.

ALI I TAKAV, "ZNAJSTVENO UTEMELJENI" ATEIZAM, KOJI FUNKCIONIRA NA PRINCIPU "DOKAZA", NEMOĆAN JE PRED PITANJIMA KRAJA I BESKRAJA, KONAČNOG I BESKONAČNOG.

Ne možeš razumom to objasniti, ali možeš negdje intuitivno, srcem to osjetiti. Što znači - oduvijek sam bio u Bogu? Mi smo oduvijek u Bogu bili. U njegovom planu.

Koliko je slika koje su, time što sam ih naslikao, postale materijalizirane. Ali, ima sada nekoliko slika u mojoj duši i znam da će one postojati. One već sada postoje u meni, samo trebam naći vremena da zamiješam boje i da to napravim. Tako i Bog. Mi smo u Bogu oduvijek. I zauvijek. Jer smo u njemu. S njime.

ŠTO AKO ČOVJEK NEMA DAR VJERE, A HTIO BI GA IMATI?

Onda ga nema. Ali, ako živi moralno, etički, i on se spašava po milosti Božjoj. Jer, koja ti je korist ako imaš vjeru, a nemaš djela? Djela opravdavaju vjeru. Samo, ne mogu oni kupiti milost dobrim djelima. Kod njih se umjesto eksplicitne vjere događa unutarnje opredjeljenje za dobro. To je unutarnji čin vjere. To je ta opcija preferentialis.

A, ima, opet, onih koji vjeruju, ali njihova su djela oholost. 1 Bog im je to dopustio. Čak se njima i poslužio e da ne bi netko preko njih ozdravio. Ali ti su sami sebe uništili. To su oni koji kažu: "Mi smo u tvoje ime propovijedali i liječili...", a Krist im na to odgovara: "Odlazite od mene, prokleti, ne poznajem vas". Dakle, krepostan život je bitan. Moralna, etična život.

Ako ti ljudi, koji nemaju dar vjere, žive tako, po prirodnim zakonima, oni se spašavaju po milosti Božjoj. Vjera bez djela je jalova. Djela potvrđuju našu vjeru. Ono što nekome nije dano, to se od njega i ne traži. Od onog kome je više dano, od njega se više traži. Ako nekome nije dan dar svjesne vjere, a on živi moralno, on se spašava po milosti Božjoj. To je tako jednostavno. Pa, Isus o tome govori. Sveti Pavao govori. Oni ljudi koji ne vjeruju u Isusa, oni ni ne traže pomoć od njega. Oni se neće osloniti na neku njegovu interven-

ciju, na neki njegov zahvat u svom životu. Nego će se
truditi dati sve od sebe da žive moralno. Nosit će svoj
križ i šutjeti, ne imajući izravno Isusa kao pomoć jer
nemaju vjere.

U vjeri nema kompromisa. Ili vjeruješ, ili ne vjeruješ.
Ne mogu vjerovati iz nekog razloga da bi zadovoljio
nešto treće. S vjerom nema kalkuliranja. Ako svodim
vjeru pod neku korist, onda to nije vjera, nego uvjere-
nje. A to je sasvim drugi pojam i to je, po meni,
najveće zlo za vjeru. Tada vjera slabi. Nestaje.

190

< 2

H

Biti čovjeku čovjek

**KAŽU DA SPADAŠ MEĐU SVEĆENIKE KOJI DAJU NAJMANJE
POKORE IZMOLITI?**

Ne znam. Ako je to tako, onda je to iz više razloga. Nebo, kraljevstvo Božje, ne može se kupiti ničim, pa ni pokorama, nego se tu radi o svijesti srca da pripadam Bogu. A čovjek može, nakon jedne iskrene ispovijedi, osjećati upravo to. Tada, izmolio on krunicu, dvije, tri, ili Oče naš, ili jednostavno preda mnom, nakon kajanja, zajedno sa mnom izmolio neku molitvu, ili učinio neko dobro djelo koje mu ja dam na raspolaganje kao svećenik, može za njega i za ljude oko njega biti plodonosnije nego da mu dadem, forme radi, da izmoli ovo ili ono. Dakle, svijest nakon ispovijedi da pripadam Bogu i daje Nebo meni darovano, i da me Krist čeka, i da mi je dana mogućnost novoga života, za mene je u ispovijedi važnija nego "odrađivanje" neke pokore. Tu se radi o svrsi zbog čega se nekome uopće daje neka pokora.

**IMAŠ LI OSJEĆAJ DA TE KAO SVEĆENIKA OBIČNI, PROSTODUSNI
LJUDI "UPIJAJU", A ONI NEKI DRUGI DA TE VIŠE ANALIZIRAJU?**

Samo zbog jedne stvarnosti svog života nikada se

nisam kajao pred Bogom. To su bile one stvarnosti koje su se prožele kroz momente kad sam grlio ljude. Ja znam u ispovijedi zagrliti i plakati s čovjekom, stisnuti potrebite na grudi. Ja jednostavno ne mogu drugo nego tako. Ja ljude volim i ako ih ne razumijem, lako mi je sve to toliko teško. Pokušavati ljudima kroz riječi objašnjavati, a kamoli kao svećenik nekakvu mjeru pokore davati. To je za mene bolnije nego za njih. Ja ih tada samo stisnem, zagrlim ih. Oni plaču, ja plačem. Za te se stvarnosti u životu nikada nisam, niti ću se ikada kajati. A pogotovo se neću pred Bogom sramiti. Evo, na to bih pitanje mogao ovako odgovoriti. Oni ljudi koji su dovoljno spremni srcem dopustiti da ih jedan svećenik zagrlji, poljubi u čelo i s njima zaplače, ti su ljudi spremni, po meni, i za sakrament milosti Božje, oprostjenja, pa i samoga Isusa Krista. Ti trenuci mi daju snage da idem dalje. Oni me čine takvim kakav jesam, čine me čovjekom i svećenikom.

MNOGI SU LJUDI PREKO TEBE OZDRAVILI. NEKA OD TIH OZDRAVLJENJA I MEDICINSKI SU DOKUMENTIRANA.

Ništa ja tu nisam mogao učiniti bez Boga. Ne ja.
Dragi Bog,

To je toliko ljudi da ih ja ni ne znam. To nije sve na popisu. Puno je to ljudi. Svi oni koji su otvorena srca bili, doživjeli su ozdravljenje od Boga. Netko na duhovnoj razini, stoje pretežno. Netko na psihičkoj, a netko i na tjelesnoj razini. Ali, nitko to još nije popisivao. To je nemoguće staviti u brojke. To ide Bogu na slavu. Ne ja, nego njihova vjera u Boga, njihova otvorenost srca prema Bogu. Ja sam kao svećenik ponudio sakramente, molitve za ozdravljenje, mise, sveto

ulje, bolesničko pomazanje, molitve oslobođenja. To je ono što sam kao svećenik bio dužan dati tim ljudima u potrebi. A plod tih molitvi je buđenje njihove vjere koja rađa plodom ozdravljenja.

JESI LI U TIM TRENUCIMA SVJESTAN DA LJUDE NEŠTO PROŽIMA, DA PROLAZE KROZ PUT OZDRAVLJENJA?

Apsolutno. To se vidi i na izrazu lica, u govoru, u katarzičnome čišćenju. To se vidi. Ja sam, naravno, svjestan da osoba ima određene borbe. U najmanju ruku borbe prihvaćanja svoje bolesti i pomirenja sa svojim stanjem. Prihvaćanja križa svoje bolesti. Kad čovjek uđe u tu fazu da je prihvatio, tek tada može i ozdraviti. Ja na ljudima vidim upravo te faze promjene. Od ljutnje što su bolesni, od silne nade i euforije da će im "Sudac pomoći", do konačnog shvaćanja da će im samo Bog i njihova vjera pomoći. Napokon, do prihvaćanja vlastitoga križa, do predanja života, do samoga sakramenta i njegove moći, i do ploda da su mnogi ozdravili.

To je, dakle, jedan proces. Ja te ljude imam pred očima od početka do kraja. Ne dolazi se do ozdravljenja preko noći. Ozdravljenje, zapravo, svi nose u sebi. Svi smo mi u sebi i zdravi i bolesni. I živi, i mrtvi. Pitanje je - što prihvaćamo i čemu smo povjerovali.

ALI, KOD TEBE OZDRAVLJAJU I DJECA? TEŠKO DA BI SE OVI PREDUVJETI MOGLI I NA NJIH ODNOSITI.

Da, imam iskustvo da su i mala djeca ozdravila. Da ih je Bog ozdravio. Da. Od raznih bolesti - leukemije, autizma, gluhoće. Ali, djeca najlakše dođu do Boga.

Zapravo, kod djece se ne radi o njihovu naporu da vjeruju, koliko o Božjoj inicijativi da preko te djece u duhovnom smislu ozdrave i da se obrate oni koji su tu djecu poznavali kao bolesne. Tako da se nikada dosad nije dogodilo da ozdravi dijete, a da se nisu obratili roditelji, prijatelji, obitelj. Dakle, ozdravljenje tog djeteta uvijek je imalo za posljedicu obraćenje svih koji su ga znali. Tako da u ovom kontekstu, kada Bog zahvaća dijete, vidim drukčije posljedice nego kada je to jedna odrasla osoba koja je ozdravila od, recimo, ciste na jajnicima ili karcinoma na dojci. Sasvim je drukčiji efekt takvog ozdravljenja koje se tiče osobno te osobe i njezina duhovnog rasta. Jer, kad je dijete u pitanju, onda to zahvaća širu socijalnu sredinu, odnosno one koji su to dijete znali. I zbog toga su, po meni, dječja ozdravljenja puno plodonosnija, jer imaju veći i dalekosežniji pozitivni efekt.

JESI LI SE IKAD PITAO ZAŠTO LJUDI TOLIKO HRLE U BETANIJU?

Jesam. I došao sam do više odgovora. Na tim seminarima su grupe od 80 do 100 ljudi, gdje se stvara jedna dinamika grupe, gotovo obiteljska atmosfera. Zatim, rekao sam, moj pristup ljudima nije stereotipan. Ljudi se kroz tri, četiri dana upoznaju, podijele svoje boli i patnje. Čovjek vidi: bolujem od raka, ali nisam jedini. I onaj, malo dalje, tamo, i on boluje od raka. Čovjek se suživljava i s drugim patnjama, a ne samo sa svojim. Utoliko su ti programi specifični i pomažu ljudima da lakše sagledaju svoj problem, svoju bolest i muku, i onda to tako dijele s drugim ljudima.

Možda ima nešto i u tome što sam kao svećenik neposredan u govoru, u propovijedima. Ono što

govorim prožeto je proživljenim, jer sam imao prilike slušati o toliko tragedija i patnji da ne mogu svisoka govoriti o nekim stvarima, nego se pokušavam suživjeti s patnjom čovjeka koji je ispred mene. Pa i iz te pozicije govorim o nekoj temi, o nekom životnom pitanju. I naposljetku, tu su i mogućnosti za osobni susret. Ti dođeš u bilo koju crkvu, ne možeš svećenika uhvatiti nakon mise. Jer, on se presvlači i odlazi. A ja sam na programima u Betaniji ljudima i svećenik za oltarom, ali i prijatelj u ispovjedaonici i na duhovnom razgovoru, gdje se samo njemu dajem. Nakon toga, na misi, to onda više nije odnos vjernik - svećenik, nego je to odnos brat - sestra, brat - brat. Dakle, u toj mjeri sam ja tim ljudima ono što bi trebao biti svaki svećenik. Ali nije moguće na župi biti toliko blizak, dok na ovim programima ja to sebi mogu priuštiti.

ZA TVOJIH PROPOVIJEDI ČOVJEK IMA OSJEĆAJ DA GA "ČITAŠ". DA GOVORIŠ BAŠ NJEMU.

Da, ljudi su mi znali reći da imaju taj osjećaj da baš njemu govorim, da riječi koje govorim doživljavaju osobno. To je zbog tog intimnog odnosa koji imam prema ljudima, ili ga postignem u dinamici grupe. To onda ne može nego pozitivnim plodom uroditi. Ali, ja vidim koliko je to potrebno današnjem čovjeku. Upravo to. Da im svećenik bude sve. Pošto-poto sve, da bi nekoga spasio i do Boga doveo. Operi noge, je li. Isus je apostolima oprao noge. Sto činim ja vama, činite vi drugima. Onda ne mogu biti odmaknut od nečije životne istine, nego prožet njegovom životnom istinom. I ta je riječ, po meni, onda evanđeoska. Riječ koja potiče, liječi, iz pepela diže. Ozdravlja. Tek tada

se može dogoditi Emanuel, s nama Bog, to jest Bog u mom srcu i u srcu te osobe. To nešto naše, posebno, neponovljivo, sveto. Eto, to radim. Puknutu trstiku vezujem. Onda to više nije moja misa koju služim za ljude ispred sebe, nego naša misa koju služim za ljude s kojima sam se suobličio. Misa koja je za te ljude i za mene euharistija u pravom smislu riječi. Zajedništvo oko jednog oltara. Oko Krista. Ja sam kao svećenik prvo za ljude, da bi misa koju služim i sakramenti onda bili za ljude.

MOŽDA NEMA SMISLA ŠTO ĆU REĆI, ALI, TEBE SE LJUDI NE BOJE. ALI, BAŠ TE SE NE BOJE.

Ja bih prestao raditi to što radim kad bi me se ljudi bojali. Nisam ja nametnuti autoritet. Autoritet izvire iz samoga mog poslanja, djelovanja. A to nije autoritet kojeg se treba bojati. To je ono što Krist kaže - biti brižljiv otac, brižljiv brat, ili sestra. Svakom sve, da nekog spasiš. A, ako iz tog djelovanja izvire autoritet, onda je to svakako Božji autoritet. I tu nema straha.

Nego ljubav. Razumijevanje.

Nema osuđivanja. Puknutu trstiku ne lamaj, nego zacijeli. Možda jedino, tko se koga boji - ja sam sebe.

Da ne bih... svi mi možemo otpasti od Boga i griješiti kao ljudi, krivim putevima ići. A, jer sam i ja samo čovjek od krvi i mesa i na životnome putu, u tom odrastanju, sazrijevanju Božjem... Želim biti dosljedan Bogu i evanđelju, a nije ga lako danas živjeti. Ako ima straha, nema ga od ljudi prema meni, nego od Sudca prema Sudcu.

DOLAZE TI BRANITELJI. ŠTO JE S NJIMA? ŠTO JE U NJIMA?

Jož, ne znam. I u tome je zapravo draž rada s braniteljima. To stoje svatko od njih, kao i svaki čovjek, poseban. Specifikum. Ali, ono što ih sve povezuje jest ljubav prema Hrvatskoj. A tu Hrvatsku i ja volim. Do bola je volim. I to što ja nisam mogao biti u prvim redovima, a tražio sam još kao student od biskupa da me pusti da odem u Liku, gdje god je bilo ratište, barem da nosim plahte, deke, ne znam, ali mi nije bilo dopušteno. Ja sam htio, ali mi nije bilo dano, i ja na neki način radeći s braniteljima proživljam svoj osobni Domovinski rat. U smislu da i ja nešto toj državi dajem, a kud bolje dati nego čovjeku koji je za tu državu već svoje dao. I dajući njima, ja indirektno dajem sebi. I jednostavno činim da pravda bude zadovoljena. Jer tim ljudima zaista treba dati. Najprije sebe, kao čovjek čovjeku, a onda ono što Božje nosimo. U tom pogledu ja i sebe doživljam pravim Hrvatom, a ne tajkunom koji je profitirao na hrvatskoj patnji. Jedino tako radeći mogu još živjeti u ovoj državi.

JESI LI IKADA OSJETIO, NE ZNAM, NEKI OTPOR, NEKU JEZU PREMA NEKOME TKO TI JE DOŠAO?

Jesam. I to tako lako osjete ljudi koji rade na svojoj duhovnosti. Koji su malo više duhovno senzibilizirani, pa osjete bilo drugog čovjeka. Ja to mogu osjetiti. To bude neki negativni osjećaj, čak iritacija od ljudi koji k meni dolaze kao da imam čarobni štapić. Koji, zapravo, ne daju ništa od sebe. Nikakvo iskreno davanje Bogu, nikakvu želju za promjenom nemaju. Nego, dolaze k meni doslovce kao jednom *newageovcu*, šarlatanu, magičaru koji će nekom magijom riješiti sve njihove

probleme. To se daje osjetiti. Onda im ja dadem ili samo kratki blagoslov i odem ča da ih više ne vidim, neka mi Bog oprost, jer nisu svjesni. Ja bih trebao sate i sate uložiti da ih uvjerim daje njihovo polazište definitivno protubožje i krivo, i da ne mogu na taj način dobiti ništa od Boga, a pogotovo ne od mene, jer ja nisam Bog. A drugi je način da molim molitve oslobođenja, koje onda uglavnom radim u tišini, u srcu, u sebi, i tada, ako ljudi zaista jesu zatrovani demonologijom, dođe do reakcije, i onda tek imam posla s njima par dana. A ako ne dođe, znači da su toliko zaslijepjeni da onda samo dam blagoslov i odem. Odslužim ja i misu i sve, ali to je taj osjećaj frustracije gdje prepuštam sve Bogu, jer ja, Bože, ne mogu, a Ti sve možeš. Pa možeš promijeniti i mentalni sklop tih ljudi, njihov način doživljavanja duhovnosti i Boga. I konačno, njihov doživljaj Sudca, koji je, zato što ništa ne shvaćaju, po njima definitivno krivi. Dakle, mogu reći da, ako ljudi istinski, duhovno, zaista ne shvate svoj odnos prema Bogu, svećeniku i svemu Božjem, onda nije čudno da me neki pitaju koliko košta ozdravljenje. To su mi najteži momenti, od kojih

mije muka.

A TAKO BI SVE MOGLO BITI JEDNOSTAVNO. ŠTO NAM JE ČINITI?

Svijet je već spašen. Sada se vodi borba za pojedinačne ljudske duše. Što činiti? To da svatko od nas autentično živi Boga. A, ako već nije vjernik, onda neka bude normalna, zdrava, prirodna osoba. Moralna i etična. Jer, nema normalnog bez morala i etike. Inače je zlo. Ja ću učiniti svoje, iskreno, po duši. Ti svoje. Onaj svoje. Mi koji smo vjernici, kojima je dano to. Svećenici su

tu jako odgovorni, jer im je više dano. Biskupi još više. Jedan predsjednik države ima puno veću odgovornost po tom pitanju nego jedan radnik u tvornici. Ali svatko, ako već nema vjere, neka se drži morala i etike. Da ne izrabljuje radnika, da sirotinja ne skapava na cesti, da djeca imaju pristojan dom i odgoj. Nijedna vjera ne uči: ubij, ukradi, laži, prevari. Ni jedna. Vjera je nadogradnja moralnog i etičnog. A fundament, baza je moral. Ljudi koji nisu vjernici ili su bilo koje vjere i imaju tu moralnu bazu, oni su spašeni po milosti Božjoj. Njihova djela ne mogu biti nemoralna, jer oni su moralni. Ovaj život ne vrijedi ništa ako nije polog onog života. Ne vrijedi ništa. Ako te ovaj život ne usmjerava prema onom životu, pa i ako cijeli svijet dobiješ, izgubio si sve.

NEDAVNO SAM TI POKAZALA KRUNICU UZ KOJU MUSLIMANI MEDITIRAJU, ŠTO SAM JE DOBILA NA DAR. SJEČAŠ LI SE?

Da. Prekrasna je.

A KAD SI JE PRIMIO U RUKU, SJEČAŠ LI SE TOGA?

Divio sam joj se.

JESI. ALI PRVO SI NAD NJOM UČINIO ZNAK KRIŽA I REKAO NEKA BOG BLAGOSLOVI NJU I SVE LJUDE KOJI SE PO NJOJ MOLE.

Ja blagoslivljam sve ljude na svijetu. Pa zar da vjera bude ta koja će rušiti odnose među ljudima? Želim reći ovo: dragi moji muslimani, budisti,

hinduisti, dragi svi vi koji ne ispovijedate Isusa Krista onako kako ga ispovijedam ja, katolički svećenik. Hvala vam od sveg srca na svojoj duhovnoj, kulturnoj i civilizacijskoj tekovini koju ste darovali čovječanstvu i nama, ljudima ovoga vremena.

Svi smo mi samo sinovi i kćeri čežnje istinskog života srca. Čežnje onog istinskog života sa samim sobom, s čovjekom i s Onim koji nam je dao da postojimo. Sve dobro događa se kroz čovjeka. Dajmo jedni drugima tu istinu života. Dajmo jedni drugima srce. Nadiđimo svaku različitost tako što ćemo učiti od nje. Ne postavljajmo uvjete jedni drugima. Ne tražim da TI budeš JA da bih te prihvatio. Dajmo jedni drugima ljubav, živeći upravo tu originalnost sebe sada.

Istina svakog čovjeka je Istina Čovjeka u Čovjeku i boravi u kući budućnosti koja će toliko biti naša koliko istinski dopustimo da se čežnje i snovi maloga čovjeka uistinu ostvare. Nema budućnosti u životu koji ide unatrag, niti u onom životu koji ostaje na jučer. Neka nas čovječnost, hrabrost, sloboda duha, međusobno poštovanje i ljubav vode naprijed, kako bi SUTRA bilo blagoslovljeno.

PITA LI TE IKAD ITKO: A KAKO SI TI? JESI LI SRETAN? JESI LI NESRETAN? KAKO NOSIŠ SVOJE SVEĆENIŠTVO?

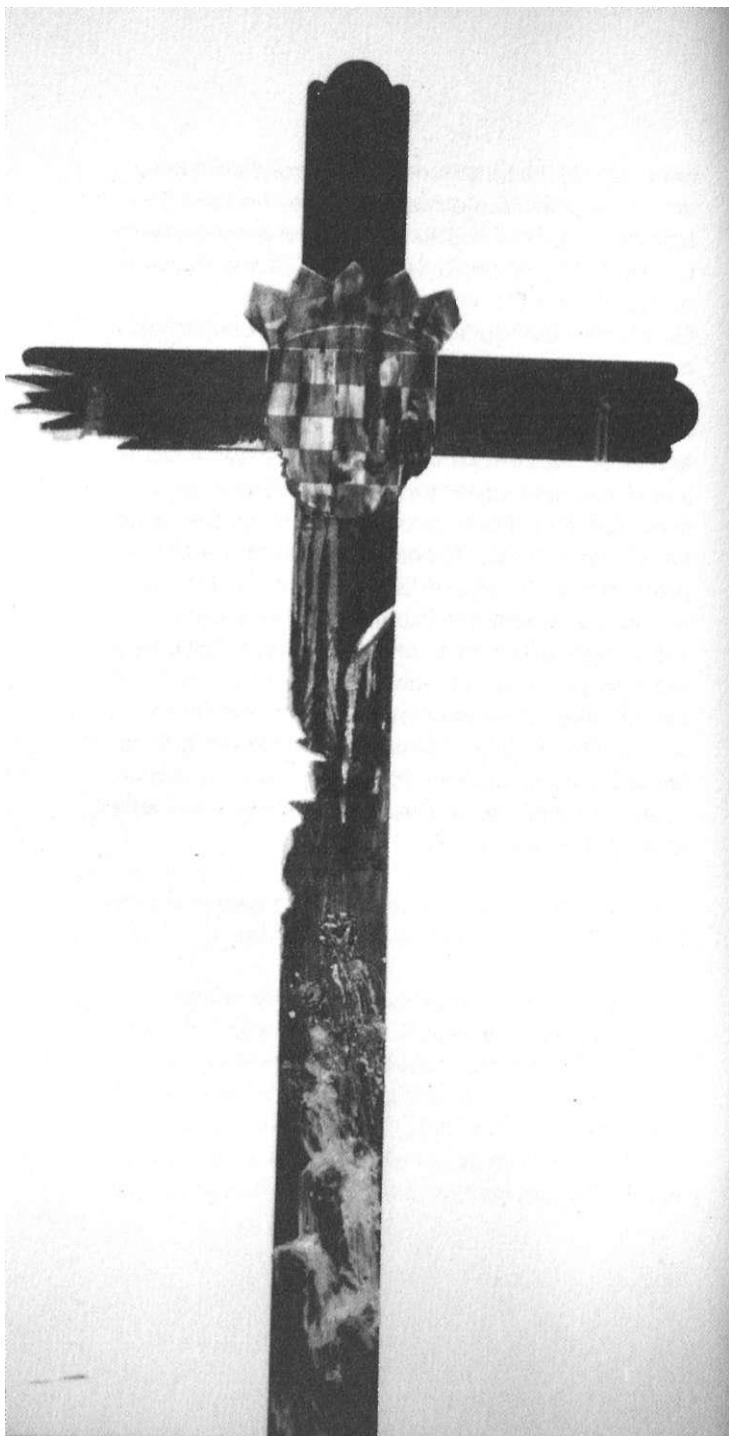
Ja sam vrlo rijetko u životu sretan i ispunjen. A najvećim dijelom sam u iščekivanju. Doslovce tako.

U iščekivanju da se obistine plodovi moga rada i djelovanja. Jednim velikim dijelom sam, uz to, i u promatranju sa strane crkvenih vlasti i određenih crkvenih institucija. Dakle, kako se čovjek može osjećati ako jednim dijelom života iščekuje, drugi mu dio proma-

traju i ispituju, a samo jednim malim dijelom života doživljava prihvaćanje, razumijevanje i podršku, i to uglavnom od ljudi koji su se dovoljno pročistili da me upoznaju. Koji su prošli neki suživot sa mnom, pa su me zavoljeli i bili mi prijatelji.

Osjećam se usamljeno. Osjećam se kao čovjek koji nema neki svećenički normativ ili klišejsko ponašanje. I koji uvijek u nekoj alternativi izražava duhovne vrijednosti, zbog čega sam izložen kojekakvim kritikama, komentarima, klevetama, pa čak i ponižavanjima. U jednom velikom dijelu svog života i djelovanja ja sam prestrašen. Bojim se posljedica svoga djelovanja. Nipošto ne bih htio da ono bude zbunjujuće za neke prostodušne vjerničke duše. Nipošto to ne bih htio. Sretan sam u onoj mjeri koliko seja kao čovjek suživljam s Bogom. U toj mjeri osjećam i sigurnost i unutarnji mir i slobodu djelovanja.

Još bih rekao samo ovo: sretan sam što sam to što jesam, i što me Bog obilježio križem. I htio bih da to što radim bude ljudima svojevrsni poticaj na samostalno promišljanje života, kako osobnog, tako i kolektivnog. I život teče dalje.

Pjesme

REUOJLMAE RELIOJJARUM, 2006.
(HAAŠKA ŠKOLA)

Najtužnija mi tugo,
Domovino.

Pred žrtvenikom za tebe bdijem
1 pradjedovom se čašću mijem.

U krletci, u kavezu pjevaju slavuji
Dok vani šišmiši Lete.

12 moja hrvatska na križu
(1992., drvo i vosak)

BETANIJA

Moj dom,
odjenut u tišinu blejanja ovaca,
sve dok ga za ljetnih večeri
ne probude djeca.

Kad padne noć
kroz krov se u moj dom
ušulja SREBRO...

Moj dom čuva HOSTIJA BIJELA
koju moja bjelina nije preboljela.

I dočekujemo putnike namjernike
stradalnike
bolesnike
vjernike
znatiželjnike
nevjernike...

Moj dom i ja
širimo ruke.

I ze očuj
I ze čela
I ze križa
Ma ko da bi z' Isusove Muki
Potekla je kri ko selzi
Na materine ruki.

Niš ni razumela
Zavjet kad je udelala
Ma me je otela
Pe sad,
Ko da me je na se zela.

I sad sen
Kadi sen,
I ono sen
Ce sen,
Ze krvavin
KRJŽEN.

/ iz očiju
I iz čela
I iz križa
Ma k'o da bi s Isusove Muke
Potekla je krv k'o suze
Na materine ruke.

Ništa nije razumjela
Zavjet kad je dala
Ali me je htjela
Pa sad,
Kao da me na se uzela.

I sad sam
Gdje jesam
I ono sam
Što jesam,
5 krvavim
KRIŽEM.

Recenzije

HRABRO, LUDO I VJERNO OZNAČEN

Don Zivko Kustić

Pročitavši rukopis velikog intervjua kojim se neobični svećenik Zlatko Sudac predstavlja javnosti, prvi mi je poriv bio: šutjeti. Jer o tome se ne može pisati jasnije nego stoje napisano, tumačiti nego stoje u samom tekstu protumačeno. Tko pokušava prosuđivati na temelju bilo kojeg, makar i najstručnijeg tumačenja - vjerojatno će pogriješiti. Sva razmišljanja o Sudčevu stavu imaju mjesta tek nakon što se ovaj veliki intervju pomno pročita. Jer on sam sebe najbolje tumači. To mu je osnovno, odmah prepoznatljivo svojstvo: duboko sadržajna jednostavnost.

Tko već poznaje određenu katoličku duhovnu književnost - prepoznat će da je Sudac ne samo intenzivno živio nego i mnogo čitao, ali to se u njegovu govoru ne prepoznaje; on ne citira, sve piše iz svoga cjelovitog doživljaja. Ne mora se ni na koga pozivati, iskazuje vlastito iskustvo. Zato se u tom govoru - tko

pomnije čita - mogu čak prepoznati neka mišljenja koja mu zapravo ne trebaju, a na njih se kao poziva da bude jasniji. On je, naime, prije svega pravovjerni vjernik cijele katoličke baštine; uz Sveto pismo i Svetu predaju bliska su mu i mnogo manje provjerena ali uobičajena katolička mišljenja. Mislim da na to treba makar usput upozoriti - da ne bude suvišnih zabuna. Kad, primje-rice, Sudac govori o nekoj tradicionalnoj pobožnosti, to ne znači daje on promiče ili opravdava, nego se na nju jednostavno poziva i odmah ostavlja mogućnost drugačijeg tumačenja. On ne misli iz cijelog katoličkog iskustva, nego iz cijele kristalno jasne, jedinstvene katoličke vjere. Dogme mu ne smetaju kao ograde, nego se po njima uspinje kao po darovanom svjetlu. Nema polemike, nema ni neprijatelja s kojim bi se morao sučeljavati.

Suprotna neka mišljenja spominje usput. Nisu mu važna kao zapreke koje bi morao svladavati. Njegov je put nezavisno od njih jasan i siguran. O svemu što usput susreće, može se poslužiti i nekim poznatim a možda i zastarjelim tumačenjem. To su kao usputne napasti nevažnih prigovora na kojima se ne zaustavlja, niti ih omalovažuje - samo ih spominje na uobičajeni način. Stručnjak će to odmah prepoznati, dobronamjernik će nastaviti čitati slijedeći nit bitnoga, a nade li se koja cjepidlaka da se na tome zaustavi, za njega Sudac i ne govori.

Ali ima u Sudčevu razmišljanju predragocjenih novosti koje on izlaže kao da uopće nisu novosti, nego normalni sadržaj njegov a i našega vjerskog poimanja. Neke od tih izraza možemo, uz malo napora, svrstati uz slične Isusove neugodne izraze. Tako je kad, pri-

mjerice, kaže da svećenik mora biti svima sve; doslovno: "biti čovjeku čovjek, biti prostitutki prostitutka, narkiću narkić, branitelju branitelj, silovanome silovani, biti ženi koja je abortirala onaj koji je abortirao zajedno s njom". Možemo ga pokušati razumjeti i kad prizna: "nagovarao sam dečke da nauče tango, valcer, neke plesove. Neka svadba, neka prilika, da ne ispadnu nezallice." I sam zna da su ga neki u tome krivo shvaćali. On, napokon, sve svoje ponašanje i učenje svodi na biblijsko načelo: "Ljubiti Boga. Svim srcem, dušom svojom, umom, svim silama svojim. Ljubiti čovjeka kao samoga sebe."

Očekuje da ga Crkva kao takvoga shvati. "Čovjek sam od krvi i mesa koji mora živjeti i nositi svoje stigme. Neću valjda živjeti čekajući da me jednoga dana Crkva prizna ili ne prizna."

Ali kad Sudac progovori o pobačenoj djeci, to je sasvim, barem za uobičajeno katoličko poimanje, novo i prosvjetljujuće. "Da, nevini su odabrani da trpe. A po meni, u ovome modernom, ludom vremenu u kojem živimo, nevini, ja bih rekao - mučenici, jesu abortirana djeca. Milijuni po cijelome svijetu. Oni su ti koji svojim žrtvama drže ovo čovječanstvo. Oni su totalno nevini. Zbog njih ovaj svijet još opstoji, zbog razloga koje samo Bog zna."

To uobičajenog vjernika može šokirati. Toliko smo se trudili uvjeravati osobito žene da ne pobacuju jer da pobačeno dijete nije kršteno, pa da neće Boga vidjeti. Srećom, to tumačenje nije proglašeno dogmom! A teško je bilo promišljati da sva ta pobačena djeca, koja ne mogu u raj ni u pakao, nastavaju neki limb - koji,

opet srećom, nije nikad proglašen dogmom. Malo smo se mučili slaveći blagdan svete Nevine dječice, nekrštenog mnoštva koje je zbog Isusa pobijeno pa su, eto, morali u raj. Sad nam se pogled širi sa Sudčeva zrenika i počinjemo shvaćati da se svako pobačeno dijete misterijski priključuje Nevinoj dječici, da svi ti nevini zajedno s Isusom pripremaju neslućenu budućnost. Ovo zapravo usput spominjem. Znakovito je da Sudac to ne iznosi kao neki doseg svoga teološkog napora, nego kao jednostavno vjerničko mišljenje. A tek smo se nedavno počeli učiti da limb ne postoji, da su to neki teolozi izmislili da nekome smjeste nekrštenu djecu. Nisu, Bog im oprostio, znali da tih nekrštenih ima mnogo više nego krštenih, da nerođenih, a već u utrobama živih, ima više nego rođenih. Pa bi se cijelo divno djelo spasenja odnosilo na krštenu i posvećenu manjinu... Ako je po Sudčevu mišljenju - a već više istaknutih vjernika tako misli - onda su mnoge milijarde pobačenih pridružene Raspetom u času njegove agonije. I sve moramo iznova, a sasvim pravovjerno misliti.

Takvih jednostavnih pravovjernih iznenađenja naći ćemo u cijelom ovom spisu. Mislim da ih treba ozbiljno shvatiti i onda kad ih nije baš jednostavno prihvatiti. Čovjek koji nosi na sebi znakove Isusove muke sasvim ozbiljno i nenametljivo misli. Mogli smo se uvjeriti da svoja stajališta grozničavo ne brani, daje o svemu spreman iznova razmisliti, budno pazeći da ostane na putu katoličkog pravovjerja. Jer njemu je nadasve važno biti u vjerničkom i hijerarhijskom zajedništvu Katoličke crkve, koju vode biskupi s papom na čelu.

Zanimljivo je da baš u tom sklopu može vrlo slobodno misliti, da ni proglašene dogme ni crkveno ustrojstvo ne doživljava kao granice i ograde, nego kao sigurna usmjerenja.

Stigme, tragove Isusovih rana po tijelu i na čelu ne doživljava kao čudo kojim bi mogao nešto jamčiti, nego kao poziv da ga ljudi ozbiljno shvate. A rane su mu ne samo očite nego, osobito u neke dane, i vrlo bolne. Pridružuju ga Isusovim mukama sve do onog najtjeskobnijeg časa kad može s Isusom vikati: "Oče, zašto si me napustio?"

Može mu se događati da ga u njegovoj agonijskoj samoći napuste i kolege i poglavari i neki vjernici. Poput Isusa - on neće sići sa svoga križa, ostat će pribijen i "do smrti poslušan". Nosi duboko u sebi tu privrženost crkvenoj zajednici po kojoj se raspeti i poniženi proroci razlikuju od nabujalih i u biti oholih buntovnika. Sudac će učiniti sve što mu nadležni biskup naloži, makar ga to stajalo i najdublje, naoko besmislenog poniženja. Nije li to najpouzdaniji znak da mu vjernik može vjerovati, makar s njim ulazio i u zabunu neshvaćanja i poniženja? Sudac može i zašutjeti, rane će govoriti. Da i rane presuše, njegova bi poslušna šutnja bila jamstvo Božjega dara baš ovome vjerničkom narodu, baš u ovo naše doba.

Svećenik Sudac ne hvali se svojim krepostima. Ne taji neobična stanja u kojima se zna naći. Mirno i ponizno govori o svojim levitacijama, o oslobađanju ljudi od utjecaja zlih sila, o čudesnim ozdravljenjima koja se događaju među ljudima koji se oko njega okupljaju. On time ništa ne dokazuje, samo Boga hvali i upo-

zorava da u zajednici Crkve uvijek ima neslućenih mogućnosti za one koji znaju vjerovati i tako stjecati sudjelovanje u Božjoj svemoći. Upozorava Sudac daje svako promoviranje samoga sebe promašaj.

O Crkvi kojoj je bezuvjetno vjeran misli da ona mora sve više govoriti istinu, pa onda "imati jasan stav i odmicati se od diplomatskoga govora, a više se zauzimati za potrebite; da govori jasnijim govorom koji se može shvatiti samo tako kako je izrečen, a ne dvosmisleno; da se zauzima za mlade ljude, za socijalnu državu i pravdu u svijetu, za borbu protiv terorizma..."

Ako "mladi svećenik vozi mercedes - za što on treba brinuti?" Zaključak je, na žalost, žalosno jasan: "Svaki put kad je Crkva bila progonjena, ona je bila jaka u duhu. Kad joj se dalo sve što joj se može dati, kad je kroz povijest imala političku, ekonomsku i socijalnu moć, bila je slaba."

No, to mnogi znamo i bez stigma na sebi, ali kad tako govori označeni - to postaje jasnijim znakom prijetnje.

"Ovu povijest vodi Bog" - ističe Sudac, ali "danas imaš pametnih, mudrih i poštenih ljudi koji nemaju dovoljno hrabrosti ni ludosti da stanu na čelo".

Sudca je Bog obdario i hrabrošću i ludošću, ali on ne namjerava u tom smislu stati na čelo, nego ostati u Crkvi koju je Bog - uvjeren je - naumio, uza sve njezine slabosti i sve njezine zabune, uvijek iznova držati na čelu razvoja koji vodi u sigurnu budućnost.

HRABRO OTVOREN DUHU

Fra Zvezdan Linić

Knjiga je pisana u obliku razgovora sa spisateljicom Dunjom Ujević, koja dobro poznaje svog sugovornika i koja pripravljenost i znalčki ulazi u brojne teme o kojima vrlo dinamično razgovara. Knjiga se zaista može čitati kao dijalog, živ i zanimljiv, gotovo kao da čitatelj ima pred sobom poznatog svećenika Zlatka Sudca, s kojim se može o mnogo čemu razgovarati, kao što je i on kao osoba zanimljiv za svakog čovjeka koji iskreno traga za svjetlom i iskustvima vjere.

Velečasni Zlatko otvoreno i jednostavno odgovara na pitanja, zapravo razgovara. Ne boji se govoriti ni o svojim privatnim, gotovo intimnim sadržajima života. Na momente kao da se velečasni Zlatko javno ispovijeda. Zanimljivi su podaci o njegovoj obitelji, o djetinjstvu u priilikama koje nisu baš bajne, o ljubavi za svoje, osobito za majku, o doživljaju umiranja i smrti u krugu najbližih.

Svakako daje sve to utjecalo na njegov odabir poziva, makar taj put, kao i sve drugo u njegovu životu nije

uobičajeno, po nekoj uhodanoj crti. Sve je pomalo iznenađenje i njegov život je zapravo stalno previ- ranje, traganje, nalaženje, pa i lutanje. Ono što mu je - a to izlazi iz ovog razgovora - možda najdublja konstanta, to je da on takve konstante u životu nema.

U razgovoru se dotiču gotovo sve teme o njegovu os- obnom životu u obitelji, duhovnom rastu, duhovnim iskustvima, o njegovu obraćenju i o dubokom zaokre- tu u svom opredjeljenju za Krista Gospodina. Nadalje, razgovor teče u odnosu na njegova mistična iskustva proživljavanja Kristove boli zbog grijeha svijeta, pa se onda tu dotiče i svojih stigmi. O tome govori je- dnostavno i iskreno, makar ne naglašava takve stvari niti druge izvanredne pojave jer dobro zna daje bit kršćanskog života mučni svakodnevni hod u disciplini vjere i u stalnoj otvorenosti obraćenju.

Knjiga ne manjka razmišljanjima o Crkvi, o životu u njoj. Katkada je dosta kritičan u odnosu na neke uho- dane navike pastoralne Crkve i njezine institucionalne diplomacije, no, on sam je uvijek svećenik po man- datu Crkve, kojoj želi vjerno i poslušno služiti. Zbog neposrednosti razgovora knjiga nije ni teološki, ni duhovni, ni pastoralni priručnik. Nije neka enciklope- dija, makar se dotiču pitanja Crkve, svijeta, zbivanja u njemu, naše domovine i drugog. Ipak, uvijek se jasno osjeća da velečasni Zlatko o svemu govori subje- ktivno i da to nisu službeni stavovi, nego njegova razmišljanja, često njegova muka i bol, često njegove radosti i utjehe. Može se katkada steći dojam kao da previše sigurno donosi o svemu svoj sud, ali on je u tom uvijek jasan: tako on razmišlja, a mašta mu je

dovoljno razigrana da vrlo brzo o svemu što se zbiva u Crkvi i svijetu zauzima stavove iz kojih zrači čovjek zabrinut za dobro i spasenje svijeta. Zato gotovo može zbuniti njegov rječnik kojim ne štedi ni sebe ni druge, a opet iz cijelog razgovora proizlazi kako ljubi čovjeka, kako ima empatiju za svakog patnika i plače sa zapla- kanima, raduje se s radosnima.

Siguran sam da će ova knjiga, ovaj dijalog, pomoći mnogima koji su čuli za velečasnog Zlatka, koji se dobronamjerno interesiraju za, recimo tako, "fenomen Zlatka Sudca", za duhovne događaje, obraćenja, iskust- va, ozdravljenja, uopće za sve ono nama neobično, a prvoj Crkvi je to bilo tako obično, svakodnevno isku- stvo i pojava. A opet, njegova razmišljanja će mnogima pomoći da shvate kako se treba svakog dana suočavati s problemima svijeta i ne bježati od njih, kako je svaki dan dragocjen, kako je Gospodin obećao Duha Sve- toga svojim učenicima i Crkvi kako bi nas uvodio u svu istinu. A tom Duhu valja biti hrabro otvoren. Možda je u tome i najdublji izazov ove knjige i Zlatka Sudca.

Sadržaj

004	RIJEČ AUTORICE
012	PUT ODRASTANJA
034	DODIR BOCA
044	STIGME
060	VRIJEME ZABORAVA
070	ISUS JE MOGAO BIRATI
082	ŽIVOT IZ SLOBODE
094	PILATOV REFERENDUM
104	LJUDI SVJETLA
124	NOVO POGANSTVO
132	IZ MEDITACIJE
134	SA SEMINARA U BETANIJI
138	OBRAĆENJE
148	NAVEZANOST
164	IZAZOVI OVOG VREMENA
184	NESVRSTANI NOVOGA DOBA
192	BITI ČOVJEKU ČOVJEK
204	PJESME
216	DON ŽIVKO KUSTIĆ: HRABRO, LUDO I VJERNO OZNAČEN
223	FRA ZVJEZDAN LINIĆ: HRABRO OTVOREN DUHU